

ELS ENAMORATS DE L'INVISIBLE

La unitat de l'home, més que intel·lectual, és sentimental. Són pocs, són claríssims, els homes que tenen un sistema d'idees tan ben organitzat i coherent, que les puguin reduir a una visió sintètica, o a una afirmació cabdal: generalment, els homes tenim fragments de sistemes juxtaposats, i de vegades àdhuc fragments d'idees mal païdes, que estirem en cada cas concret perquè ens il·luminin un revolt del camí trencat de la nostra vida.

Però en la zona càlida de la sentimentalitat, la unitat de cada home és gairebé absoluta. L'home, en fons, només té una passió, l'amor, de la qual són formes totes les altres. Aquesta passió governa la vida de cadascú, i li dóna una unitat de direcció tan segura, que conèixer l'amor d'una persona és posseir la clau de tots els seus actes.

L'amor classifica i defineix els homes. Semblaria, a primer antuvi, haver d'ésser definit i colorat per l'home que el té, i és ben al contrari. On és el teu tresor, allí és el teu cor, digué el Mestre, i Sant Agustí comenta: El meu amor és el meu pes: per ell sóc portat onsevulla que sóc portat. Prova palesa i definitiva, si n'hi ha, de la dependència essencial de l'home, de la seva insuficiència, de la necessitat que té d'una cosa externa a ell per a completar l'adreç de la seva pobra humanitat plena de desigs i buida de satisfaccions.

No és, doncs, la grossa o petita mesura d'amor ço que ens avalora o desvalora moralment, sinó la mena d'amor que tenim, i en darrer anàlisi, la qualitat de la cosa que estimem.

Qui estima el metall, qui la carn, qui la glòria humana (núvol que rares vegades no ofega qui el respira); qui estima l'amistat, qui la família, qui la pàtria; qui estima la veritat, qui la bellesa, qui la virtut; qui estima la natura, qui l'home, qui Déu. No és impossible, ans més aviat el més corrent, que dins un cor flamegin mantes amors d'aquestes, però a analitzar-ho bé, en trobaríem una de preponderant, a la qual deuen moltes vegades la raó d'ésser, sempre la disposició pel sacrifici propi, totes les altres.

Que l'home estimi no és, doncs, cap mèrit. Que estimi coses dignes, és cosa honorable i sanitàosa. Però no sembla que el viuant encaboriat dels camins d'aquesta vida es fixi gaire en la cosa admirable i corroladora que és un enamorat de l'invisible.

L'amor entra pels camins de la percepció: ulls, orelles, fantasia, intelligència. Però l'home té els seus començaments en l'ordre material, i així mateix l'hi tenen les seves idees, àdhuc les més elevades. Les formes belles de la natura infrahumana, i de la natura humana, entren pels sentits i materialment ens ullprenen. Fins sembla haver-hi certa adequació entre la nostra contextura mixta d'espiritual i material i la bellesa que amb miralls de matèria fa penetrar el seu raig espiritual ulls endins i cor endins de l'home. Les coses externes tenen una forma còpable, albiradora, entenedora immediatament per la fantasia inflamable, pel cor sedejant. Cap esforç d'abstracció ni de purificació no hi cal.

Però l'invisible! Enamorar-se de l'invisible! Enamorar-se de la virtut, de la veritat, de la justícia, de Déu! Enamorar-se'n apassionadament, fins a constituir una augusta follia, un heroisme esdevingut tonalitat ordinària de tots els actes de la vida humana!

L'invisible no té formes que entrin pels ulls, ni modulacions voluptuoses que regalin les orelles, ni promeses immediates i enllaminidores de goigs elementals, comprensibles per l'instint primari, per la cobejança fàcil. L'invisible és dintre, però colgat sota l'engrut dels vicis, sota la baluerna de les impressions foranes que ens sorollen la vida interior, sota el tou d'aigua tèrbola de les cobejances jussanes, enemigues nates de tota altitud d'esperit. Per trobar l'invisible i sentir-ne la roentor, cal fer un esforç heroic de puresa, deseixir-se de tendències fàcils, d'impressions amanyagadores, de cobejances sòrdides, de tot allò que reclama una naturalesa abandonada a la incondícia moral, a la deriva de les correnties impures, que és, ai las, el tarannà de tantes ànimes nades per a sort més alta. Cal, en un mot, renunciar a si mateix. Despullat de si mateix, l'home troba colgat sota la brossa que ha tret del camp del seu esperit, aquest tresor excels de l'invisible, esdevingut llum pura i emoció altíssima. La recompensa de l'abnegació d'hom mateix és la celificació d'hom mateix.

Això existeix, o és fantasia de visionaris, de somniadors, d'illuminats? Sortosament ja acaba de passar l'època llusca del positivisme, que negava els drets a la intelligència funcionant per damunt dels sentits, és a dir, de l'única manera que, fet i comptat, pot funcionar. Les valors invisibles, imponderables, purament espirituals, reentren en el món amb gran vigoria. Els sants—els enamorats de l'invisible—han excitat la cu-

riositat (que potser de vegades no ha passat de tafaneria) dels aciençats. L'invisible torna a ésser vist, sota l'embalum d'una vida material sadolla fins al fàstig.

Existeixen els enamorats de l'invisible, de la idea abstracta que l'amor fa esdevenir concreta, d'allò que no té forma perquè conté fontalment la bellesa de totes les formes. El contacte ardent d'aquest invisible comunica a les ànimes afortunades que s'hi atansen aquella roentor blanca que les fa semblants a Déu. Sort d'elles, el món pot salvar-se, perquè el visible, el copsable, el tangible, té en l'Invisible sobrehumà la raó de la seva existència i el pern de la seva activitat en aquest món.

UNA MARTIR DE LA FE EN L'ALTRA VIDA

QUI no ha sentit a parlar de Santa Teresina de l'Infant Jesús ¹? Precoç en la santedat, ho ha estat també en la canonització i en la popularització del seu culte entre grans multituds de pertot, amb l'admirable particularitat que la devoció que se li té és un amor i una tendra confiança que pocs sants inspiren a llurs devots. Potser algun lector, no havent hagut esment sinó d'algunes exterioritats d'aquesta devoció nova, en tindrà una impressió més aviat desagradable. Cal no fiar-se d'aparences, i entrar en el moll, per tal de gustar l'encís pregon i incurable que exerceix de seguida aquesta ànima en aquells que se li acosten, àdhuc, de vegades, en aquells qui se li acosten amb dubtes o amb prevencions contràries.

Nosaltres la voldríem presentar sota un caire completament real, copsat directament en la seva autobiografia, i, per altra banda, actualísim: com una màrtir de la fe en l'altra vida, altíssima missió en què excel·lí per la direcció quasi constant dels seus precs, per la prova més dura del seu exili, per la tribulació espantosa de la seva mort, per la seva acció des del cel a favor dels homes i per la seva doctrina de la infància espiritual.

* * *

La primera cosa que sobta en llegir la seva *Histoire d'une âme* ² (que, sense fer disfavor a cap traductor, per poc que es pugui s'ha de llegir en francès) és una lluminosa i corpenedora fusió entre la més bella simplicitat infantina i la més alta tensió d'afectes sobrenaturals a què a penes arriben les ànimes més llargament treballades per l'ascesi cristiana, una impressió tota nova, no d'història de fets passats transmesa literàriament, sinó de contacte directe amb una persona viva que us

¹ L'anomenem Santa Teresina, amb aquest amable diminutiu, per correspondre al desig manifestat per ella mateixa: "Vous m'appelerez *petite Thérèse*." La manca de diminutius simples de la llengua francesa li ha fet impossible de denominar-la així; però altres llengües ho han fet. Entre els diminutius de Teresa en català, aquest ens ha semblat el més graciós i el més digne.

² *Histoire d'une âme*, c. IV, p. 55 de l'Edició completa (Lisieux).

encomana estranyament tot el tresor d'emocions de la seva simplicitat i intensíssima existència. I aquesta coneixença que feu us va talment guanyant, que els sentiments nous que us inspira us donen un menyspreu dels anys que visquéreu sense tenir-los, tan fortament us aixequen sobre vós mateix i us encomaneu el gust de les coses ultraterrenes, que en aquestes planes entren tot planerament en la vida quotidiana. Hom no comprèn com, parlant tan concretament de coses de la terra, pares, germanes, jardins, ocells, es pot tenir un encant tan absolutament celeste, com pot ajuntar-se tanta tendresa amb tanta fortitud, tanta blancor de paraula amb tanta flama d'esperit. I quan parla de Jesús, que és quasi sempre, quina roentor blanca, però blanca de foc i de pau ensem! Quines planes enceses d'amor, però exemptes de misteris, infantívolament transparents! Quina visió tan autèntica i tan original, tan tradicional i tan nova de l'Evangeli i de les seves màximes de perfecció! Quina sensació de l'Evangeli com de cosa inèdita, que dinou segles de meditació totjust han esflorat! Les paraules de la Bíblia i de la Litúrgia s'encenen de novells sentits en llavis d'aquesta criatura realment divina, que de vegades sembla participar de prop de la inspiració hagiogràfica i profètica, però sense els llampegueigs, ni els misteris, ni la sagrada terror dels inspirats de Déu. L'encís d'aquesta ànima, ja des de la seva infantesa, és tan irresistible, que tothom qui s'atura a mirar-la, resta ullprès, arravatat, abrandat d'una flama pura, il·luminat en cada gest i en cada paraula, determinat, en un mot, a esdevenir millor.

Tots els sants tenen una missió concreta a accomplir, que no s'acaba, ans recomença amb major força, amb la seva mort corporal. No tenim la pretensió de descobrir ara la de Santa Teresina de Lisieux, sobre la qual s'han escrit ja tants llibres, però sí que voldríem comunicar la impressió que ens ha fet una terça o quarta relectura de la seva autobiografia. Si és cert que ella ha vingut a infondre un nou corrent de fe en el món modern, generalment descregut, a nosaltres ens ha semblat que la fe que ella més vegades, i amb més viva instància, i amb intenció més particular ha volgut inculcar, és la fe en l'altra vida. Per aquesta pateix l'horrible prova dels darrers divuit mesos de la seva vida mortal i aquella espantosa mort en desconsol i tenebra, que tant contrasta amb el concepte de santedat fàcil i agradable que molta gent poc informada tenen de la gran santa moderna. Notem tres coses que s'hi adiuuen molt bé: la descreença o l'oblit de la vida futura en la gent d'avui, la mort de Santa Teresina en plena joventut (24 anys i mig), ço

que comporta una oblació dels anys millors de la vida present ², i la valoració total de l'altra vida que ressurt de la seva doctrina de la Infància espiritual. De tot anirem parlant en aquest estudi.

* * *

Sense voler desmillorar el temps present en esguard dels passats, és ben cert que avui la idea vivent i pràctica de la vida futura es troba ben poc en el món. En les zones de la descreença, si exceptuem els teòsofs i els espiritistes (gairebé coincidents), sempre l'edifici de la fe sofreix el primer escrostonament en la creença en la immortalitat. Els heretges d'abans negaven un dogma determinat, però guardaven un sistema religiós i moral escantellat, un dels perns del qual era la creença en l'altra vida. Avui es comença per demolir aquesta creença i per anar-se'n tot simplement a la irreligió total. Potser exagerem. Més ben dit, potser anem rerassagats, però no en tenim gaire por. Ja sabem que el materialisme cru inspira horror àdhuc als heterodoxos, però tot saludant amb joia aquest inici de retorn, ens hem de plànyer que encara no signifiqui una professió d'espiritualitat i immortalitat. Hom s'atura generalment en un mig camí indecís, vacillant, impropri d'intel·ligències fortes i serenes. Però el més lamentable és encara que fins entre cristians, el pensament de l'altra vida no entra gaire o gens en el teixit d'intencions i d'interessos que componen els nostres dies mortals. És una idea fredament acceptada, més aviat enutjosa, que hom aparta del pensament i a la qual no es dona cap virtut normativa dels propis actes. Quin és el creient que seriosament obra cada dia en vistes a la vida futura, com la seva final destinació? Quin és el que se la presuposa com l'èxit definitiu, la situació permanent, la sort eterna, de la qual tot l'actual no és sinó preparació? Tot al més, se li reserven els darrers moments d'aquesta vida, les xacres de la decrepitud, la ranera de l'agonia, quan allò que verament estimem, els interessos d'aquest món, se'ns esmuny d'entre dits per a no tornar mai més. Per trobar el cristià que estimés la vida eterna com un ideal, hauriem d'escorcollar Jerusalem amb llanternes.

Un Sant que despertí aquest ideal entre els homes no podria, doncs, ésser més oportú, ni més apropiat als temps moderns.

Santa Teresina de l'Infant Jesús, ja de molt petita viu, com tots els sants, de cara a l'eternitat, però amb declaració explícita, que anirà

² Els Sants que moren joves (Sant Lluís Gonzaga, Sant Joan Berchmans, Santa Teresina de l'I. J.) transformant la joventut temporal en eterna i restant exempts de tota vellesa, són doblement testimonis de l'altra vida: per la injustícia eterna que seria de fer morir joves persones tan santes, i perquè la seva missió s'exerceix quasi exclusivament després de la mort.

creixent mentre anirà acostant-s'hi. Als deu anys, ella, temperament ardent, ambiciós, idealista, desitjava imitar Santa Joana d'Arc, i en ple dalejar rep la següent gràcia: "Jesús em féu comprendre que la veritable glòria, l'única glòria és la que durarà sempre; que per arribar-hi, no cal pas accomplir obres esclatants, sinó més aviat amagar-se als ulls dels altres i a si mateix, de manera que la mà esquerra ignori el que faci la mà dreta. Pensant llavors que jo havia nascut per a la glòria, i cercant el mitjà d'arribar-hi, em fou revelat interiorment que la meua glòria no apareixeria mai a les mirades dels mortals, ans consistiria a esdevenir santa."

Aquest sentiment de l'eternitat com a valor única, serà, després de l'amor, el dominant en la seva vida. Ell li dona en els anys de la infantesa la tendència al retraïment i a l'oració mental, en la qual passava llargues estones pensant en el bon Déu, en la rapidesa de la vida, en l'eternitat i meravellant-se de com el món, el món que formen els creients, s'enginya a aliar les joies de la terra amb el servei de Déu i pensa poc en la mort.

Potser fou ja una primera exteriorització d'aquesta disposició d'esperit aquell fet tan predicat i al qual nosaltres donàriem poca importància, per tal com no és rar de trobar-lo en les criatures, ço és a dir, que essent de tres o quatre anys deia a la seva mare que li desitjava que morís, perquè així aniria al cel, on diuen que s'està tan bé. Més impressió fa que al dia de la primera comunió no enyorà la seva mare, anys ha morta, perquè amb l'entrada de Jesús, el cel, on la seva mare era, habitava en la seva ànima. Aquesta sensació espiritual de companyia dels esperits glorificats és un do d'ànimes molt enlairades, molt despreses d'aquest món, guasardonades ja des d'ací baix amb la convivència amb els habitants del reialme etern. L'única tristesa que sent aquell dia és la de veure com s'acaba massa prest, d'on li brolla espontàniament la idea que sols el dia de l'eterna comunió de la pàtria serà sense capvespre.

Una altra demostració d'aquest viure seu en eternitat és la manca de basarda, aiximateix tan femenívola, davant la visió de la mort, àdhuc a la primera vegada. Ja professa al Carmel de Lisieux, assisteix a la mort de moltes germanes seves en una epidèmia gripal, algunes vegades presentint-la misteriosament. Vegeu com explica la impressió que li féu la primera:

"El dia que aquesta venerable Mare (Genoveva) deixà l'exili per la pàtria, jo vaig rebre una gràcia ben particular. Era la primera vegada que jo assistia a una mort; verament, aquest espectacle era arravatant!

Però durant les dues hores que vaig passar a l'espona del llit de la santa morent, una espècie d'insensibilitat s'havia apoderat de mi; jo n'estava apenada, quan heus aquí que al moment mateix de la *naixença al cel* de la nostra Mare, la meua disposició interior canvià completament. En un tancar i obrir d'ulls, em vaig sentir omplerta d'una joia i d'un fervor indicibles, com si l'ànima benaurada de la nostra santa mare m'hagués donat en aquell instant una part de la felicitat de què ella ja fruïa, car jo estic ben persuadida que va anar de dret al cel" ⁴.

Heu-nos ací davant un altre cas d'aquella sensibilitat de les coses espirituals característica dels sants. De la mateixa manera que nosaltres percebem els fenòmens del món sensible, el soroll, la llum, la humitat, el moviment, els sants tenen un òrgan espiritual finíssim (nosaltres també el devem tenir, però esmussat) amb el qual perceben els fenòmens del món espiritual: l'estat d'una ànima, la proximitat d'un àngel, el traspàs d'una persona cara, la seva entrada en glòria, etc. Hi ha sants qui senten una olor repugnant prop de persones sollades d'impuresa, d'altres, com Santa Francesca Romana, veïen l'Àngel custodi. Santa Teresa de Jesús en les *Moradas*, parla sovint d'uns sentits de l'ànima propis per a percebre qualitats dels éssers espirituals. Tot això que és tan lluny de la nostra grossera normalitat, era experiència quotidiana en la nostra santeta. Els objectes del culte, l'aigua beneïta, els ciris que havien cremat a l'altar, li donaven una confortació d'esperit, una sensació de benestar, que els hi feien desitjar en la seva cambra de malalta.

Una persona que vivia així en el món de l'esperit no és estrany que desitges la mort, com un presoner desitja la llibertat. Ardentment va desitjar-la, i aquest dalejar fou el pròleg de la seva perfecció, perquè quan hi fou arribada, es canvià en l'heroic sentiment de l'abandó en mans de Déu. Vegeu el que diu després de l'entrada de la seva germana Celina al Carmel, darrer anhel de la seva vida (14 setembre 1894):

"Ara, no tinc cap més desig que el d'amar Jesús amb follia. Sí, és sols l'Amor ço que m'atreu. Ja no desitjo la sofrença, ni la mort, i tantmateix, jo les he dalejades totes dues. Llarg temps les he cridades com missatgeres de la joia... He posseït la sofrença i he cregut tocar la platja del cel. He cregut, des de la meua joventut més tendra, que la floreta seria collida en la seva primavera. Ara, és només l'abandó qui em guia, no tinc altra brúixola" ⁵.

Plena d'aquest sentiment heroic, s'ofereix a Déu com a víctima, no

⁴ Id. id., c. VIII, p. 138.

⁵ Id. id., c. VIII, p. 145.

de la seva justícia que capola, sinó del seu Amor misericordiós que consumeix en flames (9 de juny de 1895). L'efecte d'aquesta oblació en l'altar ardent de l'amor, és exposat així per ella mateixa:

"Des d'aquell dia, l'amor em penetra i m'envolta; a cada instant aqueix *amor misericordiós* em renovella, em purifica i no deixa en el meu cor cap petja de pecat. No, jo no puc témer el purgatori; sé que jo no mereixeria ni entrar amb les ànimes santes en aquell lloc d'expiació, però jo sé també que el foc de l'amor és més santificant que el del purgatori, jo sé que Jesús no pot voler per a nosaltres sofriments inútils, i que no inspiraria pas els desigs que jo sento si no volia satisfer-los" ⁶.

* * *

Tot el que hem dit fins ara no autoritzaria a parlar d'un caire especial de santedat, ni d'una missió a accomplir, perquè sentiments i expressions pel mateix estil es troben en tots els sants. Però als darrers divuit mesos de la seva vida s'esdevé un fet extraordinari que marca amb el segell de la tribulació aquest caràcter especial que ens ha semblat veure-hi: *la temptació contínua contra la fe en l'altra vida*. Sembla que aquesta és la forma com Déu accepta i executa el sacrifici a què ella s'és oferta, el martiri d'aquesta víctima de l'Amor misericordiós. Immolació realment dolorosíssima, molt més tenint en compte que la sensació de la certesa i proximitat del cel era l'únic consol d'aquella ànima deseixida d'ella mateixa i follament enamorada de Déu. I perquè la prova fos més amarga, Déu, que volia per ella salvar moltes ànimes incrèdules, la fa precedir immediatament d'un avís jubilós d'atansament a la llibertat desitjada.

A mitja nit del Dijous al Divendres Sant (març de 1896), anant a dormir, sent una glopada bullent que li puja a la boca. "Vaig creure que em moria, i el cor se m'esberlà de joia." Però mortificà la curiositat de veure el que li havia succeït, perquè ja havia apagat la llàntia. Fins a les cinc del matí, a l'hora de llevar-se, no veié que el mocador era brut de sang, primer avís palès de la tuberculosi que en un any i mig havia de consumir-la. "Oh quina esperança! Jo estava íntimament persuadida que el meu Benamat, en aquell dia aniversari de la seva mort, em feia sentir una primera crida, com un dolç i llunyà murmurí que m'anunciava la seva felicitat arribada!" "Mai no m'havien semblat tan delicioses les austeritats del Carmel... L'esperança d'anar al cel em transportava d'alegria" ⁷.

⁶ Id. id., c. VIII, p. 148.

⁷ Id. id., c. IX, p. 157.

Al vespre del Divendres, segon senyal idèntic de la seva pròxima entrada a la vida eterna. "Jo fruïa llavors d'una fe tan viva, tan clara, que el pensament del cel feia tota la meva felicitat: jo no podia creure que hi hagués impiadosos mancats de fe, i em persuadia que sens dubte parlaven contra llur pensament negant l'existència d'un altre món."

"Als dies tan lluminosos del temps pasqual, Jesús em féu comprendre que realment hi ha ànimes sense fe i sense esperança qui per l'abús de les gràcies, perden aqueixos preciosos tresors, deu de les úniques alegries pures i veres. Ell permeté que la meva ànima fos envaïda per les més espesses tenebres i que el pensament del cel, tan dolç per a mi des de la meva primera infància, se'm tornés un objecte de combat i de turment. La durada d'aquesta prova no era pas limitada a alguns dies, a algunes setmanes; ja fa mesos que la sofreixo i encara espero l'hora del meu alliberament. (Li durà fins a la mort, o sia del 3 abril 1896 al 30 setembre 1897. Divuit mesos.) Jo voldria poder expressar el que sento, però és impossible! Cal haver viatjat sota aquest túnel ombrívol per a conèixer-ne l'obscuritat. Així i tot, provaré d'explicar-ho amb una comparança."

"Suposo que he nascut en un país voltat d'espesses boires, jamai ho he contemplat l'aspecte rialler de la natura, jamai no he vist un sol raig de sol. Des de la meva infància, jo sentia a parlar, és veritat, d'aquestes meravelles, sé que el país on habito no és la meva pàtria, que n'hi ha un altre vers el qual he d'aspirar sense descans. No és pas una història inventada per un habitant de les boires, és una veritat indiscutible, perquè el Rei⁸ de la pàtria de sol brillant ha vingut trenta tres anys al país de les tenebres... Ai! i les tenebres no compregueren que Ell era la llum del món!"⁸.

"Però, Senyor, la vostra filla l'ha compresa, la vostra divina llum! ELLA US DEMANA PERDÓ PELS SEUS GERMANS INCREDULS, ELLA ACCEPTA DE MENJAR TANT DE TEMPS COM VÓS VOLDREU EL PA DEL DOLOR, ELLA S'ASSEU PER AMOR VOSTRE A AQUESTA TAULA PLENA D'AMARGOR, ON ELS POBRES PECADORS PRENEN LLUR NODRIMENT I DE LA QUAL ELLA NO VOL AIXECAR-SE ABANS DEL SENYAL DE LA VOSTRA MA. Però, no pot dir ella en nom seu, en nom dels seus germans culpables: *Tingueu pietat de nosaltres, Senyor, car som pobres pecadors?*"⁹. Feu-nos entornar justificats. QUE TOTS AQUELLS QUI NO SÓN IL·LUMINATS DEL BRANDÓ DE LA FE, EL VEGIN BRILLAR PER FI! Oh Déu meu, si cal que la taula sollada

⁸ Joan I, 5.

⁹ Luc. XVIII, 13.

per ells sigui purificada per una ànima que us ama, jo vull menjar-hi tota sola el pa de les llàgrimes fins a tant que us plagui d'introduir-me en el vostre reialme lluminós; l'única gràcia que us demano és la de no ofendre-us mai!"

De petita, havia tingut la certesa d'anar al cel; no solament ho creia, ho sentia en el fons del cor amb aspiracions íntimes i profundes, quan vetaquí que, tot d'un cop, les boires que la volten penetren en la seva ànima i l'embolcallen de tal manera, que ja no li és possible de retrobar en ella la imatge tan dolça de la pàtria... Tot ha desaparegut!

"Llavors que vull reposar el meu cor, fatigat de les tenebres que l'envolten amb el record fortificant d'una vida futura i eterna, el meu turment redobla. Em sembla que les tenebres, manllevant la veu dels impiadosos, em diuen burlant-se de mi: "Tu somnies la llum, una pàtria embaumada, tu somnies la possessió eterna del Creador d'aquestes meravelles, tu et creus sortir un dia de les boires on llangueixes; camina!..., camina!..., alegra't de la mort, que et donarà, no el que tu esperes, sinó una nit més profunda encara, la nit del no-res!..."¹⁰.

"Mare estimada¹¹, aquesta imatge de la meva prova és tan imperfecta com l'esbós comparat al model; així i tot, no en vull escriure gens més, tindria por de blasfemar... àdhuc en tinc d'haver-ne dit massa. Ah! Déu em perdoni! Ell sap prou que, tot i no tenir el goig de la fe, m'esforço a fer-ne les obres. He pronunciat més actes de fe d'un any ençà que durant tota la meva vida."

"A cada nova ocasió de combat, quan el meu enemic vol provocar-me, jo em comporto com un valent: sabent que batre's en duel és una covardia, giro l'esquena al meu adversari sense mirar-lo mai a la cara i després corro envers el meu Jesús, li dic que estic disposada a escampar tota la meva sang per confessar que hi ha un cel, li dic que sóc feliç de no poder contemplar damunt la terra, amb els ulls de l'ànima, aqueix bell cel que m'espera, A FI QUE ELL ES DIGNI D'OBRIR-LO PER L'ETERNITAT ALS POBRES INCREDULS."

"Per això, malgrat d'aquesta prova que em lleva tot sentiment engojant, jo puc encara exclamar: *Senyor, vós em curulleu de joia amb tot el que féu*¹². Car, hi ha joia més gran que la de sofrir pel vostre amor? Com més intens és el sofriment, com menys apareix als ulls de les criatures, més us fa posar somrient, oh Déu meu! I si, per impossible, ho haguéssiu d'ignorar vós i tot, jo seria encara afortunada de

¹⁰ *Histoire d'une ame*, c. IX, p. 159.

¹¹ La M. Maria de Gonçaga, a qui anava adreçat aquest capítol.

¹² Salm XCI, 4.

sofrir, amb l'esperança que, amb les meves llàgrimes, PODRIA IMPEDIR O REPARAR TAL VEGADA UNA SOLA FALTA COMESA CONTRA LA FE."

"Sens dubte creureu, oh venerada Mare, que exagero una mica la nit de la meva ànima. Si judiqueu per les poesies que he compost aquest any, us dec semblar inundada de consolacions, un infant per qui el vel de la fe s'és gairebé esquinçat... I no obstant... ja no és un vel, és un mur qui s'aixeca fins al cel i cobreix el firmament estelat!"

"Quan canto la benaurança del cel, l'eterna possessió de Déu, no en sento cap goig, puix canto simplement *allò que jo vull creure...* De tant en tant, és cert, un petitíssim raig de sol esclareix la meva nit ombrívola; llavors la prova cessa un instant; però totseguit, el record d'aquest raig, en lloc de consolar-me, torna les meves tenebres encara més espesses."

"Ah! mai no he sentit tan bé que el Senyor és dolç i misericordiós; Ell no m'ha enviat aquesta creu feixuga fins al moment en què jo podia portar-la; en altre temps, crec que m'hauria llançat al descoratjament. Ara no produeix sinó una cosa: llevar tot sentiment de satisfacció natural a la meva aspiració a la pàtria celeste."

No entelem amb descripcions ni admiracions profanes el nobilíssim turment d'aquesta ànima tan amablement petita i tan gegantina. Amb ell, ha conquerit moltes ànimes descreients a la fe en l'altra vida i n'hi conquereix cada dia encara. Aquell condemnat a mort a qui ella, encara nena, amb les seves oracions, obtingué la fe i la penitència al peu del patíbul, fou un símbol avançat dels innumbrables incrèduls convertits pel puríssim i encesíssim sofriment de la nostra santa. Es ella mateixa qui, en les paraules que hem posades de relleu, afirma la seva missió i assenyala la intenció del seu immens sacrifici. Ara només ens cal anar seguint els pocs mesos que resten de la seva vida i veure com el sacrifici es va consumant fins a matar la víctima amb una mort i agonia que hom ha pogut fundadament suposar semblant a la de Jesucrist en creu.

Es tan clara la consciència, que ella, la simplicíssima, la humilíssima, té d'acomplir una missió envers moltes altres ànimes, que per a quan vingui el seu darrer capvespre, s'apropia aquelles paraules de Jesús al Pare en el sermó de la Cena, quan, veient acomplerta la seva obra, li demana que salvi tots els que ell li ha encomanat, i no solament pels seus deixebles, sinó per aquells qui creuran per llur predicació.

Lluny d'ésser temeritat, això no és sinó usar del dret que Déu li havia donat d'ésser audaciosa amb ell, i aplicar-se les paraules de Jesús com a pròpies seves, puix ella, al costat dels incrèduls convertits, és

com el germà gran del fill pròdig, a qui el Pare digué: *Tota cosa me-va és teva* ¹³. Es amb aquesta confiança cega que ella prega i es sacrifica, desitjant sempre amar més i sofrir més.

Comparant aquests immensos desigs de l'amor perfet amb la seva petitesa (ulls i cor d'àguila, ales d'ocellic) escriu aquesta pàgina franciscana:

"Què serà de mi? Moriré de dolor veient-me tan impotent? Oh, no, ni tan sols me n'affligiré. Amb un audaciós abandó, jo vull romandre allí, ulls fits fins a la mort en el meu Sol diví. Res no podrà esglaiar-me, ni el vent, ni la pluja, i si grossos núvols arriben a ocultar l'Astre d'amor, si em sembla que ja no crec que existeixi res més que la nit d'aquesta vida, llavors serà el moment de la *joia perfecta*, el moment d'empenyer la meua confiança fins als límits extrems, guardant-me prou de canviar de lloc, sabent que allà d'allà dels tristos núvols el meu Sol dolcíssim brilla encara" ¹⁴.

* * *

L'únic consol que aquesta ànima totalment despresada de la terra podia trobar en la seva amarguíssima tribulació li era llevada per la tribulació mateixa. Morta a tot, només era viva a les coses del cel, i només l'aproximació visible del moment d'anar-hi hauria pogut donar-li conhort, si la temptació no li hagués llevat tot sentiment de joia en veure venir la seva alliberadora. La temptació anava creixent i omplint-li el cap de boira negra a manera que s'atansava el dia del traspàs, i com més valerosament ella la vencia, més poderosament revenia l'assalt de les tenebres.

Com totes les ànimes heroiques, ella ocultava sota un rostre somrient les glopades de fel que li ennuegaven el cor. Un dia, poc abans de morir, estant-se ella mirant al cel, li digué una de les seves companyes:

—Ben aviat habitareu més enllà d'aquest cel blau. Amb quin amor no deveu contemplar-lo!

Ella somrigué. Però més tard digué a la Mare Superiora:

—Les nostres germanes no coneixen el meu sofriment. Tot contemplant el cel blau, jo no pensava sinó a trobar bonic aquest cel material; *l'altre m'és tancat cada vegada més* ¹⁵.

Però la cosa més basardosa d'aquesta vida fou la mort, davant la qual defalleix tota paraula. Ella havia manifestat pocs dies abans del seu

¹³ Luc. XV, 31. *Histoire d'une ame*, c. X, p. 200-201.

¹⁴ *Histoire d'une ame*, c. XI, p. 220.

¹⁵ Id. id., c. XII, p. 239.

traspàs que *la mort d'amor que ella desitjava era la de Jesús damunt la Creu*. Tot fa pensar que Santa Teresina sofri els turments interns del Salvador crucificat: les tenebres, l'abandó del Pare, l'angoixa, i fins potser algun d'extern, com la set. Fins al darrer moment, fins a aquell acte d'amor de Déu en què restà consumida com en una flama i que li va descloure súbitament la rosa lluminosa de la glòria, les tenebres van anar espessegint-se en el seu esperit i privant-li tot sentiment de consol interior, aquell goig que tenen els màrtirs per sostenir-los en mig dels suplicis. Per curullament de desolació, el 16 d'agost va acabar de poder combregar, a causa dels freqüents vòmits de sang a què l'exposava la tisi. Privada del seu únic consol, va viure morint fins al 30 de setembre. Ella mateixa, agonitzant, manifestà que allò era "*l'agonia tota pura, sense cap mescla de consol*". Si el lector s'hi fixa, no és possible que no arribi a tremolar davant la idea d'una *agonia tota pura*. Els Sants acostumen a tenir morts placidíssimes, reconfortades per un fort contacte interior amb Déu; els màrtirs, sobretot, sense deixar de sentir amb tota intensitat els turments externs, els tenen compensats amb escriu pel goig interior de l'Esperit que els encén de llum engojant. Jesucrist volgué ésser l'excepció esborronant: una mort produïda pels suplicis més horribles no sols no aconhortada, ans amargada per dins amb la més basardosa desolació, amb la tenebra més espessa. La nostra Santeta sembla que demanà i obtingué de Déu de seguir Jesús en aquesta excepció. Ella mor màrtir, però martir sense el goig del martiri, sense el consol de veure's atansar la terra dels vivents. Hi arriba vogant en alta nit, sense veure refulgir les platges de la pàtria. La temptació contra la fe en l'altra vida, la boira en què vivia submergida feia divuit mesos i que ja li havia penetrat ànima endins, la tenia més que mai corsecada i desolada interiorment i li embenà dolorosament la vista interior fins a poder obrir-la a la llum de la glòria. Així s'explica que quatre hores i mitja abans de morir, digués a la seva Superiora:

"Mare meva, el calze és ple fins a les vores. No, jo no hauria cregut mai que fos possible de sofrir tant. Només puc explicar-m'ho pel meu desig extrem de salvar ànimes" ¹⁶.

* * *

Des d'aquell moment començà a exercir la seva missió de fer sentir l'altra vida als habitants d'ací baix. Ella que havia estat, per pròpia elecció, desconeguda del món i en cert sentit àdhuc dels seus, que fins als darrers mesos no van sospitar el cas de santedat insigne, fins entre

¹⁶ *Histoire d'une âme*, c. XII, p. 253.

els sants, que tenien a la vora, en aquell instant començà a fer caure del cel la *pluja de roses* que havia promès, roses de miracle, roses de conversió, roses de penediment, que porten a aquesta terra corrompuda sentors d'incorrupció del jardí de la glòria. Les seves curacions, les seves aparicions, les seves influències celestes són tan intenses i nombroses, que ella ha complert la paraula donada a una companya de claustre quan li digué que després de la seva mort, no solament es recordaria de nosaltres, sinó que *baixaria*. Ella baixa a donar testimoni de l'existència d'una altra vida, i a fer entrar aquesta altra vida com un element predominant en la present. Màrtir en vida i en mort, ella no s'accontenta testificant la veritat amb el sacrifici de la vida corpòria, ans continua després testificant-la amb la seva suauíssima i eficacíssima intervenció en afers d'aquest món, talment que sembla no parar, ni haver de parar, com digué ella, fins que s'acabarà el temps i el nombre dels elegits serà complert.

La lectura dels casos miraculosos i de les aparicions d'aquesta Santa que passa el seu Paradís a la terra tant com al cel, així dels relatats a l'edició completa de la seva autobiografia sota el títol de *Pluie de Roses*, com dels que surten continuament a la Revista per fomentar la seva devoció es publica a Lisieux, dona exactament aquesta impressió: un esquinç del vel de l'altra vida, una intervenció d'un vivent de l'eternitat en els afers d'aquest món, un TESTIMONI.

Però cal no oblidar mai que el gran privilegi de poder donar aquesta alta testimoniança fou guanyat amb un veritable martiri, molt més dolorós, sens dubte, que alguns martiris cruents dels temps heroics del Cristianisme.

* * *

Per acabar aquesta exposició, i afegir-hi un argument més, voldríem fer un breu comentari a la doctrina d'aquesta Santa coneguda amb el nom d'*Infància espiritual*.

La doctrina no pot ésser més senzilla. És l'Evangeli pur. Són coneguts aquells passos de la vida del Senyor on ens diu que si no ens fem com infants no entrarem en el regne dels cels ¹⁷. Nosaltres, verament, davant de Déu som com infants, tant per la nostra ignorància, com per la nostra feblesa. I si això és exacte en l'ordre natural, en el sobrenatural deixa d'ésser una comparació per a ésser una veritable realitat davant la qual és l'exemplar el que pallideix. Els teòlegs comparen la vida de la gràcia que tenim ací baix a la llavor, i la vida de la glòria que tin-

¹⁷ Mat. XVIII, 3, 4; Luc. IX, 48.

drem allà dalt a l'arbre. Tenim, doncs, la mateixa vida que els sojornants en Paradís, però en estat de germen, desconixedor encara de les seves virtuts, de les quals sols té un esbós rudimentari i un exercici menys encara que rudimentari, car tot ell és fe i esperança i desig. Sant Pau en el cap. XIII de la seva primera Lletra als Corintis explica aquesta doctrina dient que mentre som ací baix pensem com infants, sentim com infants, judiquem com infants, car a més alt exercici no abasten la fe, esperança i caritat incoada que tenim, però que en arribar l'altra vida, deixarem les coses infantívols i obtindrem les baronívols i definitives: la visió, la possessió, la caritat d'unió perfecta.

Potser fou aquesta una de les raons de congruència per què s'encarnés el Fill i no altra Persona divina. El Fill pogué donar a la Religió definitiva de la humanitat el caràcter d'una família universal acoblada entorn del Pare celeste, i Ell pogué passar davant de tots nosaltres invocant-lo amb aquest nom tan consolador i dient primer que ningú: *l'are nostre qui esteu en lo cel*.

Les conseqüències pràctiques d'aquesta doctrina són ben òbvies. La nostra actitud davant Déu ha d'ésser la d'un fill petit davant el seu pare, ço és, amor, confiança, abandó. Un nen petit no discuteix mai amb el seu pare, no en desconfia mai, no s'engunia mai d'una cosa que depengui d'ell. Hi té una confiança cega i exempta de tota temença, àdhuc de tot pensament de temença, perquè estima i se sap estimat. Aquest infant, així, és humil, és pur, és amorós, viu sempre en l'alegria i amb una total absència de neguit.

Una aspiració, només, és l'aspiració pròpia de la infantesa, i és la d'arribar a l'edat madura. *Quan seré gran*, és l'expressió més freqüent en llavis d'una criatura, i la raó profunda d'això és que tot ésser desitja naturalment arribar a la seva perfecció pròpia. Si l'edat adulta en l'ordre del sobrenatural és l'altra vida, qui tindrà consciència viva i pràctica d'aquesta infantesa espiritual en què som encara ací baix, tindrà una naturalíssima aspiració a créixer, a arribar a edat madura, a poder deixar les coses infantívols, la fe dels petits deixebles, que tot ho han de saber per paraula d'altri, l'esperança dels menuts que encara no poden entrar en possessió de l'herència (una altra idea paulina!), i gaudir ja dels drets dels adults, la coneixença directa, la possessió perfecta, el desplegament integral de les pròpies facultats.

Molt probablement sense haver fet aquestes reflexions teològiques, pel sol instint de la humilitat i de l'amor de Déu, Santa Teresina de l'Infant Jesús troba la via de la *Infància espiritual*, que no consisteix sinó a traspassar a la vida religiosa aquelles qualitats dels infants que

hem esmentat més amunt, i que tan amables els fan. Amor a Déu com a un Pare que té de nosaltres un esment i una sollicitud molt més grans que els que pot tenir el millor pare de la terra, una confiança completa fins a l'abandonament, amb pèrdua absoluta de tot neguit sobre el nostre esdevenidor temporal i etern, que no pot estar en millors mans, una humilitat espontània, que consisteix tot simplement, i sense cap cavil·lació filosòfica, a veure'ns en la Casa de Déu com criatures petites, de les quals no es fa cap cas, ni s'escolta mai el parer. Conseqüència, o forma intrínseca de tot això, la renúncia a si mateix, total, absoluta, sense reserva ni retorn possible, ans amb resolució de sembrar el camí de la nostra vida de flors de sacrifici, negant la nostra voluntat en multitud de coses petites, fent de grat allò que per força han de fer els infants, que han de veure sempre com no compten per res, i mai no és seguit el seu criteri, sinó el dels grans.

Cap estil de vida tan propi com aquest per inspirar el desig ardent de l'ascensió a vida perfecta, on s'arriba per la mort. Quan totes les coses moridores, diners, honors, plaers, es tenen com a jocs d'infants, sense cap substantivitat, quan no es veuen en aquesta vida sinó començaments i esbossos, cosa iniciada, preludi prometedor que no tindrà sentit sinó en arribar l'edat adulta de la vida total de l'home, llavors la vinguada d'aquesta edat adulta es desitja amb més intensitat que l'infant no desitja arribar a gran, per ocupar un lloc propi entre els homes.

Que aquesta edat adulta de l'esperit era l'altra vida, Santa Teresina ho arriba a dir clarament. Vegeu com parla, comentant aquest versicle del Salm 70: "Senyor, vós m'heu instruït des de la meua joventut i fins a aquest moment jo he anunciat les vostres meravelles, i les anunciaré fins a l'edat avançada i la vellesa.

Quina serà per a mi aquesta *edat avançada*? Tant podria ésser ara com més tard. Dos mil anys no són més als ulls del Senyor que vint anys, que un sol dia.

Però no cregueu, Mare meua, que la vostra filla desitgi separar-se de vós, apreciament com una gràcia més gran la de morir a l'aurora més aviat que al caient del dia; el que ella aprecia, el que ella desitja únicament és donar gust a Jesús. Ara que sembla atansar-se a ella per tal d'atreure-la cap al sojorn de la glòria, el seu cor s'omple de joia: ella ho sap, ella ho ha comprès, el bon Déu no té necessitat de ningú, d'ella encara menys que dels altres, per a fer bé sobre la terra." ¹⁸

Practicada per ella excelsament, i ensenyada en teoria i en pràctica als seus devots, en nombre cada dia creixent, aquesta doctrina està

¹⁸ *Histoire d'une ame*, c. IX, p. 154-155.

destinada a fer un gran bé a la terra, infiltrant-hi la vida del cel com un element bàsic que assenyala a tota acció humana la seva altíssima finalitat.

Mentre ella vivia en presó, no podia acomplir la seva missió, però bon punt es desfeix dels vincles, arribà el temps de les seves conquestes. Avui, als trenta anys de la seva mort, el seu nom és ja gloriosíssim. L'Església, trencant comportes de prudència, l'ha posada als altars sota la pressió popular abans del terme de cinquanta anys de la mort, canònicament estatut i una gran lluminària d'esperit ha rebut en tot el món l'apoteosi d'una donzella que visqué nodrint-se d'heroisme diví dintre la més gran desconexença. I ara aquella blanca roentor d'amor que, com flama de l'Empiri, s'estenia per tot el seu cos i per tot el seu esperit, posant una espurna de cel en cada cèl·lula, va prenent en més i més cors, en els quals fa penetrar un gust de vida eterna i un menyspreu de la vida temporal que molts anys d'asceti rigorosa a penes encomanien.

Ella, que, tot i la seva grandesa incomparable, roman verament petita, per la humilitat amb què tracta els seus devots i, fins gosariem a dir, trenca els motllos usats en les relacions dels habitants de l'altre món amb els d'aquest, simplifica consoladorament el camí de la perfecció espiritual. Alguns l'havien complicat, poblant-lo de paranys desconeguts, insídies que enganyen àdhuc els vianants de bona fe, amb què no aconseguïen sinó anguniar les ànimes, fer-les viure esparverades deixant el principal pel secundari, i a fi de comptes, descoratjar-les. Santa Teresina, petita com és, dóna una via petita, simple i infal·lible: la via de l'amor infantívol. Ameu simplement, tendrament, sense segona intenció, com un infant, i abandoneu-vos en braços de Déu, que és més savi amant que cap pare i més tendre amant que cap mare.

Així ella, que és tota exquisit, dóna al problema d'aquest món una solució exquisida. Ella, com digué Pius XI inspiradament, al costat dels gegants de santedat que resplendeixen sempre torrejants a l'horitzó, Pere, Pau, Atanasi, Crisòstom, Ambrosi, Carles Barromeu, Francesc Xavier, és una miniatura exquisidament fina de santedat perfecta, semblant a aquells cristalls tallats en delicioses facetes en el secret de la roca, els quals no pregonen pas amb menys eloqüència la perfecció de la saviesa divina ¹⁹. D'una ànima talment exquisida no havíem pas d'esperar grans sistemes, magnífiques construccions teològiques, cate-drals de ciència. Una via simple d'amor d'infant, sembrada de renúncia i de flors de petits sacrificis continuats: heus ací el secret humil que pot renovar mil mons.

¹⁹ Discurs de S. S. Pius XI en l'aprovació dels miracles per a la Beatificació.

El nostre s'hi va renovellant, malgrat la distracció dels mundans no se n'adoni. Els íntims fenòmens de conversió dels esperits només són visibles als ulls de Déu. Però és evident que Déu torna al món i el món torna a Déu. No és la pompa de la cultura, ni el poder de la política, ni tan sols un gran apostolat sorollós l'instrument de què Déu es val per fer entrar la humanitat en vida d'esperit, és una verge infantina i desconeguda, és una fe renovellada en una altra vida, sense la qual aquesta manca de sentit i de valor.

Per guarir la supèrbia de la ciència, és natural que Déu es valgui d'un apòstol humil, com és una monja, d'una virtut humil, com és la fe. La ciència infla, àdhuc quan és ciència teològica, si no va informada de fe viva. Es pot tenir un coneixement científic molt documentat sobre la vida dels àngels i viure com un dimoni. En canvi la fe, tot i no satisfer tant el nostre enteniment, dóna una empenta al cor que la ciència desconeix. I és que la fe té motius cordials i fonaments sobrenaturals, i és una acceptació abnegada d'un deure de consciència.

El coneixement de l'altra vida ensenyat per la ciència espiritista i fins diríem per la ciència ortodoxa, no reformarà una sola ànima. La fe en l'altra vida despertada per la celestial influència de Santa Teresina de l'Infant Jesús pot transformar el món.

CARLES CARDÓ, prev.

LES GRANS EXPANSIONS DEL MONA- QUISME EN LA VIDA SECULAR⁽¹⁾

(Continuació)

VII

EL TERÇ ORDRE DE LA MARE DE DÉU DE LA MERCE

SANT PERE NOLASC (MORT EN 1256) I L'ORDRE DE LA MERCE.—Fou Sant Pere Nolasc una de les figures més eficients en la reconstitució espiritual operada en la nostra terra durant l'època clàssica del Rei Jaume. Per bé que el món sembli haver-se entestat a esvair la figura d'aquell Sant, sobretot en els nostres dies, la seva personalitat espiritual s'acusa potent en documents coetanis ben explícits i en les seculars irradacions que, amb renovada vigoria, projecta la seva ànima, abrusada llavors, abrusadíssima ara, del foc immens de la Divinitat.

La Redempció dels captius: tal és la seva tasca encaminada, com a darrer fi, al retorn de les ànimes a Déu o a llur consolidació en la vida cristiana, i, de retop, el poder, elles, reintegrar-se a l'enyorada terra i a l'enyorada família.

Els Frares de la Mare de Déu de la Mercè, *Redemptrix captivorum*, desposseïts avui de llur Església barcelonina, Cap i Mare de l'Ordre, vast reliquiari de cossos sants, i establerts, ara com ara, a l'Església dels Dolors de la mateixa ciutat; tal és l'instrument, cert, formidable, amb què Sant Pere Nolasc, aidat per Sant Ramon de Penyafort i secundat amb la generosa cooperació de l'alt Rei En Jaume, enriqueix l'Església, com amb un novell braç, o rebrot vigorosíssim, de Misericòrdia.

Una nova i densa guspira de l'Esperit Sant encén un cor eternament jove i amb ella és provocat tot un incendi en un magne sector de l'Església, que envaeix amb neguits de martiri les llunyanes *presons de*

¹ Vegeu el fasc. de juny de 1927.

Moreria, com deia el nostre Verdaguer; rescatà legions i més legions d'homes de les grapes del mal, o de perills imminents de caure-hi; fa resplendir de bell nou la joia en els cors desesperançats de pares, i fills, i esposes, i arriba fins a il·luminar l'Església amb focus tan potents, com els comentaris de l'immortal Zumel a Sant Tomàs; a encendre els esperits en l'amor de les coses divines com el clàssic llibre sobre la Comunió freqüent escrit pel Ven. P. Falconi; a fer-nos pregustar cèliques llusors a través dels grans Sants mercedaris, Sant Ramon Nonat, Santa Maria de Cervelló, Sant Pere Armengol, Sant Serapi, els Beats Bernat de Corbera i Llorenç Company, acompanyats d'una allau d'innombrables benaventurats que els segueixen.

Prescindint d'aspectes purament accidentals, que ací no ens interessen i que el lector pot veure en altres llocs ² per a comprendre substantivament la personalitat i l'obra de Sant Pere Nolasc, cal transportar-se en plena Edat Mitjana. Colpeix ja de sobte de veure el prodigiós desenrotllament de l'obra del Sant durant la seva vida, en què, amb la protecció insistent i llarga del Rei Jaume, són fundats Convents de l'Ordre a Barcelona, Palma de Mallorca, Tàrraga, Vich, Lleida, Girona, Osca, València, Puig de Santa Maria, Algar, Dènia, Segorb, Xàtiva. D'altres fundacions feia encara el Sant a Castelló d'Empúries, Santa Maria dels Prats (Tarragona), Sant Ramon del Portell, Tarragona, Tortosa, Saragossa, Sarrión, Calatayud, Perpinyà, Narbona.

La simple enumeració d'aquestes fundacions realitzades en tan breu temps i el fet que fossin dutes a terme per qui, maldant per ésser desconegut i tingut per no-res, treballava adalerat i exclusivament per l'honor de Déu, denuncien ja una personalitat espiritual extraordinària que va apareixent amb més relleu com més s'endinsa hom en la documentació d'aquella època.

Escoltem el coetani i successor de Sant Pere Nolasc en el govern de l'Ordre, Fra Pere d'Amer (morí en 1301): "Com el Rei Jaume tractés de casar-se amb la filla del rei d'Hongria, [Sant Pere Nolasc] mai no va deixar-lo, no sols aconsellant-lo, sinó també escrivint a aquella, lletres admirables i plenes d'esperit." I les mateixes notes de Pere d'Amer duen una resposta del Rei Andreu II d'Hongria, en la qual (5 d'agost de 1233) manifesta, ell, haver rebut les lletres de Sant Pere Nolasc, que li varen semblar amarades de pietat i de zel, lloa la seva

² Cf. Fr. Pedro N. Pérez: *San Pedro Nolasco, fundador de la Orden de la Merced*, Barcelona, 1915; P. F. Gazulla: *La Patrona de Barcelona y su Santuario*, Barcelona, 1918; P. Enrique Vacas: *San Raimundo de Peñafort fundador de la Orden de la Merced*, Roma, 1919; P. F. Gazulla: *Refutación de un libro titulado "San Raimundo de Peñafort, fundador de la Orden de la Merced"*, Barcelona, 1920.

caritat i li demana que vulgui enviar-li religiosos per a fundar convents en el seu reialme. I en altre lloc: "Assistia [el Sant] al Rei Ferran en el setge de Sevilla. D'on va venir que fos tingut en molt gran concepte pel Rei, el qual li demanava després, per escrit, consell sobre greus afers del Regne i li pregava vivament que encomanés de cor a Déu el Regne i la Casa Reial". Un altre text encara: "Va escriure lletres admirables a Lluís, Rei de França, pregant-li que volgués alliberar la ciutat de Jerusalem".

Els antecedents que acabem de transportar ens revelen ja el Sant en una esfera més alta, més universal, i ens recorren el vel de la seva santedat, clau i raó de tota la seva elevació i eficiència. L'esmentat Fra Pere d'Amer, íntim amic i company del Sant, escrit d'ell "que no semblava pas home, sinó àngel". I en altre lloc posa en boca del Sant aquestes paraules: "No us meravelleu pas, fill meu, que senti transposat el meu esperit i que perdi els sentits corporals llavors que contemplo la Creu del Salvador. Car, llavors, de tal manera s'encén el meu cor d'amor, que si Déu per la seva misericòrdia no em sostingués, em moriria a causa de la intensitat del sentiment. Tan extraordinaris són els efectes que produeix en la meua ànima la memòria de la Passió de Jesucrist, que de bona gana deixaria d'ésser el que sóc per a transformar-me tot en Déu".

"A peu—diu el mateix autor—va recórrer varies vegades Catalunya, quasi tota Espanya i gran part d'Àfrica. Fins essent ja vell i afeblit pels dejunis i penitències, continuava encara amb infatigable zel les seves peregrinacions a peu, demanant almoïna per als seus captius. I tal era el seu cansament, que solia ocórrer que separant-se una mica d'ell, per causes imprevistes, el seu company, el trobava de vegades desmaiàt en el camí, veient-se obligat a donar-li algun refrigeri perquè pogués continuar el viatge." "Tota la seva vida no va ésser altra cosa que una oració contínua... portava la carn cenyida amb una cadena de ferro que va dur fins a l'hora de la mort... Dormia molt poc, i sobre fustes, o a terra, i els cilicis, disciplines i dejunis varen arribar a afeblir les seves forces de tal manera, que de vegades no podia tenir-se dret ni caminar..."

No és, doncs, estrany que trobés a Barcelona nombrosos seguidors els quals "veient la seva santa obra, venien llurs béns, a exemple d'ell, per a redimir captius", i tampoc no és estrany que la Providència, per tal d'afinar i fer més lleu el seu esperit, aboqués el món contra ell i el llancés en mans de les tenebres. Escoltem Fra Pere d'Amer: "Tants i tan greus varen ésser els sofriments i sacrificis que durant la seva jo-

ventut va imposar-se per amor al proïsme, que és gairebé impossible de referir-los... Com sigui que va donar sense reserva tots els seus béns als pobres, va patir moltes vegades de fred i de nuesa... I per tal com a imitació seva molts de virtuosos cavallers venien llurs béns per a destinar-ne el producte a la redempció de captius, aquestes santes i piadoses obres varen aixecar contra ell una violenta tempestat”.

Després de tot el que acabem de dir, hom ja s'admira d'aquelles famoses angèliques matines del cor de l'Església de la Mercè de Barcelona presidides per la Verge—Fundadora, com tothom sap, de l'Ordre—presenciades per Sant Pere Nolasc extàtic, representades en el bell relleu de l'actual altar de Sant Pere Nolasc de la mateixa Església i immortalitzades pel pinzell ³ de Zurbaran (Catedral de Sevilla); ni de la perennal vitalitat del seu Ordre que, sàviament adaptat avui a les obres de misericòrdia i estès per la península Ibèrica, Itàlia, Argentina, Perú, Xile, Equador, etc., sembla preparar-se humilment i, per tant, estrènuament, per a lliurar encara durant segles i segles combats tan gloriosos com els dels millors dies que ens reconten les seves cròniques.

EL TERÇ ORDRE DE LA MERCE.—El llibre *Regla y Constituciones. Ritual, Oficio y Sumario de indulgencias de la Venerable Orden Tercera de la Merced* (Roma, 1923) en duu un historial tan documentat, que serà força útil de transportar-lo en aquestes pàgines.

L'origen, diu, del Terç Ordre de la Mercè és, sens dubte, tan antic com el mateix Ordre i per bé que des que aquest existeix (1218) hi ha hagut Terciariis d'ambdós sexes, vivint, ja en el món, ja claustralment, però sempre sota l'obediència i direcció dels Prelats del nostre Ordre o de llurs Delegats, no obstant, fins al 1260 no es va constituir-s'hi una corporació a bastament compacta que, per la importància del seu objectiu, exigís la compilació de llargs i detallats estatuts ⁴.

Tot just constituït l'Ordre, Sant Pere Nolasc va donar lletres de Germandat a molts de seglars piadosos que amb importants almoines varen contribuir a l'obra heroica de la redempció de captius.

El Beat Guillem de Bas, Lloctinent del Sant, en 13 de setembre de 1219, any segon de la fundació de l'Ordre, atorga lletra de Germandat a Andreu Pla i a Joana la seva muller, segons que recompta Esteve de Corbera ⁵, el qual afirma que, en escriure la seva obra, tenia l'esmentat document en poder seu.

³ Hom pot veure una ben feta reproducció de quadros clàssics relatius a Sant Pere Nolasc en l'obra abans esmentada del P. Pere N. Pérez (Barcelona, Subirana).

⁴ *Chronica C. R. ac M. Ordinis de Mercede*, ad annum 1260, escrita per Fra Bernat de Vargas (Palerm, 1618).

⁵ Corbera, *Vida de Santa Maria de Cervelló*, p. 65.

Al 25 d'octubre de 1234, a la ciutat de Girona, Ferrer de Portell i la seva muller Escalona, mitjançant escriptura pública, s'ofereixen a Sant Pere Nolasc com a germans, cedint, per a després de llur traspàs, a l'al·moina de la redempció dels captius, tots llurs béns i propietats, reservant-se només l'usdefruit per durant la vida. Sant Pere Nolasc, que llavors era a Girona, els va rebre com a germans, acceptant les condicions que els pietosos consorts varen exigir ⁶.

A major abundament, remembrem la del piadós Ramon de Plegamans, feta mitjançant escriptura pública a Barcelona el 10 d'agost de 1232 ⁷; la del Beat Joan del Yerco a Domènec Dolit a Mallorca el 13 de gener de 1234 ⁸; la que a un tal Bonifaci atorga Sant Pere Nolasc el 19 d'agost de 1243 a la ciutat de València, en la qual és llegeix "et rebem a tú, Bonifaci, per germà terciari nostre... *per confratrem nostrum*, i et fem participant dels nostres beneficis tant en l'espíritual com en el temporal... a condició que tu protegeixis... els seus religiosos i..., demés, sigues obedient al susdit Ordre sense falsia...

A tot això, jo, l'esmentat Bonifaci, rebent tot el susdit, prometo humilment i devota acomplir tot el que he dit respecte de la dita casa de la Mercè i als dits religiosos d'ella, sempre segons pogués, de bona fe i sense falsia". Segueixen les signatures ⁹.

També Sant Pere Nolasc en companyia de Fra Guillem de Sant Julià accepta a la ciutat de València el 3 de març de 1244 les donacions que del poble i castell d'Arguines feia a l'Ordre de la Mercè dels captius, el Venerable Raimond de Morelló, el qual, set anys més tard (2 de novembre de 1251) va cedir les Baronies d'Algar i Escalés a l'Ordre que l'havia rebut com a Terciari, lliurant-se com a religiós de l'Ordre en mans de Fra Bertran ¹⁰.

En 1268, essent Mestre General el benaventurat Guillem de Bas, va aplegar-se a Tarragona un Capítol general ¹¹, en el qual, llegida la Butlla d'Innocenci IV ¹², que concedia singulars favors i privilegis a tots

⁶ "Et ego Frater Petrus Nolasch per me et per frates meos presentes atque futuros... recipio vos Ferrarin de Portello et uxorem tuam Escalonam pro proprios homines et fratres, etc. Actum est hoc VIII Kal Novembris anno Dni MCCXXXIII (segueixen les signatures). Ego Bernardus de Vico, publ. Gerunde Not. + subscribo. (Arxiu de la Corona d'Aragó, Còdex de la Mercè, núm. 35, fol. 143.)

⁷ Arxiu de la Corona d'Aragó, Còdex de la Mercè, núm. 35, fol. 390.

⁸ Ribera, Centúria primera, p. 127, n. 8.

⁹ Arxiu de la Corona d'Aragó; Còdex de la Mercè, n. 43, B, n. 7.

¹⁰ Es troba el text en Ribera, Centúria primera, p. 159.

¹¹ Fra Bernat de Vargas, L. C. ad annum 1268.

¹² Si iuxta sententiam Sapientis, donada a Lió el 15 de gener de 1245. Cf. *Bullarium Ord. et Rom.*

aquells qui a tan santa Germandat s'agreguessin (*in tam sancta Fraternitate se collegas*) i a aquells que s'inscrivissin en la seva Germandat (*qui eorum Fraternitatem assumpserint...*) i atesos els precs de molts de fidels que per amor a l'Ordre desitjaven vestir-ne el blanc hàbit, els Pares allí congregats varen estatuir les condicions i manera com devia això realitzar-se ¹³, admetent en 1261 a Santa Maria del Socós, la qual, segons el P. Rebol·lida, va rebre l'hàbit de mans de Sant Bernat de Corbera ¹⁴ qui, com remarca en el lloc citat el docte P. Gazulla, no s'ha de creure que es propassés en obrar per pròpia iniciativa en tan delicat afer, a no haver precedit les deliberacions del Capítol tarraconense.

L'exemple de la noble descendent de Cervelló fou seguit per un selecte estol de gloriuses verges que, el mateix any, en 15 d'agost, varen vestir l'hàbit de la Mercè, entre altres, les Beates Eulària de Pinós i Isabel de Bertinis, subjectant-se, segons que diu Ribera, a les actes del Capítol de Tarragona i vivint en llurs cases fins a 1265 en què varen reunir-se per a viure en comunitat, associant-se'ls Santa Colàgia i les Beates Isabel Guillem i Maria de Requesens ¹⁵.

D'aquestes actes, com també de la Butlla d'Alexandre IV que, repetint les mateixes paraules dels seus predecessors, concedia amplíssims privilegis als Terciàris ¹⁶, degué valer-se el Beat Pere d'Amer en la compilació de les Constitucions escrites per ell mateix en català i promulgades en el Capítol general de Barcelona, celebrat a primers de maig de 1272. Són molt concises però plenes d'esperit. Es divideixen en 48 títols o petits capítols que enclouen, segons que diu el Rm. Valenzuela, totes les lleis i preceptes que des de la fundació de l'Ordre havien sancionat els Mestres Generals ¹⁷.

¹³ Fra Faustí Gazulla: *Vida de Santa Maria de Cervelló*, cap. V, p. 50. Barcelona, 1909.

¹⁴ Breve noticia histórica de la antigüedad y origen de la V. O. T. de Penitencia de Nuestra Señora de la Merced... p. 15. Valencia, 1736. El mateix diu el cap. últim, p. 83, del Compendio de las Constituciones de la V. O. T. Mercedaria de Valencia, 1846.

¹⁵ Gazulla, l. c. p. 51. E. de Corbera, ib. cap. 46, fol. 148 v. Remon, Historia general de la Orden de la Merced, lib. IV, c. XX, p. 201 y ss.; lib. VIII, cap. XVIII, p. 413. Aquest mateix autor afirma en el lib. I, cap. XI, p. 35, que la Reina Na Elionor fou de les primeres que varen vestir l'Escapulari, edició de 1618.

¹⁶ *Cum dilectis filiis* donada a Nàpols el 9 d'abril de 1255. Cf. Bul. Ord. de Mercede, p. 8 (Barcelona, 1696); Remón: lib. I, cap. XVIII, p. 82 v.

¹⁷ "Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge Maria de la Mercè dels catius christians." Per primera vegada varen ésser editades en facsimil l'any 1917 a Barcelona. D'aquesta edició ens valdrem per a citar les Constitucions americanes. El cap. XVI diu així: "Com sien rebudes Sors.—Nenguna ffembra no sia daquí envant rebuda e sor nostra sinó ha tants de sos bens on pusqua convenientment viure en sa casa, en tal guisar quel seu remanent sia et romangua, sens tot embaren al Orde. E entran en l'Orde faça son testament e

En el Capítol General celebrat a Cuenca, en el qual foren reconegudes les Constitucions escrites per Sant Ramon Albert i successivament acceptades pels Capítols Ilerdense i Acrimontà de 1327, aprovades pel Pontífex Joan XXII i promulgades el mateix any, es fan ressò de les americanes les albertines, transportant en llengua llatina el que en les del sant legislador Pere Amer es diu en català, reservant al Mestre General i als Provincials el dret d'admissió a la professió del Terç Ordre de la Mercè, prèvia una detallada sèrie d'informes que havien de fer-se sobre el candidat. La raó d'aquesta reserva era l'haver-se establert llavors la divisió de l'Ordre en províncies ¹⁸, estatuïnt-se també les cerimònies de la imposició de l'hàbit que llavors, com avui, era l'escapulari amb la insígnia o escut de l'Ordre.

El Beat Llorenç de Company, el cos del qual es conserva incorrupte en l'Església del Puig des de 1479, va donar gran impuls al Terç Ordre, bastint a la part alta de la població un santuari en el qual, un segle més endavant, varen professar les Venerables Angèlica Durà, Clara Salt, Isabel Assensi, Anna Ferrer i les dues germanes Catarina i Anna Raguer. En la mateixa església fou rebuda en 1585 la Venerable Ursula, verge de santa memòria ¹⁹.

S'aplegaven, de vegades, constituint veritables comunitats, algunes de les quals han perdurat fins als nostres dies, extingint-se les altres a començaments del segle xv. "Tal origen reconeixen els distints convents que hi ha a les Províncies Vascongades. Altres d'aquelles comunitats varen desaparèixer amb el temps, i altres varen entrar a formar part de comunitats en forma, organitzades segons les normes del Concili Tridentí" ²⁰.

A partir del xviè. segle es va generalitzar aquesta devoció i les

orden açò en tal guisa que per aquella rahó no pusqua dan ne greuge venir al orde per sos amichs ni parents seus."

Coincideixen amb aquestes paraules les del ceremonial de l'Ordre, en el qual s'ordena la forma de donar d'hàbit, *nempe scapulare cum signo religionis* a aquells qui per devoció vulguin portar-lo. Cf. De vestitione Tertiariorum, IV, p. I, p. 21. Roma, 1895.

¹⁸ Dites constitucions, escrites en finíssima vitela, van unides al *Speculum Fratrum Sacri Ordinis Sanctae Mariae de Mercede redemptionis captivorum*, del V. Nadal Gaver. Bibl. Nacional, sign. R. n. 9651.

Aquestes Constitucions es divideixen en dues grans Distincions, constant cada una de XXVI capítols.

L'eruditíssim P. Alfons de Zorita, Provincial de Castella, Galícia, Andalusia i Portugal, va editar en 1533 aquestes Constitucions per ordre del V. Benedicte de Çafont, afegint el cap. *De Visitatione*. Cf. praef. in C. C. p. 44-R.

¹⁹ Constitucions de València, l. c., p. 86. Tant les antigues com les modernes donen bé a conèixer l'esperit del Terç Ordre Mercedari.

²⁰ *Vida de la Ven. Maria de la SS. Trinitat*, pel P. Ramon Serratosa, Doctor en Teologia i Postulador general de les Causes de Canonització i Beatificació de l'Ordre, cap. VI, p. 22, Roma, 1912.

Constitucions parlen més detalladament dels Terciariis, imposant-los la regla de Sant Agustí, el dejuni, la comunió, etc., etc.

I els Terciariis Mercedaris del XVIIIè. segle en res no varen desmereïxer de la santedat i fervor dels antics, essent en llurs cases èmuls dignes de Santa Natàlia de Tolosa, les Venerables Gertrudis Fitó (1706), Ramona Tàpia (1784), Magdalena de Crist, i Francisca Badia (1754), glòria de la ciutat del Túria.

Aquest fervor de vida s'emmenà l'admiració de tothom i els Papes varen ampliar-ne favorablement els privilegis. Així Innocenci XIè. concedeix, primerament en 1678²¹ i més endavant en 1681²², als Terciariis seculars les mateixes gràcies que als Confreres, i Climent XIIIè. en 1758²³ i en 1759²⁴ assenyala una forma particular d'absolució general per a l'hora de la mort a quants entrin en la Germandat de la Mercè o vesteixin el Sant Escapulari²⁵. I Alexandre VIIIè., amantíssim de l'Ordre Mercedari, del qual, fins essent Pontífex va voler ésser Protector, concedeix el més ample privilegi que es registra en les concessions pontifícies l'any 1690²⁶, confirmat per Benet XIIIè., en el qual concedeix als Terciariis de la Mercè els privilegis dels de Sant Francesc²⁷ substituïts per altres gràcies pel Papa Pius Xè. en 1903.

REGLA I CONSTITUCIONS DELS TERCIARIS DE LA MERCÈ.—La Regla és una transportació bellíssima de la de Sant Agustí; el cap. I tracta de l'amor de Déu i del proïsme; el segon, de la humilitat; el terç, de l'oració i de l'ofici diví; el quart del dejuni, del menjar i de la lectura espiritual a taula; el quint de la caritat envers els malalts; el sisè de la modèstia i composició exterior; el setè de la correcció fraterna; el vuitè, de la veritable caritat; el novè, de la netedat en els vestits; el desè, del perdó de les injúries; l'onzè, de la santa obediència; i el dotzè de l'observança i lectura setmanal de la Regla.

Són les constitucions del Terç Ordre que denuncien i caracteritzen d'una manera colpidora la personalitat i les orientacions dels fills de la Mercè.

Després d'una breu introducció hom entra en el cap. II, on l'objecte i fi del Terç Ordre és estatutit en aquests termes:

²¹ Exponi nobis. Roma, 23 de desembre.

²² Nuper pro parte. Roma, 22 d'agost.

²³ Meritis licet imparibus. Roma, 4 de desembre.

²⁴ Ad augendam. Ibidem, 5 de maig.

²⁵ Venerable Echeverz, *Pláticas Doctrinales*, I, 2, p. 556.

²⁶ Inscrutabili sapientiae arcano, 26 juliol.

²⁷ Aeternus aeterni. Patris Filius, 9 juliol 1725 i en 26 de febrer de 1728 en la Butlla: Exponi nobis.

"L'objecte i fi del Terç Ordre de la Mercè és el propagar el culte de la Mare de Déu sota la consoladora i dolça advocació de la Mercè, que Ella mateixa, davallant del cel, va venir a revelar a la terra, i la santificació de les persones que hi entren, mitjançant l'observança dels manaments de Déu i de l'Església, i de la Regla i Constitucions que espontàniament varen professar, com també la santificació del proïsme amb el bon exemple i les obres de misericòrdia, així espirituals com corporals, caminant amb energia i zel sant vers el cim de la perfecció, cadascú segons el seu estat i obligacions personals."

Els capítol segon tracta de la direcció del Terç Ordre; el terç, de la seva conservació i desenrotllament, és a dir, de la vida piadosa, de la cració, de la concòrdia dels Germans Terciaris i de llur subordinació, de les bones qualitats que han de tenir els postulants i aquells que constitueixin el Capítol.

El capítol IV insisteix d'una manera particular en l'observança de la Regla i Constitucions, estatuts, costums, tradicions; el capítol V, de la perfecta uniformitat dels Terciaris en les coses que pertocquen al Terç Ordre; el VIè. del desig de perfecció;; el VIIè. del menyspreu del món, el qual consisteix a defugir "les pompes i vanitats del món, els espectacles i reunions perilloses, freqüentar els sants Sagraments, exercitant la mortificació cristiana, vestint cadascú segons la seva posició social, però amb senzillesa i sense orgull, i, finalment, amb l'oració i el dejuni".

El capítol VIIIè. tracta de la professió del Terciari la fórmula de la qual és com segueix:

"Jo, el Germà... de la meua pròpia voluntat i lliurement, professo en el Terç Ordre de la Mercè, i prometo a Déu i a la Immaculada Verge Maria de la Mercè o Misericòrdia, Redempció de captius, al nostre Pare Sant Pere Nolasc, i a Vós Pare, en representació del Mestre General de l'Ordre, que esmenaré la meua vida i costums en millors: que tot el temps de la meua vida serviré, en quant sigui de la meua part, els manaments de la Llei de Déu i de l'Església, i els sanitosos preceptes de la Regla i Constitucions del Terç Ordre de la mateixa Benaventurada Verge Maria, segons que en elles és contingut: i que obeiré fins a la mort els superiors i prelats que ara són i per temps seran, conformant-me amb llur dictamen, sanitosos consells i amonestacions, i procuraré en tot, l'honor i utilitat de dit Terç Ordre i el consol i alleujament dels pobres captius cristians."

El capítol IXè. tracta dels motius que tenen els Terciaris per a ésser perseverants; el Xè., de l'obligació de la Regla; l'XIè., de la correc-

ció i amonestació; i el XIIè., de la lectura, explicació i dispensa de la Regla i Constitucions.

Segueix a continuació una *paràfrasi de les Constitucions*, descompartida en dues distincions, la primera de les quals es refereix a la institució i persones del Terç Ordre i comprèn dotze capítols.

El primer tracta de les facultats d'admetre al Terç Ordre i d'instituir-lo; el segon, de les qualitats que han de tenir els postulants per a ésser admesos, essent de remarcar el paràgraf final, que diu així: "Els Terciaris d'Altres Ordres no poden ésser admesos al nostre sense dispensa apostòlica: podran satisfer llur devoció portant l'escapulari de la Mercè com a Confreres."

El capítol III parla de l'hàbit (escapulari de llana blanca amb l'escut de l'Ordre) i de les cerimònies de l'admissió; el IV, de l'any de noviciat i manera de fer-lo, i el V, de la professió i cerimònies d'ella.

El capítol VIè. es refereix a les oracions que han de recitar els Terciaris, o sigui, per als seglars l'Ofici parve de la Verge, o bé tres Parenostres, Aves i Glòria, o si prefereixen seguir l'antiga tradició en correspondència a les set hores Canòniques, trenta tres Parenostres, Aves i Glòria, amb la Salve. Els sacerdots compleixen ja amb l'Ofici diví, però han d'afegir-hi al final de Completes tres llargues commemoracions, això és, una de la Mare de Déu de la Mercè, una altra de Sant Pere Nolasc, i una altra de tots els Sants de l'Ordre. Tant els seglars com els sacerdots no deuen ometre la recitació del Rosari tots els dies.

El capítol VIIè. tracta de les pràctiques de pietat i penitència, recomanant la Comunió i mitja hora d'oració mental cada dia, o bé un quart al matí i l'altre quart a la nit; la missa diària; l'exàmen de consciència; el dejuni cada dissabte i les vigílies de l'Assumpció, de la Mercè i de Sant Pere Nolasc; l'ús de la disciplina i del cilici. Cal, però, tenir en compte que aquells que això no puguin accomplir poden demanar al Moderador que els ho commuti per alguna almoïna o altra obra pia-dosa.

El capítol VIIIè. parla de les solemnitats públiques i reunions del Germans Terciaris; el IXè, de l'exercici de la caritat. A remarcar el paràgraf final que diu així: "propaguïn les tradicions i glòries de l'Ordre, preguin per totes les seves necessitats, especialment pels pobres captius i les ànimes del Purgatori i contribueixin amb almoïnes a la propagació de la fe entre els infidels".

Segueixen dos llargs i ben interessants capítols, el Xè. i l'XIè. sobre la manera d'assistir als Terciaris malalts i els moribunds, no deixant-los fins a la sepultura. Finalment el capítol XIIè. tracta dels su-

fragis per a les ànimes del Purgatori i, quant als Terciariis difunts, diu així: "En morir algun Terciari, els de la casa del difunt lliuraran les testimonials o diploma de noviciat o professió al Zelador o Director del cor el qual el lliurará al Moderador, a fi que anoti el nom, dia, mes i any en què va morir, amb altres circumstàncies, en el llibre de memòries dels nostres Germans difunts, i encarregarà que li siguin fets sufragis, que seran com segueix:

"Per cada Terciari o Terciària que es mori, encara que no hagin acabat l'any de llur noviciat (a menys que fos dels qui per devoció vesteixen l'hàbit a l'hora de la mort i moren) aplicarà tot el Terç Ordre la primera Comunió general que se celebri després de la mort amb la santa missa. De més, cada Terciari aplicarà la recitació de l'Ofici d'un dia, l'oír una missa i la tercera part del Rosari. Ultra això, visitaran tres dies l'Església del nostre Ordre, o la del poble on visquin si no n'hi hagués de l'Ordre, aplicant pel difunt les indulgències que es guanyin visitant-la. Durant l'any faran de recordar-se dels difunts de l'Obra, aplicant-los els sufragis que puguin, especialment el dia de Sant Dionís (9 d'octubre) en el qual totes les misses de l'Ordre, amb l'Ofici de difunts, s'apliquen pels nostres Terciariis i per tots els que hagin portat el nostre sant escapulari, i el dia 16 de novembre en què es fa la Comemoració de tots els difunts de l'Ordre. Així mateix, en tots els Convents de la Mercè se celebrarà cada setmana una missa pels difunts de l'Ordre, dels sufragis del qual participen els nostres Terciariis i Confreres, a part de les quotidianes oracions que aplica tot l'Ordre."

Constatem, finalment, que les solemnitats públiques del Terç Ordre, consisteixen en la Salve solemne i besamans tots els dissabtes; la celebració anual de la festa de la Mare de Déu de la Mercè amb novena, sermó i exposició del Santíssim tot el dia de cada un dels de la novena, en quant sigui possible; la celebració, d'igual modo, de la festa de Sant Pere Nolasc; la processó del sant Hàbit amb plàtica espiritual cada quart diumenge, comunió general el dia vint-i-quatre de cada mes; i, finalment, "tots els Cors faran puntualment llur comunió mensual segons el torn que els sigui assenyalat, per tal que la Verge de la Mercè rebi dels seus Terciariis lloança perenne tots els dies".

La distinció segona tracta del *règim i ministeris del Terç Ordre* i enclou onze capítols que parlen del Capítol, o Junta, del Visitador, del Moderador, del Comanador o Comanadora, del Secretari, del Clavari, del Mestre de novicis, dels Consellers, del Bibliotecari, del Vicari del culte i dels Directors de Cors.

(Continuarà.)

PERE MR. BORDOY-TORRENTS

LA GEOGRAFIA DE CATALUNYA

EL PRESENT I L'ESDEVENIDOR

A guisa d'introducció

En els països més avançats d'Europa, i a l'Amèrica del Nord, fa anys que la Geografia ha deixat d'ésser una nomenclatura purament mnemotècnica. Avui, al contrari, és una *Ciència*, i una de les més importants, car té la màxima importància pel present i per l'esdevenir d'un país.

Ella ensenya les possibilitats d'enriquiment d'una regió, la manera d'aprofitar els mitjans de comunicació racionalment, com es pot orientar el comerç o la indústria d'acord amb les facilitats que dona la Natura, i moltes, i moltes d'altres coses de la màxima importància per la collectivitat humana.

Els qui regeixen els destins d'un país s'adrecen als geògrafs per poder fer lleis racionals, formulades a la llum de la ciència moderna, i les divisions polítiques i administratives no es fan a l'atzar i condicionades al caprici i la ignorància dels partits, sinó d'acord amb els suggeriments de la Geografia Humana, que indica la manera de fer-les en la forma més útil i aprofitable pel major progrés i conveniència de la collectivitat.

En alguns països recentment ressorgits, la influència dels geògrafs ha estat enorme. Ens bastarà recordar el serbi Jovan Cvijic, geògraf de gran mèrit mort fa un parell de mesos, catedràtic de Geografia a la Universitat de Belgrad. Fou, amb els seus estudis, les seves campanyes, la seva lluita científica per la unitat dels Eslaus del Sud, un dels principals—si no el principal—artífex de la resurrecció Yugooslava.

És, potser, avui, la Geografia la ciència que té un camp d'acció més extens, car necessita valer-se, per la seva síntesi, de les ciències més diverses, des de la Sociologia i la Psicologia, fins a les Ciències Naturals, com la Geologia, la Botànica i la Meteorologia, passant per l'Economia i l'Estadística.

Estem ben lluny dels tristos ensenyaments escolars, la base dels

quals està formada per la mnemotecnització de noms de capitals, divisions polítiques i accidents orogràfics i hidrogràfics com cims, rius, caps i golfs!

El Passat i el Present front a front... Ací, desgraciadament, encara estem al Passat: el Present s'ignora. Tractem, doncs, de fugir d'aquell, i penetrem resoludament en el Present. El primer és una cosa freda, morta. Aquest, una ciència plena de vida, interessant, palpitant, que a tots pot interessar. Allò, una cosa que els pobres infants aprenen amb dificultat i repugnància, esperant el dia feliç de l'alliberament als exàmens, passats els quals mai més no la tornaran a veure, i que ràpidament oblidaran... Això, un estudi que es fa amb interès (però sense el trist i absurd aprenentatge de memòria, el disbarat més gros de les tares de l'ensenyament actual) per grans i petits...

La Geografia d'ahir era una cosa buida i repulsiva. La d'avui, en lloc de repèllir, atreu. Car avui la Ciència s'ha fet atractiva i oberta a tothom i no un misteri per uns quants iniciats. I així succeeix també amb la Geografia.

Què és la Geografia Humana?

La Geografia Humana estudia la Terra i l'Home en llurs relacions múltiples.

Emperò, la "varietat en l'espai i varietat en el temps", de què parla Jean Brunhes, fa que aquesta ciència no sigui una cosa essencialment present, com ho era fins ací, sinó que, estudiant els fets passats, i interpretant llur influència en l'actualitat, permet conèixer quines seran les possibilitats futures d'un país.

Ella ens explicarà les raons que han presidit el desenrotllament de la porció de Terra estudiada. Emperò, ens queda, a Catalunya, molta feina abans d'arribar a poder comentar, tenint bases suficients de treball, la nostra geografia.

El conreu de la Geografia Humana a penes s'inicia a casa nostra. A Portugal—on els estudis del país i de les seves riqueses es troben molt més avançats que ací—la interpretació geogràfica és recent i no fa gaire temps que ha aparegut el primer treball de Geografia humana. La similitud de situació ens fa molt interessant el comentari de l'autor d'aquest primer treball, i per això anem a traduir algunes ratlles que semblen escrites per a nosaltres.

L'autor, el geògraf Aristides de Amorim Girao, ha fet l'estudi d'una regió natural de Portugal, la conca del Vouga. Heus ací el que ens diu

en el prefaci del seu excellent llibre ¹, definint la Geografia i la seva utilitat pràctica:

"...Des de fa molt temps, es ve reconeixent la importància dels estudis geogràfics i l'exccepcional interès que presenten per totes les classes socials—a l'agricultor, a l'industrial, al comerciant, a l'economista, al polític—. Importa, segons el principi general ja formulat en la filosofia socràtica, per a ben aprofitar una cosa, conèixer-la primerament: d'ací la necessitat imperiosa, especialment per les classes dirigents, del coneixement perfecte de les condicions mesològiques i recursos naturals d'un país, per tal que, mitjançant una legislació convenient, sàpiguen fomentar el seu progrés agrícola, industrial i comercial.

"Qui dubtarà que l'insuccés de les temptatives dels nostres homes públics, quant a la resolució de diversos problemes de l'economia nacional, es deu en gran part al desconeixement de les condicions naturals del nostre sòl i clima? En veritat, si aquestes condicions són tan variades, fins i tot direm antagòniques, si els conreus predominants, la manera de viure, els procediments agrícoles, i, concomitantment, la constitució de la propietat, els sistemes de repartició de les aigües, el règim de les herències, les relacions socials, finalment, són de vegades fonamentalment diferents d'una regió a un altra, com es pot comprendre que a tot el país portuguès sigui imposada la mateixa rigidesa legislativa, llançant per igual mides de foment, que, perquè puguin ésser ben aplicades, deurién de vegades ésser diametralment oposades? Per això, les nostres disposicions legislatives de caràcter econòmic queden en la major part dels casos sense efectivitat pràctica, quan no succeeix que produeixen efectes contraproduents. Perquè no és, per exemple, amb decrets ministerials que es modifiquen, restringeixen o intensifiquen els conreus d'una regió donada: qui dicta la llei és la Naturalesa, és la constitució geològica i el relleu del terreny, és el clima, és tot aquell conjunt, finalment, de condicions naturals que és urgent de conèixer i ponderar, en el qual consisteix tota la utilitat pràctica de l'estudi de la Geografia."

La definició és clara i oportuna: s'aplica perfectament en el nostre cas. Creiem innecessari d'afegir-hi res.

¹ Aristides de Amorim Girao - "Bacia do Vouga - Estudo Geographico" - Coimbra, Imprensa da Universidade, 1922.

Mentrestant, en algunes branques d'estudis el conreu de les quals és indispensable per l'estudi proficu de la Geografia, els progressos fets en els darrers temps són satisfactoris. Entre els que s'estudien amb més insistència i excellent resultat figuren molt especialment la Meteorologia, de la qual s'ocupa amb constància infatigable el senyor Fontserè, i, darre-rament, la Fitogeografia (estudi de la distribució geogràfica de les plantes o Geografia Botànica), que, pel que es refereix a la part septentrional de Catalunya, ha fet un gran progrés amb l'obra ja mencionada de Gaussen.

Però, això mereix capítol apart.

Una Geografia Botànica del Nord de Catalunya

La Fitogeografia té una gran importància en els estudis de Geografia Humana, i per això l'obra de l'esmentat autor francès arriba molt oportunament ².

Comença l'autor fent una ràpida descripció dels paisatges pirenenes, per entrar després de ple en les condicions biològiques actuals; estudia amb cura les condicions climatològiques (pluviositat, neu, humiditat del sol i de l'aire, radiació solar, temperatura, etc.), tan importants pel desenrotllament de les plantes.

Passa després a determinar el que ha estat, en temps pretèrits, la vegetació pirinenca: abans de les grans glaciacions, durant i després del període glacial.

Penetra, finalment, en l'estudi més aprofundit i detallat del seu treball, ço que l'ha obligat a recórrer repetides vegades els Pirineus, des de les valls fins als cims més enlairats: la descripció de la distribució de les espècies vegetals de tota la meitat oriental de la serralada. Treball, aquest, de veritable mèrit i de gran paciència, sense precedents pel que es refereix a la part oriental del nostre massiu muntanyenc.

El seu criteri, quant a la toponímia, és interessant, i per aquest motiu traduïm les ratlles en què ho exposa:

"Pel vessant meridional, he adoptat l'ortografia catalana. Les obres sobre la regió són quasi totes redactades en català, i els noms no són comprensibles més que en aquesta llengua. Així, per exemple, escric Serra de Cadí i no Sierra del Cadí, escric Puigcerdà i no Puycedrà, que no significa res, Pimorens i no Puymorens que no té sentit, mentre la primera forma correspon a certs tests antics. Carlit i no Carlitte, Ro-

² H. Gaussen - "Végétation de la Moitié Orientale des Pyrénées - Sol - Climat - Végétation" - I vol. de 25 x 16 cm. - 559 pàg. - 32 planxes, 2 mapes de colors. - Librairie Paul Lechevalier. - Paris, 1926.

L'ensenyament de la Geografia Humana

Salvat el cas de Portugal, no s'ha fet res a la Península per l'ensenyament de la Geografia. Malgrat la seva importància científica, social i econòmica, la ignorància col·lectiva ha fet que aquest ensenyament no existeixi des de la càtedra universitària: ni de lluny se'n suposava la seva utilitat i la seva necessitat peremptòria.

Si, a Barcelona, hem volgut fer alguna cosa en aquest sentit, l'esforç ha partit de la iniciativa particular i, naturalment, no ha pogut assolir la magnitud que sempre dóna l'ensenyament fet de la Universitat, quan aquest ensenyament està impartit per una persona competent...

Emperò, aquesta primera temptativa d'ensenyament de la Geografia té un mèrit real i és d'una eficàcia indiscutible. Sota els auspicis de l'infatigable Centre Excursionista de Catalunya, el Curs d'Iniciació Geogràfica donat pels professors Jaume Marcet i Pau Vila, ha constituït una visió de conjunt interessantíssima pels nombrosos oients que hi han assistit (que, fenomen estrany entre nosaltres, en lloc de disminuir segons avançava el curs, han anat augmentant!...).

Podem dir, doncs, que el resultat ha estat realment encoratjador; per això és molt probable que, en arribar la tardor, s'organitzi un curs més extens i complet que el present, amb demostracions pràctiques nombroses, excursions col·lectives, etc. L'èxit d'aquest any ens permet de suposar el del vinent, en què l'estudi serà més aprofundit i detallat que el de l'actual, forçosament limitat per la falta de temps.

Creiem que era ja hora que la Geografia de Catalunya fos una mica estudiada des d'aquesta banda dels Pirineus, car el poc treball científic que fins ara s'ha fet ha sortit, quasi tot, del vessant septentrional. Ens bastaria citar obres com "Les Pyrénées Méditerranéennes", de Maximilien Sorre, i, més a prop de nosaltres (car ha sortit fa pocs mesos), l'obra de H. Gaussen, "Végétation de la Moitié Orientale des Pyrénées", que no tenen, fins ara, cap equivalent entre nosaltres, per deixar demostrat que, si algun treball s'ha fet sobre Catalunya amb caire realment científic, ha estat fet per gent de fora.

I com no, podríem dir, si ací no teníem cap manera de preparar geògrafs? Si no hi havia càtedra on es poguessin formar els que, a la inclinació i el gust per la Geografia, afegissin la voluntat d'estudiar-la? Aquesta llacuna és la que vindrà a omplir el Centre Excursionista, continuant en una forma més completa i extensa els ensenyaments suara iniciats.

ses i no Rosas, Empordà i no Ampurdán; encara que sigui desagradable per les orelles franceses, he escrit el Noguera, el Valira, etc...."

Orientació excellent, car no hi ha des més ridícul que la pretensió d'adaptar i traduir a un altra llengua els noms propis geogràfics...

A més de les nombroses fotografies, acompanyen aquest llibre dos mapes al 1 : 500.000, que inclouen tota la regió pirinenca compresa entre el Cecirè (prop de Luchon) i el Mediterrani, i de Carcassone a la Plana de Vich. El primer indica la pluviositat anual i el segon la distribució de les essències forestals de la regió mencionada. Aquell és complement important i explicatiu del segon, car la vida de les espècies forestals depèn, a més de la naturalesa dels terrenys i de l'altura, de la quantitat de precipitacions. Emperò, donada la mancança de dades pluviomètriques suficients en la part meridional del mapa, i principalment en el seu quart S. O., les línies d'igual pluviositat traçades són purament fictícies i no poden correspondre ni de lluny a la realitat, de manera que el valor d'aquesta part del mapa és molt relatiu. Encara, la llarga explicació sobre la pluviometria pirenenca donada al text resulta una mica confosa i no pot—naturalment—aclarir una qüestió que depèn quasi exclusivament de l'observació directa.

La distribució dels vegetals a la Catalunya septentrional

El treball del senyor Gaussen per estudiar la distribució dels vegetals i llurs límits aproximats, ha demanat un esforç considerable d'estudi i una sèrie de viatges a través de regions feréstegues que realment són dignes d'admiració. Reconeixent la gran importància que té el seu llibre per la fitogeografia de la Catalunya Pirinenca, m'estendré una mica, per tal de donar al lector una idea dels treballs i de les conclusions del nostre autor.

En primer lloc, hem de tenir en compte que en el domini de la fitogeografia, com en el de tant d'altres ciències, no ens podem refiar gaire de molts dels estudis precedents, fets lleugerament i de vegades amb no excessiva consciència. Gaussen ens fa observar, per exemple, que en l'estadística de les essències de la província de Barcelona s'indica l'absència del Roure, de l'Alzina, del Pi Larici, del Pi Pinyol, i això que la província s'estén des dels cims del Cadí fins a la Mediterrània. Per això diu que, pel seu estudi, "en Espagne, j'ai eu peu recours aux autorités forestières", car amb aitals precedents...

Havent recorregut totes les altes valls pirinenques, veient-les—i heus

ací la novetat—amb l'ull del botànic, Gaussen ens dóna una sèrie de descripcions ben reeixides i de comparacions eloqüents.

La regió d'Olot, de pluja abundant—entre 966 mm. a Olot i més de 1,200 mm. a la Serra de la Magdalena i Puig Sacalm—, li recorda, no les humides valls del Pirineu septentrional, sinó, millor, els planals del Nord de la França, de la Lorena, per exemple: la seva sorpresa de trobar Faigs en la plana, a no més de 500 m. d'altura.

Segons ell, l'originalitat del paisatge vegetal de la regió olotina ve d'una curiosa barreja íntima de tipus quasi mediterranis amb tipus característics de la vegetació de l'Europa Central. Finalment, recorda el contrast dels conreus ben pròspers i d'un verd viu d'aquesta regió rica d'aigua, amb l'eixut trist del Toulousain, i menciona el conreu del Fajol—una de les riqueses del país—i cita la dita de la gent de la contrada, quan vol insistir sobre la veridicitat d'una afirmació: “és tan segur com el fajol a Olot”.

Totes aquestes són dades precieuses pels estudis de Geografia Humana.

De la Garrotxa al Ribagorça

L'estudi fitogeogràfic de Gaussen s'estén a tot el Pirineu català, i té, per això, la màxima importància tant pels nostres geògrafs com pels naturalistes i agricultors.

Les seves observacions, com hem dit, tenen un real interès i aclariran més d'un dubte, ompliran molts buits que fins ara es notaven en aquesta mena d'estudis.

Molts francesos es creuen que, en havent travessat els Pirineus, arribaran a un país d'aspecte africà, amb les rieres sempre seques, les roques calcinades on, de tant en tant, creix un arbust; i, en canvi, es troben, a les altes valls pirenenques catalanes, amb un clima que, sovint, serà més plujós que el del vessant francès. Baixant de la Cerdanya, el nostre autor observa l'activitat i la riquesa—gràcies a les abundants precipitacions que alimenten els rius i fan viure multitud de fàbriques—d'aquelles valls, i nota que l'alta vall del Ter és essencialment forestal, car els conreus un xic extensos no s'inicien sinó a la Plana de Vich, prop de Manlleu.

Aquesta observació és molt exacta: sols en eixamplar-se la vall del riu, per formar la Plana, prospera la vida agrícola; i la transició és ben evident en el punt mateix en què s'inicia aquest eixamplament, prop d'Oris, entre Sant Quirze de Besora i Sant Feliu de Torelló; en aquest

indret canvia totalment l'aspecte de la contrada, passant de la feréstega vall del Ter a la rica Plana de Vich.

No seguirem l'autor en les seves descripcions botàniques del Bergadà, Cardoner, Pallars, Ribagorça, Capcir, Cerdanya, Andorra, i les altres valls pirenenques que ha visitat, car això ens portaria massa lluny. Deixem, doncs, al lector que s'interessi per aquests estudis, que ho faci ell pel seu propi compte. Amb el que hem dit, creiem haver donat una ida general del que és aquest llibre.

Insistim, emperò, en la seva transcendència, i en la conveniència que treballs d'aital importància—en aquesta i en les altres branques de la Història Natural—es facin més freqüents, per poder arribar—finalment!—a tenir una visió de conjunt completa de Catalunya. I una vegada ben armats, gràcies a nombrosos estudis com aquest, podrem fer la síntesi geogràfica que ens permetrà de conèixer—avui no la coneixem—i interpretar la Geografia d'aquest angle de la Península Ibèrica.

El Present i l'Esdevenidor

Sobre un passat quasi buit, amb un present d'esforços que ja van donant resultat, però que encara són pocs a malgrat de la bona voluntat dels que treballen, però que són insuficients, tots sols—es prepara l'Esdevenidor.

És necessari convèncer molts elements que ni s'imaginen el que és la Geografia—coneixent-la solament sota l'estúpid aspecte mnemotècnic de què ja hem parlat—que aquesta ciència és una de les més atractives, interessants i variades que un cervell humà pot créar. I que, gràcies a aquesta convicció, siguin nombrosos els qui s'hi aficionin; d'aquests, és d'esperar que hi haurà alguns que, de l'estat passiu de lector i estudiant, passin a l'actiu d'investigador.

Que ja ens trobem en camí d'arribar a aquest resultat, ho ha provat l'èxit dels cursos donats al Centre Excursionista. Emperò, encara s'haurà de fer molt per donar a aquests estudis, no direm la importància que tenen als principals països europeus, i ni als secundaris, sinó almenys un desenrotllament suficient perquè Catalunya sigui ben coneguda en els seus principals aspectes, i amb això es pugui interpretar i dirigir científicament el seu esdevenidor—comerç, indústria, comunicacions: riquesa general, en una paraula.

Pensar que Barcelona és l'única ciutat europea de prop d'un milió d'habitants que no té una Societat de Geografia, on es treballi, s'investigui, s'estigui en contacte amb el món civilitzat pel conreu d'aquesta

ciència que, a tot arreu, ha assolit, des de fa més d'un segle, tan extraordinària importància!

Això ens dóna una idea de la nostra desastrosa inferioritat.

Li això és el que hem de procurar evitar, perquè l'antiga metròpoli de navegants i viatgers medievals a la Mediterrània i a l'Atlàntic surti d'aquest marasme geogràfic i assoleixi el lloc que li correspon...

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

EL TOMISME VIU

A l'enfilall verament meravellós de lloances que del tomisme ha fet la Càtedra de la Veritat, hi hem d'afegir l'última, per ara, sortida dels llavis del Sant Pare, Pius XI. En rebre la Federació d'Universitaris Catòlics d'Itàlia, els va dir, entre altres coses: "Feu molt bé d'ocupar-vos del tomisme en ses relacions amb la cultura moderna. Una part del tomisme és, per dir-ho així, un evangeli natural, fonament incomparable per a totes les qüestions científiques, per tal com la nota característica del tomisme és d'ésser, principalment i abans de tot, objectiu; afirma el que és, el que es veu, el que succeeix, i d'aquí s'eleva a ço que no es veu. Per consegüent, la valor doctrinal del tomisme durarà tant com la valor mateixa de les coses. Per això l'Església ha donat tanta importància a les doctrines tomistes. Els joves universitaris deuen estudiar-les en llurs relacions amb les ensenyances modernes. Si no es coneixen bé les unes i les altres, hom creurà veure-hi oposició entre elles, mentre que, coneixent-les bé, hom veu quant perfectament s'harmonitzen. Per a les intelligències poderoses qui han pogut mirar en ambdues direccions, no hi ha contradicció, ans al contrari, la possibilitat que les grans lleis tomistes siguin acceptades per les noves lleis científiques. Produeix un vertader delit a l'esperit i fins als esperits més moderns, comparar els grans ensenyaments tomistes de la matèria i la forma amb els actuals ensenyaments sobre la constitució íntima dels cossos".

Ens plau de posar de relleu, entre totes aquestes significatives paraules, aquestes tres afirmacions cabdals. "Una part del tomisme és, per dir-ho així, un Evangeli natural". "La valor doctrinal del tomisme durarà tant com la valor mateixa de les coses". "Hom veu la possibilitat que les grans lleis tomistes siguin acceptades per les noves lleis científiques".

Sembla que, en dir el Sant Pare, que sols una part del tomisme és un Evangeli natural, vol deixar de banda la part teològica del tomisme que recolza, com és obvi, en Déu, autor de l'ordre sobrenatural, per a referir-se únicament a la seva part filosòfica. Referint-nos a aquesta, les

locucions de Sant Tomàs emprades mantes vegades "Videmus", "Experimur", "Experimur quotidie", deixen entrellucar quina part té a la filosofia tomista la raó natural i l'observació dels fets.

La filosofia tomista és, doncs, la *bona nova* de la raó humana considerada en les seves forces naturals. La raó humana, però, que no es tanca dins la torre de vori d'un fals idealisme, sinó que guaita al món exterior, a l'objectivitat de les coses. "La nota característica del tomisme és d'ésser, principalment i abans de tot, objectiu".

Tenint en compte això, hom veu com van de decebuts i errats els qui, no comprenent la terminologia tomista i pensant-se que sota d'aquells noms enrevessats i esotèrics només s'amaguen les pedres inconsistentes i fantàstiques d'un castell de fades sense cap mena de realitat objectiva, menyspreen el tomisme com una cosa rònega i indigna d'aquests temps d'experimentació i de psico-anàlisi. Gairebé semblen atorgar a la fèrria argumentació tomista la inconsistència i banalitat d'aquelles discussions que hi havia a París a principis del segle XIII sobre si un marranet que hom duu al mercat és conduït per l'home o per la corda que hom li ha lligat al coll ¹.

Hem dit que moltes vegades la incomprensió de les doctrines tomistes és fruit de la incomprensió de la seva terminologia. Suara s'ha implantat als Instituts de segona Ensenyança una assignatura nova: la terminologia. No seria feina baldera implantar entre els filòsofs una altra assignatura: la terminologia tomista. Cuitem, però, a declarar que no tot resta a fer en aquest sentit. En aquestes mateixes pàgines un estimat germà meu d'hàbit, "tot llegint la Suma", malda per fer-ho planerament i delitosa. Aquest és el camí. Caminem-hi i arribarem força lluny.

Conseqüència d'aquesta objectivitat del tomisme és la seva valor doctrinal que Sa Santedat afirma que "durarà tant com la valor mateixa de les coses". Voleu un elogi més senzill, de bell antuvi, i, no obstant, més grandios i cobejat per mants sistemes? Servades les proporcions, això significa que podem dir de la bellesa del tomisme—bellesa que és veritat, bondat, ésser; *verum, pulchrum, bonum et ens convertuntur*—ço que deia Sant Agustí de la bellesa divina: —Oh, Bellesa sempre antiga i sempre nova!

Les dames parisenques que, al dir d'un cronista madriteny, discuteixen entre ball i ball, un article de la Suma, no són un ressò, llunyà i frívol si voleu, però real i efectiu, de l'actualitat sempre viva del tomis-

¹ Crevier, *Histoire de l'Université de Paris*. I. p. 97. Citat pel P. Mortier. *Histoire des Maîtres Généraux des Frères Prêcheurs*. I. 313.

me que així penetra els medis més allunyats de les dèries filosòfiques dels centres cultes? El sisè centenari de la canonització de Sant Tomàs, amb la bella fruitada d'obres i estudis sobre el pensament tomista que ens va oferir, començant per l'Encíclica *Studiorum ducem*, va palesar prou bé que, no obstant els neguits de la filosofia moderna i els seus esgarriaments innegables, molts d'ulls es giren vers els sol d'Aquino i molts de llavis assedegats es sadollen a les deus inestroncables del tomisme.

La tercera afirmació del Papa que hem subratllat n'és una bella prova. La possibilitat que les grans lleis tomistes siguin acceptades per les noves lleis científiques es transforma, més de pressa del que creiem, en una prometedora realitat.

Apressem-nos a confessar que alguns n'han fet un gra massa en aquesta recerca de coincidències entre les noves lleis científiques—fins entre les que encara són “sub iudice” o quelcom pitjor—i les lleis tomistes. Sant Tomàs no necessita de les nostres exageracions. “Non eget Thomas mendacio nostro”. Algunes, però, són en el fons—encara que no en les paraules—tan colpidores que, com diu el Papa, llur contemplació produeix vertader delit a l'esperit.

L'hylemorfisme tomista té, en aquest aspecte, una primacia indiscutible. Fa molt de temps que, deixats de banda el dinamisme i l'atomisme, sistemes als quals poden referir-se tots els altres, antics i moderns, des d'Empèdocles, Leucip i Demòcrit, passant per Descartes i Newton fins a Secci, Cannizzaro, Fechner, Lotze, etc..., fa molt de temps que, físics i químics eminents retornen a les teories tomistes per explicar la constitució íntima dels cossos. De bell antuvi, els principis o axiomes dels nostres dies sobre l'equivalent mecànic de la calor i sobre el “res no es perd, res no es crea”, no fan sinó corroborar el dualisme observat per l'experiència i el sentit comú, base més ben explicada per ell que per cap altre sistema, de l'hylemorfisme tomista.

Però, ultra aquestes dades del sentit comú concordant amb axiomes científics, hi ha belles declaracions de savis eminents.

Escolti's l'il·lustre A. de Lapparent: “La cristal·lografia sembla donar la raó a l'opinió filosòfica expressada en el segle XIII pel geni potent de Sant Tomàs d'Aquino”². Adduïm aquest text perquè, com se sap, és als cossos inorgànics a on el principi formal apareix amb menys evidència.

Per la seva part, el savi P. Duhem, escriu: “Ens veiem obligats a admetre en la Física nostra quelcom més que els elements quantitatius del geòmetra; cal admetre també “qualitats”, cal admetre, com a qua-

² *Cours de Minéralogie*, p. 68.

litat primera irreductible, aquell principi en virtut del qual un cos s'anomena càlid, lluminós, electritzat i imantat; en un mot, renunciant a les teories que estan de moda des de Descartes, hem de girar els ulls a les idees més essencials de la Física d'Aristòtil" ³.

I en altre lloc: "Per raó del seu mateix desenvolupament, les hipòtesis mecanistes, troben arreu obstacles molt difícilment superables. La Física es va divorciant dels sistemes atomístics, cartesians o newtonians, per retornar a mètodes semblants als d'Aristòtil" ⁴.

I noti's que hem parlat sempre de l'hylemorfisme tomista i no simplement escolàstic, perquè la Sagrada Congregació el qualifica així en incloure'l dins les conegudes 24 tesis.

El Papa Pius XI parla també dels "ensenyaments tomistes" comparats amb "els actuals ensenyaments sobre la constitució dels cossos".

Un últim mot. Hom veu com n'és, de falaguera, per al tomisme i el seu cap il·lustre, aquesta comparació. No es tracta, però, solament de l'esperit tomista, sinó àdhuc de la lletra estricta. Ho diem per evitar possibles desviacions del tomisme autèntic que mantes vegades fan irrupció en el camp de les declaracions pontifícies terminants i repetides. Es cert que la lletra occeix i l'esperit vivifica, però també ho és que aquest es fonamenta damunt d'aquella i que negligint-la o adulterant-la no podem copsar-ne l'esperit. Sant Tomàs té sobre això unes saboroses paraules que no podem estar-nos de transcriure: "I per això, com sigui que *en totes les ciències les paraules signifiquen quelcom...*" "...La primera significació, doncs, per la qual les paraules signifiquen les coses, pertany al primer sentit, que és el sentit històric o lliterat" ⁵. No podem, doncs, negligir la lletra.

Fr. TOMAS SERRA. O. P.

³ *Evolution de la Mécanique*, p. 197-198.

⁴ *Le Mixte*, p. 200. Les 24 Tesis Tomistes del P. Hugon.

⁵ *Summa Theol.* I, ap. q. I, art. X. in corp.

OBSERVACIONS SOBRE «EL DRAMA INTEL·LECTUAL DE LA GRECIA»

El R. P. Albert Collell, O. P. en son article intitulat *El drama intel·lectual de la Grècia* (PARAULA CRISTIANA, agost 1927), senta algunes afirmacions que mereixen resposta.

I

“Podríem assegurar que tot l’antitomisme de Suàrez radica a no voler admetre més que una distinció de raó entre l’essència i l’existència en els éssers creats. I divorciat de Sant Tomàs en aquesta qüestió, que és el segell de l’ortodòxia tomista, es constitueix en un enemic seu.”

“L’eclecticisme de Suàrez (aquest és el mot més exacte i més plàstic de la seva doctrina) no val gaire la pena que un s’hi engresqui massa.”

“Guaitem un argument de Suàrez en el qual s’obstina a demostrar la superfluitat i la impossibilitat de la tan coneguda distinció real. Aquestes dues proposicions—parla Suàrez—*l’home existeix* i *l’home és home*, són iguals, si en elles l’ésser significa actualitat i no solament la veritat de la proposició... Com també són iguals aquestes dues altres: *l’home és home* i *l’home és animal racional*.”

“Per a nosaltres no ho són pas d’iguals les dues primeres proposicions. Car quan hom diu *l’home és home* o *animal racional* en dona la definició, la qual ens notifica l’essència de la cosa. Però quan diem simplement: *l’home és*, a aquella essència afegim una existència distinta d’ella.” (R. P. Albert Collell, O. P.)

El bon sentit del lector ja haurà entès que les paraules un xic fortes del R. P. Collell no volen dir que el P. Suàrez tingués gust a apartar-se sempre que pogués de Sant Tomàs, ni tan sols de la interpretació que ja en el segle XVI era obligatòria dins l’escola dominicana. Tota l’oposició del P. Suàrez al tomisme dominicà es redueix a no donar per convincents els arguments que no el convencien. I nosaltres creiem que si bé els principiants no poden ésser eclèctics pel seu compte, i la unitat de doctrina i de principis és molt recomanable a tothom; podent-

se obtenir suficientment l'esmentada unitat amb un prudent eclecticisme, aquest és preferible a un sistematisme tancat, que doni per certes totes les opinions i tots els arguments d'un autor, o d'una escola, per respectable que sia, i s'empenyi a donar a les veritats més certes un fonament discutible.

En quant a l'argument de Suàrez que reproduïx el R. P. Collell (sense dir on l'ha llegit), observarem el següent: 1er. És innegable que *si en la segona proposició el verb ésser significa actualitat*, és el mateix dir *l'home existeix*, que dir *l'home és (actualment) home*, però no recordo que Suàrez dedueixi d'aquesta sola igualtat la impossibilitat de la tan coneguda distinció real; 2on. Si el verb ésser no significa actualitat, sinó mera afirmació d'ordre ideal, ni pel P. Suàrez ni per ningú no són iguals aquelles dues proposicions, sinó tan diferents com aquestes dues *l'existència de Pere existeix* (o simplement *és*) i *l'existència de Pere és (idealment) existència*, sense que d'això pugui deduir-se que l'existència de Pere per existir necessiti una existència distinta.

II

"És en l'article 4 de la qüestió III de la primera part de la Suma on el nostre gran Doctor exposa meravellosament la identitat de l'essència i l'existència en un sol ésser; que és Déu." (R. P. Collell, O. P.)

Encara no fa un any que vaig publicar un *Compendium Dialecticae, Criticae et Ontologiae* (Subirana, Barcelona, 1926), en el qual vaig copiar els set arguments que per provar la distinció d'essència i existència en les criatures, dona Sant Tomàs en la seva *Summa philosophica* (l. 2, c. 52), explicant amb tota sinceritat entre claudàtors de quina manera sembla natural entendre'ls. No vaig fer el mateix amb els tres de l'article que cita el R. P. Albert Collell O. P., de la Suma teològica, per no repetir inútilment les mateixes coses. Ara ho faré, i veurà el lector, segons espero, com en ells exposa meravellosament Sant Tomàs que únicament en Déu l'essència i l'existència tenen identitat no tan sols real, sinó lògica (suposant evident, com ho és, que en els éssers creats tenen distinció lògica, i prescindint de si també la tenen o no real).

"Tot el que hi ha en algun subjecte, que resta fora de l'essència [almenys en sentit lògic], ha d'ésser causat, o bé pels principis de l'essència, com els accidents propis [físics o lògics] que segueixen a l'espècie, com ésser *risible* segueix [en sentit lògic] a l'home, i és causat [en sentit lògic] pels principis essencials de l'espècie; o bé per algun agent extern, com el calor en l'aigua és causat pel foc. Per consegüent, si la ma-

teixa existència de la cosa es distingeix [almenys en sentit lògic] de la seva essència, cal que la seva existència sia causada o bé per algun agent exterior, o bé pels principis essencials de la mateixa cosa. Però és impossible que l'existència sia causada pels sols principis essencials de la cosa, puix cap cosa no pot ésser causa de la seva existència, si té existència causada. Per consegüent cal que la cosa que té existència distinta de l'essència [almenys en sentit lògic], tingui l'existència causada per un altre agent. Però això no és pot dir de Déu, perquè diem Déu a la primera causa eficient. Per consegüent és impossible que en Déu una cosa sigui l'existència i una altra l'essència [ni tan sols en sentit lògic].”

“L'existència és actualitat [almenys en sentit lògic, distinta], de tota forma o naturalesa; puix la bondat, o la humanitat, no és *significada* com actual, sinó en quant es *significa* que existeix ¹. Per consegüent, cal que l'existència es compari a l'essència, que es distingeixi d'ella [almenys en sentit lògic], com un acte a la potència. I com en Déu no hi ha res potencial [ni tan sols en sentit lògic], com hem vist abans, q. 2, a. 3, es dedueix que en ell no és l'essència cosa distinta [ni tan sols en sentit lògic] de la seva existència.”

“Així com la cosa que té foc, i no és foc, és ignia per participació, així mateix el que té existència, i no és existència [també en sentit lògic], és existent per participació. Però Déu és la seva essència [també en sentit lògic], com ja hem explicat, en l'article 3 d'aquesta qüestió. Per consegüent, si no fos la seva existència [també en sentit lògic], seria existent per participació i no per essència [com l'*animal*, v. gr., és *racional* per participació i no per essència, identificant-se realment amb una racionalitat].”

FRANCESC MARXUACH, S. J.

¹ Subratllem nosaltres.

LES BELLES LLETRES

POEMES LIRICS

WILLIAM WORDSWORTH

1770-1850

LA SEGADORA SOLITARIA

*I'cus allà sola una donzella,
una pagesa que amb daler
tot segant, canta sols per ella?*

*Para't o vés a pler,
Sega i fa garbes la minyona,
i amb melancòlic ritme entona
una cançó tota tristesca,
que la vall omple de dolcesa.*

*Cap rossinyol tan enyorívol
les caravanes delectà
dins un oasi verd i ombrívol,
al desert africà.*

*Ni veu tan pura fou oïda
quan, primavera ja florida,
canta el cu-cut les seves notes
entre les Hèbrides remotes.*

*Qui podrà dir lo que ella canta?
Són dols antics, mig oblidats?
Tal volta animen sa complanta
gestes i vells combats?*

*Canta, potser, la camperola
perquè un afany son cor endola
o per l'angoixa ja passada
que pot venir altra vegada?*

*Fos el que fos ço que ella deia,
 en sent finida la cançó
 quiet i callat encar la veia
 que brandava el falçó.
 Mes, a l'empendre la pujada
 tornà a ferir-me la tonada
 i vaig gustar sa melodia
 quan feia temps que no l'oïa.*

THOMAS GRAY

1716-1771

ELEGIA

escrita en un cementiri camperol

*El toc pausat de queda plora la mort del dia,
 calmoses les ramades tornen, belant, dels prats;
 se'n va el pagès a casa per l'enutjosa via,
 i a mi i la fosca ens deixa tothom abandonats.*

*El lluminós paisatge s'esfuma i tot s'endola,
 callada la natura s'adorm beatament;
 només vibren l'insecte que en la marjada vola
 i el bres de les esquelles de ritme somnolent.*

*I en la llunyana tarra, que l'eura mig amaga,
 sos planys diu a la lluna l'ocell de nit esquiú,
 en queixa del noctàmbul que en la floresta vaga
 i torba amb sa presència el seu reialme ombriu.*

*Allà on els olms selvàtics i els teixos donen ombra
 quiscú dintre sa fossa, d'on puja un tossalet
 que l'herba tendra i blana cobreix com una alfombra,
 la son eterna dormen els avis del poblet.*

Ni l'alenada fresca de l'aura matutina,
ni el gall de veu sonora, ni el so del corn vibrant,
ni els cants de l'orenella de música argentina,
dins llurs humils sepulcres mai més no sentiran.

Ja la muller feïnera no esperarà frisoa,
ni arivarà quan tornin la flama dels tions;
mai més la llur fillada no els cridarà joiosa,
ni correrà a la falda, per heure llurs petons.

Tots els estius l'anyada queia a sa falç retuda,
solcaven amb la rella la gleba del quintà,
seguien la carreta que duïa la batuda
i els boscos ressonaven al llur destralejà.

Que el fauste i l'opulència no es mofin de llur viure,
de sos domèstics gaudis, del seu obscur destí;
ni el potentat escolti amb desdenyós somriure
la breu i simple història del camperol mesquí.

Que pompa blasonada, imperi que subjuga,
i honors, beutat, riquesa, tot quant el món pot dar,
troben terme fatídic en l'hora malastruga;
les sendes de la glòria són vies del fossar.

No els culpis si llur tomba no està en la nau sagrada,
dins un mirífic temple de jaspi, marbre i or,
on s'estremeix als càntics la volta cisellada
i els himnes de lloança són entonats a cor.

Podran bell simulacre ni urna primorosa
tornar l'alè de vida al fons dels mausoleus?
Mouran els honors frívols la pols silenciosa,
o escoltaran les cendres els ecos de llurs veus?

Potser oblidats resten dintre del clos funeri
cors nobles que algun dia mogué cèlic ardor;
mans que regir pogueren el ceptre d'un imperi
o transportar els ànims amb llur plectre sonor.

No presentà a sa vista la humana saviesa
el llibre per l'estudi dels segles enriquit;
i enfrenà llur ardència la gèlida pobresa,
glaçant la impetuosa corrent de l'esperit.

Quantes fúlgides perles a nostres ulls vedades
guarden els insondables avencs de l'Oceà!
Quantes flors enciseres, mai vistes ni tocases,
exhalen llurs aromes en el desert llunyà!

Tal volta aquí reposa un Hampden pagesívol,
qui al règul del vilatge indòmit resistí;
un Milton sense fama o bé un Cromwell ombrívol
de mans que no es tenyiren amb sang del conveí.

Fer que els Senats vibressin al doll de sa oratòria,
no témer l'amenaça del càstig i el turment;
fer pròsper un gran poble, i al fi llegir sa història
en els ulls de la pàtria brillants d'agraïment,

els fets no els concediren. Les llurs virtuts modestes
com els seus crims, restaren a fora inconeguts.
Ni es feren pas al soli tallant humanes testes,
ni pietat negaren als enemics caiguts.

Jamai ells amb angoixa la veritat callaren,
ni mai de la ignomínia celaren el rubor;
ni al temple de les Muses---vils llagoters---cremaren
en front dels poderosos l'incens adulator.

Lluny dels combats innobles de turbes clamoroses,
ells, moderats i sobris, no erraren el camí;
llurs vides s'apartaren de sendes remoroses,
i conservant llurs hàbits seguiren el destí.

Perquè ningú profani aqueixes sepultures,
s'alçaren en llurs tombes humils records, ornats
amb creus, inhàbils rimes i tosques escultures,
que al vianant demanen un plany pels seus passats.

*Ellurs noms i edats supleixen la fama i l'elegia:
sols una Musa indocta cantà son desconsol;
i entorn els sagrats textos, que ruda mà esculpia,
recorden els novíssims al rústic camperol.*

*Qui d'aquest món amable no sentirà enyorança
a l'abismar-se en l'ombra d'eterna solitud?
Qui abandonant la vida no mirarà amb recança,
per última vegada, la terra on ha viscut?*

*Quan l'ànima s'allunya, d'amor sent la fretura:
vol llàgrimes d'afecte, banyant un rostre amic.
Fins de la tomba s'alça la veu de la natura:
encar la pols humana conserva el foc antic.*

*I tu, rústic poeta, qui dels morts sense fama
en pobres epicedis la història ens has llegat;
si ve una ànima pia, sentint d'amor la flama,
i al veure aqueixes ratlles vol indagar ton fat;*

*un vell pastor afable, de blanca cabellera,
dirà: —“Sovint el veia passar de bon matí.
Fregava el rou a penes amb sa planta lleugera,
pujant a solellar-se dalt del turó veí.*

*”Sota aquell faig altíssim de gronxadís brancatge
i arrels que s'entrelliquen, sortint a flor del sòl,
s'ajeia vers migdia a l'ombra del fullatge,
mirant córrer les aigües del plàcid reguerol.*

*”Ja amb desdenyós somriure la seva fantasia
pels boscos esplaiaava, fruint la solitud;
ja amb rostre trist i pàl·lid desficiós corria,
com si plorés la pena d'algun amor perdut.*

*”Un jorn, però, no es veia, com sempre, a trenc d'albada,
seient al peu de l'arbre que ombreja el reguerol.
Vingué de nou l'aurora; vaig veure el faig, la prada,
el rec i la boscúria: no hi era el camperol.*

*"I l'endemà veïèrem com per la trista via
son cos amb cants funeris portaven al fossar...
Acosta't, veuràs ara el lai que una mà pia,
sota el vell arc ombrívol, en honor seu gravà."*

Epitafi

*Per sempre, aquí reposa, sota la gleva dura,
un jove que ni glòria ni béns ha conegut.
Cap savi féu auguris de sa naixença obscura:
tan sols la melangia per ella l'ha volgut.*

*Fou sempre bo i magnànim, un cor sincer tenia,
i ses virtuts i mèrits el cel recompensà.
Donà son plany al miser---tot quant ell posseïa---
trobà una amistat vera---tot quant ell demanà---*

*No escrutis els misteris de la tomba on descansa,
virtuts o vicis tanquí son llòbreg monument:
l'acompanyà en son trànzit l'alè de l'esperança
i en el si de Déu Pare reposa eternament.*

VASILE ALEXANDRI

1821-1890

CANT DE LA RAÇA LLATINA

*Regna la noble gent llatina
sobre dos móns, de mar a mar;
brilla en son front amb llum divina
fúlgida estrella secular.
Guia la sort les seves passes,
avança sempre rectament;
i alçant el cap entre les races,
escampa raigs de llum fulgent.*

És una verge tan formosa
que el món captiva amb son encís:
qui un cop la veu tan graciosa;
se'n sent amant i enyoradís.
És somrient, bella i activa,
té clima dolç i cel brillant;
del sol es mira en la llum viva
i es banya en l'ona verdejant.

La gent llatina participa
de les riqueses de dos móns,
i amb noble gest les comunica
als seus germans d'altres nacions.
Mes en la fúria és indomtable,
tan si son braç llibertador
sobre el tirà cau implacable,
com si batalla per l'honor.

Vinguda ja l'hora postrera,
quan mars i terres tinguin fi
i Déu preguntí amb veu severa:
—“Què vares fer, poble llatí?”
dirà ben alt: —“Us adorava,
i en el llarg temps que vaig passar
en aquest món, qui m'admirava,
jo us vaig saber representar.”

Trad. de JOSEP M. DE GARGANTA

CRONIQUE DE L'ESTRANGER

ESGUARD SOBRE L'ANYADA RELIGIOSA FRANCESA

L'ESGLÉSIA cada any inscriu en el catàleg dels Sants algunes ànimes que amb un esclat més viu, per llurs virtuts més heroiques, per llurs miracles autèntics, han acostat al cel la nostra humana feblesa. Enquestes minucioses, llargs processos, arrenglant-se sobre els anys, fins sobre els segles, testimonien la cura de l'Església a envoltar-se, quant a les canonitzacions, de totes les precaucions desitjables. I la pietat dels fidels, impacients, espera l'ocasió de festejar aquells qui ja venera i auriola amb un culte que només espera, per a exterioritzar-se, el fall de Roma.

Tal s'esdevingué durant el curs de l'any passat, amb els màrtirs de setembre, bisbes, preveres, laics morts per odi a la fe, en els dies foscos de setembre de 1792, la sang dels quals clapejà els graons i les voltes de la "Chapelle des Carmes" de París, i féu d'aquelles parets un dels bells llocs de santedat en els quals l'esperit alena. Al mateix temps, un altre màrtir de la revolució, Noel Pinot, sacerdot de la diòcesi d'Angers, obtenia les honors de la canonització, i la glòria del Bernini reproduïa el popular gravat que el mostra pujant al cadafalc, revestit amb la casulla, en aquell instant tràgic vestidura burlesca, i avui vestidura simbòlica de les honors supremes.

D'aquests màrtirs es pot esmentar el valent Alain de Solminihac, bisbe de Cahors, un dels més ardents defensors del Papa i de Roma al segle XVII, quan l'heretgia jansenista assecava les ànimes tot preparant-les per un lent emmetzinament a les devastacions de l'ateisme del qual sortirà la revolució francesa, i que, en aquells temps en què defensar el Papa era molts cops oposar-se al rei triomfant, féu del Pontífex romà "un amic veritable, ni tebi, ni silenciós, ni tímid" segons paraules del mateix Pius XI.

Un altre gènere d'intrepidesa mostrà el P. Charles de Foucault, els escrits del qual hom cerca amb vistes al seu procés de beatificació. Després d'una joventut mundana i un xic tempestuosa, aquest antic oficial sentí l'atracció de l'Àfrica i experimentà l'empremta de l'ascetisme. I heus-el ací, com en altre temps els solitaris, portat als confins del desert, en el qual les seves penitències, les seves virtuts, la seva forta personalitat, formen un meravellós apòstol. Fou mort al començament de la guerra que desvetllà les males passions d'alguns caps indígenes

contra França, i llur odi contra la fe catòlica. Els anys passen, i l'exemple d'aquest solitari atreu: es funden obres de missioners que el prenen per protector. Algunes ànimes, al contacte de la seva, s'assagen a petjar el camí de la santedat. Per a tots els catòlics, la introducció d'aquesta causa ha d'ésser l'origen d'un gran moviment de pregàries per a la conversió de l'Islam.

Mentre que aquestes canonitzacions o llur preparació atreien les intelligències cristianes cap a l'estudi de les virtuts d'homes heroics i sants, i els oferien com a models, el costum reprès dels jubileus, dels centenaris, dels mil·lenaris, evocava a aquests mateixos esperits altres figures, altres fets religiosos, i durant aquest any portava a la memòria un Sant Lluís Gonçaga, Patró de la joventut catòlica, determinava pel seu segon centenari un conjunt de festes que s'havien de cloure per una gran peregrinació que iniciava el Papa. La joventut de França hi prenia una part important, digna de les obres de joventut tan nombroses, nascudes de cinquanta anys ençà sobre el nostre sòl, mercès a l'Associació catòlica de la joventut francesa.

Tan vell com França, tan vell com la Gàl·lia és el culte a la Verge de Chartres. Els nostres més remots avantpassats, no anaven ja en temps dels druides a retre un culte a la *Virgini pariturae*, estàtua de fusta amagada al fons de grutes, imatge profètica del culte a la Verge Maria? Com no havia de nèixer un temple cristià en aquest lloc? I el més bell; el que les diverses edats de la cristiandat es complauran a embellir, que els reis honoraran, que els bisbes i els papes cuidaran amb particular amor, al qual les multituds acudirán joioses de contemplar-hi les relíquies precioses. El nostre segle xx veu com el culte de Chartres atreu les ànimes dels incrèduls. Un Huysmans s'hi convertí, un Péguy, un Psychari, i d'altres, encara, hi fortifiquen llur fe. Per això les festes del mil·lenari celebrades per Pasqua granada de 1927, tingueren un esclat especial, intensificat amb la presència del cardenal Dubois, legat del Papa.

* * *

En quina llengua hauria cantat Chartres, el gran orador cristià, el bisbe d'Orleans que acaba de morir! Per espai de quaranta anys, aquell qui els darrers temps de la seva vida fou el Cardenal Touchet, cantà amb la potència del seu verb en totes les catedrals de França totes les glòries de l'Església francesa. Felixment dotat, sabia trobar els accents dignes de les grans causes confiades a la seva veu eloqüent. Els seus panegírics, les seves oracions fúnebres, els seus discursos, reunits, són una pàgina de la nostra història religiosa; encara més, l'activitat que ell prodigà per tal de fer de Joana d'Arc, model de patriotisme francès, una santa de l'Església. Tota la seva vida per a aquesta causa; lluità, treballà, pregà. Els seus esforços foren coronats per l'èxit el maig de 1920, quan Benet XV posà sobre els altars la verge de Domrémy. Alguns anys després Pius XI cobria les espatlles del valent bisbe amb la púrpura romana.

Amb la de Mgr. Touchet, l'Església de França ha sofert altres pèrdues: Mgr. Humbrecht, arquebisbe de Besançon, que havia estat ar-

xiprest de Belfort i bisbe de Poitiers; morí el juliol; precedí d'uns quants dies el bisbe de Troyes, el sant Mgr. Monnier, i seguí d'uns quants mesos el bisbe de Dijon, Mgr. Landrieux. Aquest havia entrat en la història com arxiprest de la catedral de Reims. Havia estat rector de la vila màrtir, i la seva veu s'havia aixecat indignada contra la mentida alemanya que, per tal de desfigurar l'incendi de la catedral, pretengué que s'havien emplaçat punts d'observació d'artilleria sobre els campanars.

Pobra catedral, tan cruelment colpida, amenaçada en la seva mateixa existència pels milers d'obusos que caigueren sobre les seves torres, les seves teulades, les seves voltes. L'obra dels anys, el geni d'un arquitecte. M. Deneux, la pacient activitat del cardenal arquebisbe de Reims, permeteren la reconstitució, i fou una gran festa per als catòlics de França, per a França sencera, quan davant el seu pòrtic restaurat, el ministre d'Instrucció pública remeté les claus de la catedral al venerable Cardenal Luçon, quan l'illustre prelat pogué, algun temps després, dins la seva catedral, tornada al culte, celebrar les seves noces de diamant sacerdotals. Puix pocs personatges hi ha voltats de més respectes, més admirats que aquest vell, carregat d'anys i d'honors, sempre alerta, sempre valent, i que, entre les grans figures que la guerra ha valoritzat, s'igualava amb el gloriós primat de Malines, el Cardenal Mercier.

Mentre que a Reims el Cardenal Luçon festejava així el seu jubileu sacerdotal, Roma celebrava amb cerimònies íntimes i piadoses els noranta anys del Cardenal Vanutelli, honorat fa més de quaranta anys amb la púrpura romana, i que obtingué el favor de quatre Papes: Lleó XIII, Pius X, Benet XV i Pius XI, mentre el Cardenal Gasparri, secretari d'Estat, festejava les seves noces d'or sacerdotals. A Saint Dié, el bisbe Mgr. Foucault, veia com l'afecció de la seva diòcesi celebrava el vint-i-cinquè any del seu pontificat amb cerimònies especials.

El *ad multos annos* que adreça al novell bisbe el bisbe consagrador, el dia de la consagració, sembla per a aquest una veritable profecia. Tant de bo s'esdevingué el mateix amb els novells directors que Roma ha donat a les diòcesis de França privades de pastors: Mgr. Courcoux a Orleans, Mgr. Rodié a Ajaccio, Mgr. Petit de Julleville a Dijon. Una altra promoció interessa també a l'Església de França, tant perquè ella toca a un francès, com perquè estableix un vicariat apostòlic en una regió en la qual fou provada la secular influència espiritual de França. Mgr. Dreyer, bisbe del Marroc, ha estat cridat per Pius XI al nou Vicariat apostòlic del Canal de Suez. El feliç apostolat començat pel bisbe franciscà a l'Àfrica del Nord, es prosseguirà en aquests llocs que, després de l'obertura del canal, són la gran porta de l'Europa i l'Àsia.

* * *

En aquest continent un fet novell ha revelat la consoladora progressió del catolicisme en terres de Xina i del Japó. A Sant Pere de Roma, sis xinesos han estat consagrats bisbes de mà del mateix Papa. Aviat ho serà un japonès. Tan aviat com aquests bisbes havien rebut l'unció

episcopal, ja emprenien el camí de França, com per a regradar la nació que, tot enviant-los missioners des de fa segles, els hagués donat, després de Déu, el do de la veritat. Amb aquesta actuació testimonien la respectuosa afecció que sentien pels nostres jesuïtes, els nostres llatzeristes, a totes les nostres congregacions, agents tan meravellosos a l'exterior de França, apòstols tan eminentment educadors, puix no havien menat cap a l'Església solament un nombre d'ànimes individuals, sinó cristianitats senceres, en edat de poder fornir clergat i episcopat indígena.

El nostre Govern, siguin quines siguin les seves tendències en política interior, no es complau a reconèixer a cada ocasió que se li presenta la influència dels nostres missioners? No l'ha remarcada aquest any mateix en reservar la creu de la legió d'honor per a bisbes missioners, religiosos d'Orient o d'Àfrica, i religioses? No s'ha de donar la mateixa significació a la que fou tramesa a Mgr. Hertzog, procurador de la Companyia de Sant Sulpici el qual, des de fa trenta anys, a Roma és un dels més actius, més laboriosos, i més intelligents factors de la influència francesa. Tampoc era aquesta la intenció que guiava M. Briand, ministre de Negocis Estrangers, quan regulava la qüestió dels honors litúrgics amb Mgr. Maglione, el novell Nunci, des del novembre darrer instal·lat a París, on continua les bones tradicions del seu predecessor, el Cardenal Cerretti. A Turquia, a l'Irak, a Palestina, a Síria malgrat l'abolició de les capitulacions, Roma continua de mantenir als nostres representants el privilegi dels honors litúrgics en les tres festes religioses solemnes de l'any. A Egipte, a Bulgària, a Pèrsia, on continua el règim capitular, no ha canviat res de les seculars habituds. Solament una reserva s'ha posat en l'acord: que les honors cessarien si França i la Santa Seu tornaven a interrompre les seves relacions diplomàtiques.

* * *

Aleshores, com concebre la resistència oposada a la revisió de les lleis de 1901 i de 1904 que esgoten en llur mateixa font el reclutament de les nostres congregacions? Per una ardorosa campanya portada en tot França, la D. A. C., el Congrés de la llibertat d'ensenyament, mil veus eloqüents reclamen l'abrogació o la modificació total d'aquestes lleis, que només són intangibles pels sectaris engegats. Com concebre que hom deixi perdre i aniquilar-se el convent de la Gran Cartoixa, font de riquesa per a tota la regió? Els articles commovedors de M. Hubert Morand en *Les Débats*, els congressos celebrats pels catòlics i per tota la bona gent de Grenoble i d'Isère, no podran restar sempre sense eco. M. Groussau, diputat del Nord, i els catòlics, membres de la Cambra de diputats, hi han pensat i han presentat una proposició de llei en la qual es demana la revisió de les lleis sobre les associacions, tan nefastes al renom i a la influència francesa.

Car no és solament a l'estranger que el Govern ha de preocupar-se pel bon nom de França, sinó a dins França mateix. El recent procés que ha remogut Alsàcia i ha posat en front l'abbé Haegy i un periodista parisenc, ha provat de quina manera la guerra antireligiosa, represa fa dos

anys per MM. Herriot, Chautemps, François Albert havia perjudicat a la mateixa França dins les províncies que la victòria de les nostres armes ens havia tornat. Ha calgut que un parlamentari expert, excellent advocat de més a més, hagi cregut haver de deixar entendre que a França, per als catòlics, tot anava millor que enlloc del món. Una afirmació tan audaciosa havia de contrariar la finalitat perseguida pel mateix advocat, i la resposta era molt fàcil. En un bell article de *La Vie Catholique*, el P. Dassonville ha hagut d'evocar les deu mil parròquies sense rectors, sense fogar de vida espiritual abandonades, a l'espera d'apòstols.

No és precisament per tal de suscitar-ne, que l'obra del reclutament sacerdotal persegueix el seu meravellós esforç? Aquesta ja havia estat fundada a Tolosa per un Jesuïta: el P. Delbrel, que la mort aquest any s'ha emportat, mentre veia créixer, prendre ufana, prosperar l'obra a la qual havia donat la seva intel·ligència, el seu cor, la seva vida. Animador amb tota la força de la paraula, havia arribat l'hora en la qual ell havia reunit les seves fatigues, suscitat les iniciatives fecundes, en la qual l'episcopat intervenia com en causa pròpia, com en la seva mateixa obra. El primer Congrés de París havia estat un èxit; el que aquest any es celebrà a Marsella, sota la presidència de Mgr. Champavier, el repetí. Lentament dins les famílies cristianes, les vocacions tornen a brotar, i se n'ajunten d'altres de més tardanes en llur manifestació. La crida del sacerdoci ressona en un nombre cada cop major d'ànimes, i els seminaris, un instant despoblats per les incertituds que feia planar sobre ells la llei de separació, devastats per la guerra que matà tants de sacerdots i d'ordenats, altre cop es tornen a omplir i preparen per a la terra cristiana de França els apòstols que ella espera i reclama.

Per instigació de la Societat mèdica de Sant Lluc, no deslligada d'aquesta, ha estat fundada una obra que feia molt de temps que era reclamada: un sanatori per als capellans malalts i cansats. Grans dificultats s'oposaven a aquesta creació, la més visible de les quals era l'escassetat de recursos del clergat. El Papa Pius XI, amb un gest generós, féu remetre el desembre passat a Mgr. Chollet, arquebisbe de Cambrai i secretari de la comissió dels Cardenals i arquebisbes de França, la suma d'un milió. Immediatament, altres donatius generosos han vingut a ajuntar-se al del Papa. Encara en falten molts, però el projecte ja ha sortit de les esperances. Hom elabora els plans, ha estat adquirida una propietat a Thorenc, vora Grasse, que comprèn un pavelló de cura de 70 cambres, dos pavellons més, reservats als serveis medicals i a les Germanes del Santíssim Salvador de Niederbronn. Manquen recursos, però, per a instal·lar els serveis de radiologia, els laboratoris, les sales que justament reclama la ciència mèdica moderna, per tal d'engrandir els pavellons en els quals el nombre de llits és insuficient per al nombre de clergues malalts. Puix són molts centenars els capellans, la salut fràgil dels quals no ha pogut resistir els treballs d'un ministeri que els temps fan aplanador, un apostolat que no permet vacances ni vagues. Són innombrables les ànimes que és precís evangelitzar, que és precís sostenir. Hi són emprades múltiples, generoses i diverses obres.

Però elles també acaparen un temps que resta clos dintre les vint-i-quatre hores del dia. Hom no podria citar-les. Algunes, durant l'any, han emergit per llurs congressos, congressos de les obres de joventut a les diferents diòcesis, tan pròspères, particularment a París, sota la impulsio dels abbès Gelier i Courbe; congrés de l'Associació catòlica de la joventut francesa, celebrat a Rouen l'abril passat, i ha pres l'apostolat de la joventut obrera com a tema d'estudi; congrés nacional de la Federació gimnàstica i esportiva dels Patronats de França, que reuní a Rouen, sota la presidència de M. Louis Marin, ministre de les Pensions, més de quinze mil joves; congrés de la Lliga patriòtica de les franceses, assenyalada per les festes del jubileu de la Lliga. Vint-i-cinc anys que unes dones desinteressades han multiplicat llurs esforços i unit llurs iniciatives generoses, per tal d'ajudar arreu, on fos possible, en la família, en el món, per la premsa, per les obres, per la pregària, l'acció social i moral de l'Església.

Un altre esdeveniment, que més aviat és un esdeveniment d'ordre intel·lectual, però que pertany també a la vida religiosa de França, fou el cinquantenari de la Facultat catòlica de Toulouse, de Lille i d'Angers. Car si aquests cinquantenaris mostraven amb una evidència esclatant la part que els catòlics han conquerit entre els medis científics, provaven igualment per la mateixa festa de la qual ells eren l'ocasió, la felicitat i permanent influència que llur ensenyament havia donat als mestres catòlics sobre les generacions successives dels estudiants, sempre nombroses, arredossades a les nostres càtedres. La fe catòlica, en aquestes cerimònies, obtenia el mateix honor que la ciència catòlica. Demés, no podrien anar l'una sense l'altra.

Es que no ho manifestaven, potser, els estudiants de les nostres grans escoles que, pels voltants de la Pasqua, cada any més nombrosos, s'acosten a la Taula Santa? Espectacle corprenedor i esperançador el dels nostres joves que han perdut el respecte humà i no sols pel fet d'agrupar-se ostensiblement per tal d'acomplir un acte de la vida cristiana, sinó perquè amb llur gest, proclament altament que la ciència humana, de la qual ells estudien els problemes, que aprenen abans d'ésser-ne els apassionats servidors i els mestres escoltats, tota sola no podria satisfer llur intelligència i llur cor, que ells tenen necessitat de cercar més alt, prop de Déu mateix, les fonts de la veritat, les forces de la vida espiritual.

* * *

No havien ensenyat el camí a tots aquests joves d'avui, aquells qui, cinquanta anys seguits, els uns darrera els altres venien a la villa Manrese, a Clamart, a inaugurar i després a assegurar l'èxit dels retirs tancats? Aquell qui més tard escriurà la Història religiosa de la França contemporània, no haurà d'oblidar aquests convents, aquestes vil·les, aquestes hisendes, proposades al recolliment de l'ànima, en les quals un P. Gibert, un P. Barge, un P. Leonce de Grandmaison, per no citar més que alguns dels morts durant l'any, prodigaren a molts cors de vint anys els tresors de llur ciència espiritual, aixecaven fins a Déu els cors generosos i entusiastes dels joves de vint anys. Quins records no deixen en

les ànimes per tota la vida, aquests quants dies en què, fora del temps que passa no existeix res més que l'encarament amb si mateix i després amb Déu!

Aquest Déu que es revela als cors, grans manifestacions religioses el revelen a tothom. En primer lloc, entre aquestes, destaca el Congrés Eucarístic nacional de Lyon, que als vessants de la coma de Fourvière, en presència dels Cardenals Dubois, Maurin, Charost, desenrotllà els seus esplendors, aplegà desenes de milers de fidels, units per la mateixa devoció a la presència real en l'Hòstia Santa. Els mateixos sentiments animaven tots els catòlics de França quan, per respondre als desigs de Pius XI, celebraren per primera volta la festa de Crist-Rei. A Montmartre, aquesta solemnitat prengué una volada extraordinària. Sobre la custòdia que ofereix el Crist a l'adoració dels devots del Santíssim Sagrament, el Cardenal Dubois posà la corona d'or, de robins, de diamants, que havien ofert totes les filles de Maria de França. A les vespres, el P. Dieux celebrà la reialesa social i universal del Crist, ahir únic remei al paganisme, avui a aquesta mena de laïcisme que amenaça amb engolir-nos.

Fou també a Montmartre, els dies de Nadal de 1926, que la *Vie Catholique* convidà tots els creients a la commemoració de l'encíclica Pontifical *Ubi Arcano Dei*. El Nunci presidia. Mgr. Julien, bisbe d'Arràs, evocava eloqüentment des de la trona la pau del Crist pel regne del Crist.

Predicar el Crist i la seva pau, que és amor, justícia, veritat, no és aquesta la tasca apostòlica que encoratjaren per mediació de la T. S. F. els P. P. Gillet i Lhaude, l'abbé Thellier de Poncheville, iniciadors dels radio-sermons? L'abbé Thellier de Poncheville celebra la festa cristiana del treball i evoca per als radioients les lliçons eternes de l'Església que resumí la famosa encíclica *Rerum Novarum*. El P. Lhande, una enquesta sobre el Crist als barris baixos de París, l'ha fet cèlebre, predicà la Quaresma. A Bordeus, el P. Boulet difon per radio les conferències sobre "L'escola i la llar", que ell dona els diumenges a l'església primacial, sota la presidència del Cardenal Andrieu. El P. Gillet, després de nombrosos sermons, està encarregat de l'"estació d'estiu", i dona vuit instruccions sobre "L'ideal cristià".

Així, per l'exemple dels Sants per la noblesa i la dignitat de la vida dels seus pastors, dels seus religiosos, dels més fervents dels seus fidels, per les obres, pels congressos, per les manifestacions ocasionades pels milenaris, centenaris, jubileus i les peregrinacions, per la premsa, pel llibre, per la T. S. F., l'Església catòlica a França prossegueix la seva tasca eternal, de guiar cap a Déu totes les ànimes. Ací es revelen dubtes, allí fracassos; ací incomprendiments, allí resultats; ací la paraula divina cau en el desert, allí s'operen meravellosos efectes. És difícil de notar el treball que lentament s'acompleix al fons de les ànimes, en els cors i les intelligències.

El camp de l'apostolat s'estén, els prejudicis desapareixen, una necessitat de vida espiritual major, es revela. L'any religiós francès en son conjunt seria bo, si no l'hagués enfosquit un fet dolorós. La resistència d'alguns catòlics d'Acció Francesa als desigs del Papa, després llur revolta

contra les seves decisions, la intolerable campanya contra Roma que ha seguit, projecten una ombra sobre la fidelitat tradicional de la catòlica França a la Seu de Pere.

Tota l'anyada religiosa està velada d'una ombra que caldran molts anys de sacrificis, d'abnegació, de pregàries per a dissipar-la.

VÍCTOR BUCAILLE
Conseller municipal de París

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar

LA BÍBLIA. VERSIÓ DELS TEXTOS ORIGINALS I COMENTARI, PELS MONJOS DE MONTSERRAT. II. L'EXODE-EL LEVÍTIC, per Dom Bonaventura Ubach. - Monestir de Montserrat, MCMXXVII.

Esperàvem amb ànsia aquest segon volum de la Bíblia de Montserrat, no dubtant que confirmaria i augmentaria la bona impressió que ens féu el primer. La nostra esperança s'és confirmada plenament, i ara només desitgem que la publicació dels volums següents adquireixi una periodicitat regular, molt convenient en aquestes grans publicacions.

L'Exode i el Levític, llibres complexos, que presenten una varietat de tons que va des del càntic de triomf a la minuciositat d'un codi legislatiu, ofereixen dificultats especials al traductor, més que més si es volen traduir directament dels textos originals. El P. Ubach, pregon coneixedor de les llengües i cultures orientals, difícilment podria ésser superat per cap altre català en preparació tècnica per a escometre una empresa tan àrdua. Ell ens dóna dels llibres bàsics de l'Antic Testament una versió honrada, planera, matisada amb manlleus freqüents al llenguatge popular, la qual cosa ajunta a la fidelitat més escrupolosa (que si mai peca, és per excés de literalisme), una absència absoluta de tivantor literària. Llegint aquesta versió, se'ns ha confirmat el convenciment de la utilitat que pot reportar la multiplicació de les versions bíbliques nostrades. En un país, que tots els senyals de la Bíblia és una primera necessitat de l'esperit, però en anar-la a escometre, es planteja tot seguit el problema anguniós del mètode. Si el traductor és sol, l'enderriament personal, l'autosuggerió per les troballes d'interpretació o de llenguatge, moltes vegades simples *pensades*, són enemics que sotgen l'obra. Si s'adopta el sistema de la comissió, evidentment preferible a l'unipersonal, els inconvenients no manquen del tot, perquè insensiblement es va elaborant un criteri col·lectiu (sense que la tasca no seria viable) que elimina mecànicament, i àdhuc benauradament, tota aportació de la inspiració individual massa dissonant del to adoptat, i que tanmateix alguna vegada podia resultar profitable. Tot ben sospesat, hom arriba a la conclusió que el sistema ideal, per dispendiós que resulti, és el d'empreses diferents que enfoquin els Llibres sagrats des de diversos caires i en vagin elaborant la versió amb completa independència mútua. El resultat és simplement meravellós. Per tot hi ha caigudes, per tot hi ha excel·lències, però així com les caigudes són totes evitables i corregibles en ulteriors revisions, les excel·lències poden tam-

bé agermanar-se en un esforç posterior de millorament, però hom veu de seguida que, responnent com responen a visions d'angle diferent, no podien brollar totes d'una mateixa persona o comissió redactora. El P. Ubach, dintre el to casolà del seu llenguatge, té encerts saborosos com aquell *belluguejaven* d'Ex. I, 7, i d'altres per l'estil, no sempre adaptables en una versió literària.

Però el valor principal d'aquesta Bíblia montserratina el constitueixen, sens dubte, les notes. L'ur autor coneix l'Orient pam a pam, no com a simple viatger, sinó com a explorador bíblic, afanyós d'identificar llocs, tradicions, costums, esmentats en la Sagrada Bíblia. El lector, ajudat d'un bon mapa—que trobem a faltar en aquest volum, sense perjudici de tornar-lo a posar en el gran volum destinat a les il·lustracions—arribaria a orientar-se de memòria en els països bíblics al cap de no gaires capítols.

I ja que hem notat una deficiència, que potser no ho és, bé ens serà permès d'observar que el text resta massa enfarfegat de parèntesis, claudàtors, cometes i altres accidents tipogràfics que de vegades podrien estalviar-se. No veiem, per exemple, perquè s'ha d'encloure entre claudàtors el *sóc* de la frase *Jo sóc Yahué*, perquè l'original només porta *Jo Yahué*, essent així que aquest *sóc* no és en substància cap addició feta al text, sinó la còpula exigida pel català i que el sentit de l'original ja porta sobreentesa.

El Monestir de Montserrat pot estar ben joiós d'aquesta gran aportació a la cultura religiosa i literària de Catalunya, i ben segur que la seva obra serà un dels contribuïts més importants a la versió catalana definitiva de la Bíblia que generacions posteriors, posseïdores d'una llengua més depurada i més rica de matisos, hauran d'emprendre amb més probabilitat d'èxit que nosaltres.—C. CARDÓ.

EPHREM LONGPRÉ, O. F. M., *Lulle, Raymond (le bienheureux)*. Article del *Dictionnaire de Théologie catholique*, de Vacant-Mangenot-Amann, fasc. LXXIV. Paris, 1926.

Feia ja alguns mesos que per l'autor mateix sabíem que aquest article era publicat i ens delfem per llegir-lo. Coneixíem en part l'esforç que hi havia esmerçat el P. Longpré en preparar-lo, donada la fama ben merescuda del *Dictionnaire* i els antecedents de l'il·lustre franciscà, autoritat eminent en el camp dels estudis de la història de l'Escolàstica era d'esperar que seria un treball solidíssim. Avui, que hem pogut veure finalment el fascicle on es conté, podem assegurar que les esperances que teníem no han estat decebudes. En efecte, no és pas un curt article de generalitats, de simple divulgació, sinó que es tracta d'un treball de llarga extensió (més de 68 columnes), fet a consciència, posat al corrent de les últimes investigacions en la matèria. En ell descobrim tot seguit la simpatia forta que inspira Ramon Llull al P. Longpré, sense que això perjudiqui l'objectivitat crítica amb que ha estat tractat el tema vastíssim. Hom podrà dissentir de l'autor en algun punt però cal reconèixer que ell ha obrat amb criteri científic en un camp que si no és verge presenta molts aspectes poc explorats o de difícil resolució.

De bon grat aniríem seguint l'autor pas per pas. Tota vegada, però, que no ens és possible de fer-ho ara, en poc espai, procurarem donar una idea del contingut

de l'article, el qual està dividit en quatre parts: Vida de Ramon Llull, Obres, Doctrines, El record de Ramon Llull.

Per dreçar la vida de Ramon Llull cal servir-se com de fonts principalíssimes, de la "Vida coetània" i de les moltes indicacions de caràcter autobiogràfic que ens dona el mateix Llull en els seus escrits. Aquest treball ha estat intentat diverses vegades i molt s'és avençat en l'establiment de la cronologia lulliana, però queden encara bastants punts foscos, per manca de dades suficients o per no concordar les que tenim. En aquest aspecte, el treball del P. Longpré (qui, amb sinceritat, ens el dona amb caràcter de provisional) és un pas ben ferm endavant. Potser en alguns detalls no el seguiríem, però hem de reconèixer el bon criteri amb què ha establert l'itinerari de Mestre Ramon. Certament, és una aportació important que no podran deixar de tenir en compte els biògrafs que intentin novament seguir Ramon Llull en els seus viatges i peregrinacions.

L'estudi de la immensa i variada producció lulliana és feta d'acord amb els següents apartats: Enciclopèdies, Obres literàries, Escrits filosòfics, Obres teològiques i apologetiques, Escrits místics, Poesies, Escrits antiaverroistes, Obres científiques, Escrits pedagògics, Escrits sobre la Croada i les Missions, Obres perdudes, Escrits dubtosos i apòcrifs, Llengua de les obres. Pels ulls del lector passen alguns centenars d'obres, tota la producció lulliana podem dir, amb oportunitats i erudites anotacions de l'autor: si ho judica del cas, comenta la matèria del llibre i en dona notícies de caràcter bibliogràfic. La utilitat d'aquest capítol del treball del P. Longpré no cal ponderar-la. Diguem sí que ha tingut per base l'estudi directe de moltes de les obres lullianes i allà on no ha pogut arribar, (donat que caldria molt de temps i moltes despeses per a un examen complet de l'*Opus* lullà de valor tan desigual i dispers en tantes biblioteques del món), s'ha sabut aprofitar dels principals treballs que l'han precedit, com són el volum XXIX de la *Histoire Littéraire de la France*, els darrers estudis bibliogràfic lullians, etc. Arreu s'hi troben observacions justes, judicis ben falaguers sobre els escrits de Ramon Llull. Vegeu, per exemple, aquestes paraules que es refereixen al *Llibre de Contemplació*: "Tota l'obra és realçada per efusions d'amor i d'adoració, desitjos del martiri, sanglots de dolor al record dels infidels que es perden, al punt que, després de les *Confessions* de Sant Agustí, no hi ha en la literatura cristiana altra obra tan patètica i tan desbordant de lirisme." Respecte les obres dubtoses i apòcrifes passa per alt les que fan referència a les arts ocultes la falsetat de les quals ja dona per cosa definitivament resolta.

La novetat més gran de l'article del P. Longpré la trobem en el tercer capítol, dedicat a l'exposició de les doctrines lullianes. No estudia Ramon Llull com un cas isolat sinó que ens el presenta en l'ambient del pensament medieval. "Dintre el conjunt de la seva filosofia, Ramon Llull—diu l'autor—subscriu les tesis fonamentals de l'agustinisme medieval i es mou en el solc de Sant Anselm, dels Victorins i de Sant Bonaventura." I més avall: "Sens dubte, ell ha acceptat diverses idees aristotèliques en metafísica, en psicologia i en física... però la direcció general del seu pensament és en el sentit indicat." Estudiada pròpiament la filosofia de Ramon Llull, l'autor es deté en el seu Antiaverroisme i després en la seva Apologetica. Ací el defensa de la greu acusació de racionalisme que hom li ha fet durant segles, i se li fa encara en els nostres dies. Tot seguint en part altres vindicadors de Ramon Llull, ens fa veure la rectitud que el guiava: "Ell insisteix, en efecte, sobre la feblesa i els límits de la raó...

i suposa sempre la fe sobrenatural a la base de la seva enquesta." Ramon Llull "declara que la seva argumentació vol sempre respectar la fe" i "afegeix que és impossible de fer manifest a la raó el contingut dels dogmes." Heus ací alguns passatges triats a l'atzar, on l'autor, amb l'ajuda de textos de Ramon Llull, que no donen lloc a discussió el vindica serenament. De vegades—afegeix—potser que la terminologia de l'apologista popular no tingui tot el rigor escolàstic, però en definitiva la història i la teologia no hi poden veure ni racionalisme, ni teosofisme gnòstic, ni exageració de les forces de la raó: res més no hi ha, en efecte, que l'apologètica tradicional de tots els agustinians de l'Edat Mitja, des de Sant Anselm a Roger Bacó. Per consegüent R. Llull pren en la història de l'apologètica un lloc diferent del que hom li atribuïa fins ara." I "bé podria ésser que la història futura ratifiqui plenament l'opinió del P. Sollier, S. J., i colloqui R. Llull entre els principals atletes de la fe catòlica".

En comentar la teologia lulliana el P. Longpré fa remarcar com un dels seus aspectes més interessants el que es refereix a la seva doctrina marial, tan rica que "és sorprenent com la història de la teologia i de la pietat la ignora completament". Sense llevar cap mèrit a Ramon Llull, exaltador estrenu de la puresa de la Verge i portaestendard d'una gran escola defensora de la Immaculada, no pot menys de rebutjar, en honor de la veritat, el paper exagerat que li assignen alguns lullistes dintre la història del culte a la Immaculada Concepció, car s'han basat en obres que la crítica actual reputa com apòcrifes.

És també ben interessant tot ço que l'autor diu sobre la importància de Ramon Llull en la història de la mística. Quant a la seva posició dintre la península segueix de prop l'autoritat de Menéndez Pelayo. És aquest certament un dels aspectes de Ramon Llull que més fortuna va tenint. Resta, però, encara molt camp per córrer, "el dia en què finalment R. Llull serà conegut i en què la immensa síntesi del *Llibre de Contemplació* haurà estat estudiada, la teologia mística i la crítica literària no dubtaran pas en posar-lo al costat del príncep de la teologia contemplativa, Sant Bonaventura: R. Llull té tot el dret a aquest lloc d'honor".

Com a conseqüència del que fins ací ha exposat l'autor sobre les doctrines lullianes, tracta ara directament dels orígens del pensament lullà, punt tan controvertit en els últims temps. Rebutja en la seva totalitat la tesi dels arabistes espanyols Asín i Ribera encara que no deixa d'admetre paleses influències aràbigues, sobre tot imitacions de forma, en l'obra de Ramon Llull. En això segueix bastant les teories de J. H. Probst. Tal vegada hauria de concedir alguna cosa més a la opinió contrària; però sembla tenir raó en escriure aquestes paraules: "si convingués esprémer més el problema dels orígens i indicar una font contemporània, si no exclusiva, almenys molt important, no dubtaríem en assenyalar l'*Opus majus* de Roger Bacó".

En el darrer capítol, "El record de Ramon Llull", tenim un resum del culte al Beat i de la vària fortuna que les seves doctrines han tingut entre els seus deixebles i en diversos centres d'estudi. El P. Longpré es fixa, però, d'una manera particular en les controvèrsies suscitées per l'oposició apassionada de N. Eymerich i en la qüestió de la pretesa butlla condemnatòria de Gregori XI. Malgrat la forta argumentació dirigida a provar que *el seu caràcter apòcrif està sòlidament establert* i malgrat que hem sentit sempre repulsió pels proce-

diments eymericians i dels seus seguidors, hem de confessar que no sabríem donar encara per resolta aquesta qüestió tan debatuda i enutjosa.

L'autor saluda després amb paraules plenes de simpatia el modern renaixement dels estudis lul·lians "moviment d'estudis crítics, doctrinals i literaris que tornarà a Ramon Llull el lloc honorós que li és degut en la història de l'apologètica, de la controvèrsia, de la poesia i de la mística". Acaba indicant una vegada més, en un paràgraf suggestiu, alguns dels principals títols d'honor de Ramon Llull suficients "per què la pau es faci al voltant del seu nom en un treball fecund, i que la història, llarg temps injusta i mal informada, reconegui en el beat R. Llull una de les belles figures de l'epopeia missionària, doctrinal i mística que feren descloure l'agustinisme medieval i la influència de Francesc d'Assís". Hi ha en darrer lloc extenses notes bibliogràfiques.

Heus ací un mal resum d'algunes pàgines d'aquest treball que el preclar franciscà ha escrit en el seu convent de Sant Bonaventura de Quaracchi. D'ençà de la publicació del volum XXIX de la *Histoire Littéraire de la France* no se'ns havia donat una visió total, un estudi de conjunt de la vida i de l'*Opus* lul·lià de l'abast del present article, escrit, no cal dir-ho, amb un esperit tot altre que el que dictà a Hauréau certes apreciacions denigratòries per la memòria de Ramon Llull en escriure'n la biografia inclosa en aqueixa gran publicació francesa. Tothom que d'avui endavant vulgui conèixer la figura de Mestre Ramon en tots els seus aspectes múltiples haurà de tenir al davant necessàriament el treball del P. Longpré. Aquest és el millor elogi que en podem fer. Vagin al savi Menoret i als editors del *Dictionnaire de Théologie Catholique* l'expressió del nostre reconeixement i la nostra felicitació entusiasta.—R. D'ALÒS-MONER.

TRACTAT DE L'ORACIÓ de Sant Alfons Maria de Liguori, versió pel Dr. Cebrià Montserrat, Prev. "Foment de Pietat Catalana", Barcelona.

Aquesta obreta, avui curiosament vertida al català, sembla que el seu autor l'estimava singularment. "Crec, diu, que no he escrit cap obra més útil que aquest llibret." Potser el lector d'avui, tan desentés generalment de qüestions de teologia, es fadigui en els temes d'aquest llibre, malgrat que l'autor els tracti amb molta claredat i sense estendre-s'hi minuciosament. Però justament per la mateixa ignorància que solem tenir d'aquelles qüestions, aquest llibret encara ens és més útil. El tema de cada capítol el tracta adduint l'autoritat dels Doctors i teòlegs, i la divina Escriptura. Insisteix en els arguments principals i negligeix tot l'accessori, que podria distreure i sobrar-hi. Posades la necessitat i valor de la oració i les seves condicions, parla de l'economia de la gràcia en més de la meitat del llibre. En aquesta part hi exposa i refuta el jansenisme, rebrotament de les doctrines de Luter i de Calví, que havia influït poderosament en la mentalitat de grans escriptors de França, avui com ahir molt llegits com a clàssics de la literatura, i dels quals, per això mateix, caldria conèixer més els motius íntims de llur pensament. La qüestió de conciliar la gràcia i el lliure albir és difícil. Saber els mòbils que determinen la voluntat, si la mou l'amor, si la mou el plaer, si n'és independent, si el pensament la guia, fins on la gràcia la influeix, tot això és difícil d'esbrinar, però de la solució que hi donem depèn la tendència

que prendrà el nostre pensament en les coses més importants de la vida. L'autor guia sàviament entre aquestes qüestions delicades fent per manera que mai el lector no s'hi perdi, que sempre vegi davant seu clarament els principis catòlics: la llibertat humana, la gràcia suficient per defugir el mal. La gràcia no violenta el lliure albir, al contrari, li dóna vigor; quan el mal faria violència a la voluntat humana, i la doblegaria invenciblement, la gràcia la torna lliure donant-li força, almenys aquella força suficient perquè en pugui adquirir més i, a l'últim, vèncer.

Avui en dia, que és excessivament negligida fins per la gent d'estudi, l'alta cultura religiosa i filosòfica, la publicació d'aquest llibre potser és molt oportuna.—JOSEP MARIA CAPDEVILA.

ENTORN D'UNA CRÍTICA.—El senyor Josep Pla respongué, des de *La Publicitat* (6 d'agost) a la crítica que havia sortit a *LA PARAULA CRISTIANA* sobre el seu darrer llibre *Relacions*. Reproduïm l'article del senyor Pla, i la rèplica que sortí a *La Veu de Catalunya* (9 d'agost).

Un manual de decadència.—Els meus costums, més aviat ambulants, em priven de llegir la majoria dels escrits que fan referència a les meves modestes obres i treballs. Això em pot donar fama de desagraït, i en realitat és que no tinc encara organitzada la meva curiositat. Però potser val més així. Car el meu temperament em porta d'una manera directa a discutir i a polemitzar, i si comencés-sim no acabariem mai. De seguida que les observacions són una mica agudes i lligades, i hi ha possibilitat d'iniciar un diàleg de caràcter general—única classe de diàleg que m'interessa—sento la necessitat de provar la força i la persuasió. Desgraciadament, però, el mot d'ordre és la unió sagrada, el que fa que a Catalunya la vida sigui avui molt poc interessant.

Per quina raó el senyor Josep M. Capdevila ha escrit a "*La Paraula Cristiana*" que el meu darrer llibre és un manual de decadència? El meu darrer llibre és una sàtira contra un determinat estat social. Com que el material que em vaig posar al davant era literalment infecte, la sàtira havia per força de sortir amb un aspecte de ferocitat. Les idees i les intencions de l'autor són, doncs, diametralment oposades a les situacions, sentiments i realitats que l'autor té al davant. La diferència és òbvia. Per què, si la diferència és tan clara, hom l'escamoteja fins a l'extrem de substituir-la per una complicitat? Però, què hi farem? Hom ha d'habituar-se a aquestes singulars contradiccions. L'any passat, el meu conte "*Claudina*", que és una sàtira contra la pornografia, em donà fama d'escriptor pornogràfic. Imagineu-vos un lector que, assabentat de la meua fama d'home dissipat, compra un llibre meu, esperant trobar-hi dones en camisa i situacions mòrbides. Tindrà una desil·lusió tan gran, que es posarà a treure vapor pel nas i foc pels queixals.

Però ja comprenc que del que es tracta és del dret d'escriure sàtires. "*L'Es-glèsia*"—diu Capdevila—ens vol soferts per a nosaltres i placenters per al proïsme, rigorosos pels judicis que tinguem de la nostra misèria, i ni vol que prediquem als altres"¹. Si això és veritat, és una decisió ben estranya. Jo sóc l'home més

¹ Segurament per errada d'impremta posa *prediquem* on havia de dir *judiquem*.

disposat a acceptar les virtuts dels altres. No demano res més que servir. Seria la joia més gran de la meua vida i la satisfacció més alta. Però, què s'ha de fer? Ens trobem davant d'una realitat dominada per la corrupció més indescriptible. Mai hi havia hagut a Catalunya tan poc sentit moral com avui. El país està espiritualment i moralment abandonat. Què s'ha de fer, davant d'un estat de coses semblants? S'ha de callar? S'han d'acceptar les coses tal com vénen? S'ha de creure beatament en la intervenció d'alguna força vaga que premiï els bons i castigui els dolents? Fa tres o quatre segles que duren aquestes coses. Catalunya ha estat sempre a les mans de la mateixa gent. Les idees, els mètodes, les intencions han estat constantment les mateixes. El simple fet de remarcar aquestes realitats, dóna dret a presentar-me com l'autor del "codi únic" de la nostra decadència? La situació és paradoxal.

Tothom té els crítics que es mereix. Les meves crítiques són ordinàries i vulgars. És natural. Joestic disposat a escriure un sistema el dia que sigui necessari. Tota l'experiència històrica és al meu favor. En contra no hi ha més que l'escepticisme organitzat i una manera de fer les coses empírica, malolent i clandestina. Davant d'un estat així, seria perdre un temps lamentable no emprar exclusivament l'atac directe i brutal. Desgraciadament no hi ha manera d'establir el més petit contacte—ni el més petit contacte de caràcter negatiu. Escolteu a Capdevila: "En el nostre país, generacions seguides han negat l'art, s'han rigut de la poesia, del pensament filosòfic, de la religiositat, si es prenien seriosament, i han malparlat de la ciència i de la política, en tot només han vist que *vivíders*, tot era un *modus vivendi*, i cadascú havia d'anar pel seu cantó, limitant-se a l'única cosa positiva, que era fer bullir l'olla." I bé: no costa pas gaire de veure que la veritat és just el contrari. Els artistes han tingut sempre la més gran irresponsabilitat, els poetes han pogut dir impunement les més grans ximpleries; davant dels filòsofs i dels religiosos—si és que hi ha hagut en aquest punt alguna cosa intensa—tothom s'ha posat en una actitud d'adoració; els polítics s'han menjat el país de viu en viu, sempre que els ha donat la gana; per comptes d'ésser un país devorador, Catalunya ha estat un país devorat; el poble que fa segles que sent un desig de perfecció gairebé primari, ha anat allà on ha volgut que anés, no ha demanat mai comptes a ningú, ni s'ha revoltat mai contra la gent que li ha promès tot, i que no li ha resolt ni els més elementals problemes d'higiene i de benestar material.

I això no és pas cap discurs. Això són fets absolutament obvis. Davant d'aquests fets, què s'ha de fer? S'ha de callar!—diu Capdevila, en nom del progrés continuat, segur i inevitable—. Quedem veient visions...—JOSEP PLA.

Resposta a Josep Pla.—L'article d'En Josep Pla, "Un manual de decadència", responen a una nota publicada a "La Paraula Cristiana" sobre el seu últim llibre "Relacions", m'obliga a respondre-li. En Pla no ignora com és difícil d'escriure-re amb una mica de claredat i de justesa, i em perdonarà si l'art m'ha fallit aquesta vegada i no m'he sabut fer entendre. Jo que no escric sàtires com ell, no hauria d'oferir mai al lector ni una ombra d'equívoc. Així, doncs, deixeu que provi de seguida d'explicar-me més bé. Convenia amb En Pla en què hi ha una

² Per errada d'impremta deia *únic* on havia de dir *cínic*.

certa tristesa en el nostre viure social, i diferia d'ell en què ho atribuïem a causes oposades. Jo venia a dir-li que s'equivocava indubtablement quan posava el nostre país com un país excessivament seriós. El nostre país, li deia, sofreix de massa divertit; és desvergonyit, hi manquen formes i maneres, tot s'hi tolera, tot es deslliga, tot hi és balder; no hi ha gaire la contenció del pensament, de l'ètica o de la cortesia; el pensament escasseja, l'ètica no influeix gaire, la cortesia quasi gens. Un dia el meu amic deia en un article que si apleguéssim totes les màximes cíniques que es diuen entre la burgesia—i en citava algunes—, aleshores veuríem que no és estrany que en surti un viure social poc agradable. Però d'aquella aspra incomoditat del viure no puc creure que ningú se n'engamori; la sofrim, no la sabem fugir; no és volguda, és vinguda; no és prevista, és una conseqüència de l'egoisme immoral i de la grosseria, una conseqüència imprevista. Amb l'egoisme i la grolleria ens prometiem viure còmodament o divertida, i només obteníem al capdavant un humor agre que ni ens deixava sofrir que ningú es divertís. S'esdevé com en l'avarícia; l'avar diuen que tot s'ho promet del diner, i quan el té no li porta sinó mal viure. Em sembla que el meu amic no em negarà que aquesta explicació sigui la més simple, la més corrent i, si vol, la més vulgar. Però si no l'admet, tant és, no té importància; admet el fet, i en algunes pàgines de "Relacions" i en molts articles l'ha descrit amb certa picantor i molta gràcia literària.

El darrer llibre d'En Pla és una sàtira; qui ho negaria? Precisament perquè l'autor hi descriu totes les coses que li semblen infectes, no és una estranyesa que en aqueix llibre hi haguem pogut veure "el codi cíníc de la nostra decadència". Potser la frase no és exacta. Com ho diré? que aquell llibre és com un mirall de la nostra decadència. Però ho és doblement, per algunes coses que l'autor satiritza i per moltes coses que l'autor diu com a seves ben seriosament; i en aquest sentit escrivia que "En Pla, entre fantasia i fantasia, va inserint els seus pensaments, i llur teixit formaria el codi cíníc de la nostra decadència". I a mi em sembla típic de la nostra decadència servil divertir el públic amb les coses més venerables, més nostres i més sagrades. Que el nostre poble és massa respectuós? Doncs a mi sempre m'ha semblat que ho era poc; que tenia el poc respecte que solen tenir els irresponsables. I la sàtira d'En Pla em sembla que comparteix aquella tara del nostre poble. En ella els personatges tenen les mateixes maneres irrespectuoses de l'autor. L'actitud d'En Pla, de vegades té aquella manca de respecte que tenia la senyora Pallús per la seva filla.

Ara, que a ell mateix vaig dir-li com em dolia no haver insistit més en aquella part de la seva obra que a mi em sembla excel·lent: en la sensibilitat aguda del paisatge, en la profunditat emotiva, en la vida que tenen alguns personatges, en la prosa clara i vigorosa. Vaig ésser probablement escàs en dir l'admiració que tinc per aquest artista de la paraula. Però, no hauria estat una covardia callar davant d'un llibre on, amb coses admirables hi havia, a més, un teixit de calúmnies? Perquè En Pla sap bé si la sàtira pot ésser calumniosa.

"Ja comprenc, diu, que del que es tracta és del dret d'escriure sàtires." Com podem negar el dret a escriure sàtires? No neguem cap dret. Però podem dir que hi ha sàtires tendencioses fins a la injustícia, com algunes d'En Pla, per divertides que siguin. I com més divertides, més injustes.

Com vol que negui el dret a escriure sàtires? En Pla no es pot creure mai seriosament que li demani que prengui temes abstractes i els exposi amb un es-

al lògic i precis. Encara més: he presumit moltes vegades que la sàtira deu venir molt d'endins de l'ànima catalana, per la riquesa que en tenim ja d'antic: a més d'algun trobador, En Turmeda, En Bernat Metge, En Jaume Roig, i les cançons de mil maneres, i el "Tirant" mateix, i el rector de Valfogona, En Pitarrà, En Vilanova, En Russinyol, En Pujols, En Carner, En Bofill i Mates, En Segarra...

És bo que no es perdi aquesta tradició satírica, i avui per avui no hi ha cap indicatiu que s'hagi de perdre. Però no neguem el dret a fer memòria de les coses serioses i positives. Molt bé la sàtira negativa, riallera, sanejadora, moguda, sarcàstica; però ha d'haver-hi el revers de la medalla que, com En Pla indica, té més importància. I més a Catalunya on la tradició d'una ideologia positiva ha estat sovint gairebé interrompuda—algún cop durant segles—i que hi és més premiosa, més escassa que no la tradició satírica.

Abans d'acabar advertiré que en dir que l'Església ens volia exigents amb nosaltres mateixos i que "ni vol que judiquem els altres", jo no ho podia dir de cap manera pel meu amic ni per ningú. Jo oposava aquesta actitud de l'Església al mal viure que, segons En Pla, es dona la gent d'aquest país amargant-se mútuament. Una lleugeresa amable en el tracte i la manera de veure la gent, de saber-ne prendre només la part millor, i oblidar-ne les molèsties abans que no ens enutgin, i tenir tot l'intent, en canvi, de no ésser frèvol en el nostre pensament, sinó d'aprofundir en les idees fins on la nostra feblesa pugui, tal vegada és una actitud sanitària i alhora de bon viure. Jo així ho crec, i per això, contra aquell vici de la nostra burgesia que En Pla denunciava amb justícia, havia insinuat com a remei aquella actitud que fins em plaia de trobar una avinentesa de retreure-la. I mai el meu amic no se n'havia de defensar personalment, perquè no havia de presumir que per fer un judici contra una persona parlaria de l'actitud amable de no judicar mai les persones. Si ja entenia que no retreia aquella actitud per ell, millor; l'aclariment servirà aleshores perquè el lector no s'hi enganyi.—J. M. CAPDEVILA."

LA PERSECUCIÓN RELIGIOSA EN MÉJICO (ESCENAS DE SANGRE Y DE HEROISMO); imprenta Subirana, Barcelona, 1927.

Es tracta d'un fullet escrit sota l'imperi d'un fervor il·loable, pel zel de la glòria de l'Església. Conté, en primer lloc, la memorable encíclica de Pius XI, feliçment regnant, sobre els esdeveniments de Mèxic, i a seguit un bell nombre de pàgines, moltes d'elles d'un commovedor patètic i exemplar.—L.

LA GLORIFICACIÓN DEL RDMO. SR. ARZOBISPO DR. D. ANTOLÍN LÓPEZ PELÁEZ, per Francesc Nabot i Tomàs; Editorial Poliglota, Barcelona, 1927.

L'autor d'aquest fullet, publicat de primer damunt les pàgines de "Reseña Eclesiástica", és un fervent enamorat d'aquell arquebisbe tarragoní que passà per la metròpoli deixant una estela d'activitats, amb un alt sentit de comprensió pel

poble, certament exemplar. El doctor Nabot n'escrui unes pàgines delicades en les quals la figura del prelat tarragoní és posada de relleu, segons les seves indiscutibles qualitats, que fan que la seva actuació sigui un record ben vivent.—L.

TERRALS, poesies de Mossèn *Josep Cardona*; pròleg de *Miquel Carreras*; volum XII de la Biblioteca Sabadellenca; Sabadell, 1927.

Amb aquest títol expressiu, el volum XII és format, de la tan preada Biblioteca Sabadellenca, dirigida i animada per Costa i Deu, amb una aplega de poesies del fort cantor de la terra, Mossèn Josep Cardona. En veritat, els motius dominants del llibre, són motius terrals; s'hi sent el regust, i el so, dels paisatges, molt variats, d'aquest tros de terra. En aquest caire l'estre de Mossèn Cardona és on més bé se sent, diríeu que és el seu element natural, conjunt al qual, inseparablement, hi ha l'element etern i sobrenatural. Mossèn Josep Cardona té bons encerts en la conjunció d'aquests dos elements en les seves poesies. Per poc que poseu en acte la imaginació, mentre llegiu el llibre, veureu Mossèn Cardona passant per les infinites cruïlles d'aquesta terra, amb la bona nova a flor de llavi, i amb el carnet espiritual a punt de posar-hi les notes, que després es convertiran en sentits poemes. Heus aquí el poeta de la bona terra i de la bella amistat.

En Miquel Carreras ha fet amb molta traça un pòrtic al llibre, que ningú no l'egirà sense profit.—J. M.^a R.

EL DOCTOR SARDA I SALVANY: MEMÒRIES I RECORDS, amb un pòrtic de Mossèn *Joan Ugas*; Biblioteca Sabadellenca, Sabadell, 1927.

Un altre llibre de profund interès pertocant la personalitat, emergent avui més que mai, d'aquell gran baró de Sacerdot, que es digué Feliu Sardà; un altre llibre que formant el volum XIII de l'exemplar "Biblioteca Sabadellenca" vé a enriquir-la considerablement. Ens imaginem el fundador i els impulsos d'aquesta "Biblioteca", així com el seu director i els amics, satisfets avui del magnífic munt que ja comença de fer l'esmentada Biblioteca. Ens fem càrrec de les dificultats que, forçosament en un principi devien oferir-se, i encara ens fem càrrec de les dificultats de la seva continuació—car no hi ha continuïtat sense esforç i sense dolor—; però tots els qui hi han posat el coll, com deuen eixamplar el pit, de satisfacció! I mèritament.

Aquest volum de prop de 250 pàgines, és format d'una sèrie de col·laboracions, de persones que pogueren tractar i conèixer, no pas superficialment, l'il·lustre apòlogista sabadellenc. Heus-en aquí la simple relació:

L'antiga casa Salvany de Sabadell i el Dr. Sardà, per Mn. Josep Cardona Agut.
Records, per Mn. Josep Rull.

Cooperació del Dr. Sardà a l'obra de la construcció del nou temple de Sant Feliu, per Mn. Ramon Godayol.

El Dr. D. Feliu Sardà i Salvany i la Companyia de Jesús, per Artur Masriera.

El Dr. Sardà catequista sabadellenc, per Salvador Sabater.

Un escolà humil, per Mn. Anton Navarro.

Tot d'una peça, per Valeri Serra i Boldú.

La vocació oratoriana del Dr. Sardà, per Joaquim Serra, prev.

Unes cartes del Dr. Sardà a mossèn Cinto, per Lluís Carles Viada i Lluch.

La propaganda catòlica i el Dr. Sardà, per Primitiu Sanmartí.

La Casa-missió de Sabadell i el Dr. Sardà, pel P. Lluís Berenguer.

El Dr. Sardà i Salvany i Montserrat, per Dom Antoni Ramon i Arrufat.

L'últim pomell, per Amèlia Vivé de Negra.

Tots aquests escrits són dictats amb amor, però també són dictats amb ciència i garantia del que s'hi diu. Altrament, els noms dels autors de cadascuna d'aquestes monografies són ben coneguts perquè un hom agafi tot seguit el llibre amb l'esperança certa de trobar-hi molt de bo i interessant; com així és.

Mossèn Joan Ugas hi ha posat un pòrtic just, concís, però molt expressiu: una peça arrodonida i que us introdueix a la lliçó del volum amb segura passa.

Finalment, completen el volum uns quants gravats i diversos documents, tots relatius a la persona i a l'actuació de l'eminent polígraf. En felicitem la "Biblioteca Sabadellenca".—LLUÍS BERTRAN I PIJOAN.

LA CONFORMITAT AMB LA VOLUNTAT DE DÉU, per Sant Alfons Maria de Liguori, traducció de Mn. Josep Arderiu, Prev. "Foment de Pietat Catalana", Barcelona, 1917.

Aquest fascicle va exposant sota diversos aspectes la conformitat que hem de tenir amb la voluntat divina. La versió de Mn. Arderiu té un estil fluid, sense tortura, i si no fossin unes lleus inadvertències podria satisfer a tothom. Aquests llibrets de divulgació que el *Foment de Pietat Catalana* publica amb èxit i bon fruit, costaria tan poc que abans de sortir, un corrector molt entès i d'acord amb cada autor, els revisés pels detalls de gramàtica, de lèxic, i els donés, si calia, aquella darrera polidesa de forma que haurien de tenir sempre els llibres de pietat. I dol més que això s'oblidi quan veiem que ben sovint l'única cosa que manca és aquell retoc últim i lleuger.

En aquest llibret hi ha algun caire de rigor ascètica, d'aquells que podria dur escrúpols a un esperit pusillànim; per exemple quan diu que hem de desitjar morir. Per bé que la doctrina general exposada ja ho atempera i en dóna el sentit amb molta justesa.—JOSEP MARIA CAPDEVILA.

POEMES D'AMOR I DE CAMÍ, per J. M. Rovira Artigues, amb pròleg de Josep Lleonart; "Les Edicions d'Art", Barcelona, 1927.

El llibre, primer llibre de versos, d'En Josep M.ª Rovira Artigues, ha tingut la fortuna d'ésser ben rebut pertot. La seva estructura és nítida, en molts punts impecable, dins una mitja veu que de bon començ us guanya la simpatia. La poesia d'En Rovira Artigues és un córrer d'aigua damunt de molsa. Si diem això, no volem pas significar que aquests versos no tinguin un interior roent, molt sovint, quan el poeta expressa els profunds anhels de la seva ànima. El que és que sempre sap servir la continència i va sempre a la recerca de la polida forma i amable.

El poeta troba especial adilitament a enfrontar-se a la natura, a dialogar-hi, a animar els seus paisatges. Amb troballes exquisides com aquesta:

Oh font, paraula viva de la terra

vers mirífic amb què comença el "Cant a la font". I més aviat que les exaltacions i les puixances de la natura, l'atreuen les seves amabilitats, més prop de la dolcesa que no de l'heroïtat. Per això no és rar de trobar-hi flautats melangiosos; i d'aquí l'envellutament discret de la veu del poeta.

Josep Lleonart ha posat un pròleg a aquest llibre i Enric Cristòfor Ricart hi té un boix: dues notes delicades que fan bell joc amb el volum.—LLUÍS BERTRAN I PIJOAN.

TRIBUNAL TUTELAR PARA NIÑOS, DE BARCELONA (6 años de vida) per Ramon Albó, Barcelona, 1927.

Un llibre voluminós, profusament il·lustrat, que ens presenta el senyor Albó, en el qual exposa tota la feina realitzada pel Tribunal de nois, a Barcelona. Són sis anys de vida densa, de provatures, al començ; de passes més fermes, després; i cada dia assegurant-se damunt les seves bases que la pràctica i l'amor han fet més comprensives. Per donar a conèixer una obra que s'ha descabdellat ja més enllà d'un lustre, ningú com el senyor Albó, que hi ha viscut constantment, que li ha estat a la vora, escoltant els seus bategs, agombolant-lo amorosament. Es tracta d'una obra pacient, dia darrera dia, que no és capaç de realitzar qualsevol, sinó que requereix una paciència i un saber esperar a tota prova.

Aquest volum no podrà deixar d'ésser consultat quan voldrà saber-se què s'ha fet a Barcelona en l'ordre benèfic.—J. M.

L'HOMME PERDURABLE, pel *Rvvd. P. Miquel d'Esplugues*, O. M. Cap. a *La Nova Revista*, núm. d'agost.

L'autor comenta el llibre de Chesterton *L'home perdurable*, bellament vertit al català per Marià Manent i publicat a la *Biblioteca Horitzonts*; i comença dient el to alegre, sa i viril de la polèmica de Chesterton. "Ni tan sols quan reflecteix màxims problemes de Religió i Filosofia, preocupació de la majoria de pensadors en tots els segles, la ment de Chesterton no dona la impressió de neguit o feixuguesa; tan sanes són i fresques les seves concepcions, com una florida perpètua de l'esperit. Permanent, incommoviblement fix en els cims de la Catolicitat, veu amb una profunda, però sense exasperació, l'esquarterament espiritual d'Europa amb el Protestantisme, i la seva folla apostasia amb el Racionalisme. L'onada de malhumor i de tragèdia d'aquests darrers segles de guerra civil d'idees i sentiments, que per tants de conceptes ha vingut minant l'esdevenir d'Europa, no arriba a contagiar-lo gens ni mica. És dels escriptors que juguen més net; no exaspera ni s'exaspera. Per reacció formidable, l'onada exacerbadora contribueix encara a fixar les posicions dels seu intel·lecte; encara estimula i coordina les seves il·limita-

des possibilitats per a la polèmica, infinitament generosa amb l'adversari, pacificadora a ultrança dels esperits. Faria impossibles, se li veu d'una hora lluny, per deturar la trajectòria suïcida de la cultura occidental—en el sentit que quatre segles ha vé maldant per descalçar en les consciències les posicions de l'Evangeli i de l'Església, rels primàries de l'hegemonia mundial d'Europa—però no s'irrita quan ho predica a tots els homes, germans seus; ni àdhuc quan alludeix els més posseïts d'aquella folia destructora, Nietzsche per exemple. Com Sant Francesc, a qui coneix profundament i a qui professa devoció entranyable, creu Chesterton que "La pau i el bé" s'han de predicar pacíficament, bondadosament. I com ho creu, ho practica."

REVISTES

*Les reproduccions i reduccions
d'altri fetes en aquesta secció,
tenen només caràcter documental;
la inserció d'elles no implica,
doncs, conformitat plena amb llur
contingut.*

LA IGLESIA CATÓLICA Y LA POLÍTICA, per N. Noguera, "Razón y Fe", juny, 1927.

Tots els moviments polítics s'han topat amb la Teologia o l'Església, a desgrat dels qui només voldrien "els capellans a la sagristia".

Política té una accepció corrent que menyspreem, i dues de nobles i més pròpies que estudiarem:

1er. *Ciència i art de govern.*

2on. *Partits polítics.*

I

Com que hi ha una ciència genuïnament catòlica de govern, i a ella ha de correspondre un art de governar; en el primer sentit, l'Església no pot desentendre's de la política.

Pius X, el Papa *menys polític*, mostrà que la tiara no ha de lluir menys en els temples que en els parlaments quan es debaten la fe i els costums. (Ahucació consistorial del 9 de novembre de 1903.) I en la seva primera encíclica el Papa actual deia: "Si l'Església mira com a terreny vedat a la seva jurisdicció els negocis purament polítics, quan no hi ha raó d'intervenir, procura, amb tot, usant del seu dret, que la potestat civil no prengui pretext d'això, per a contrariar els béns suprems dels quals depèn la salvació eterna dels homes, o bé per a maquinari llur dany i perdició amb lleis i decrets inícs, o bé per a transtornar la constitució divina de l'Església, o, finalment, per a conculcar els sagrats drets de Déu en la societat civil."

Al mateix fi tendeixen moltes encíclics dels dos darrers segles, com la *Mirari vos* de Gregori XVI, la *Quanta cura* i el *Syllabus* de Pius IX, i les nombroses de Lleó XIII sobre la constitució cristiana dels Estats, la llibertat humana, les obligacions dels governants i súbdits, el matrimoni, l'educació i la qüestió social.

La pràctica del règim liberal ha fet més indispensable la vigilància de l'Església.

Les Corts, allegant que ventilen interessos polítics, volen tractar de tot, reformar-ho tot, molts cops sense consideració a les màximes morals. En les teories i reformes polítiques o socials s'amaguen ara l'error i l'heretgia.

Ja que el ciutadà està obligat a cercar el bé comú, l'Església ensenya als fidels la bona doctrina i la propaga per tots els mitjans.

Alguns cops no s'accontenta d'ensenyar la bona doctrina, sinó que usa de la seva potestat indirecta sobre les coses temporals, a fi de condemnar lleis iníquies o donar als fidels normes de conducta obligatòries (en quant ho exigeixen la Moral, la Religió o la salut eterna de les ànimes).

Altres vegades, el Papa explica els fonaments doctrinals per a deduir l'obligació dels fidels en la pràctica.

En alguns casos, més que imposar preceptes, la Santa Seu fa una recomanació, marca per a una ocurrència particular una direcció política determinada, no perquè la contrària sigui dolenta, sinó perquè n'espera més copiosos fruits. En aquest cas, per excepció, els catòlics sincers poden dissentir, si s'ofereixen causes gravíssimes. Tal s'esdevingué el segle passat, quan Lleó XIII recomanava al Centre catòlic alemany d'aprovar la llei del septenat en el servei militar, proposada per Bismarck, amb l'esperança que el Canceller milloraria la situació dels catòlics.

II

L'eficàcia de l'acció política depèn de l'organització, això vol dir que en els Estats moderns, per regla general, ha d'actuar-se per mitjà de *partits polítics*. Els partits catòlics, tant si en tenen el nom com si no, en quant possible han de defensar la llibertat, els drets de l'Església, la seva independència i influència en la societat. Quan les circumstàncies ho permetin, han de procurar l'aplicació dels principis catòlics al govern de l'Estat. Així, hom ha de reconèixer certa influència a l'Església, però aquesta no ha admès mai la direcció *immediata* dels partits, amb tot i que en les Cambres legislatives sigui on es preparen les majors escomeses contra ella.

Abona aquest retraïment, primer que tot, la dignitat de l'Església. Moltes vegades en l'arena política es debaten qüestions purament materials, i fins personals. I com que segons la intervenció és la responsabilitat, el bisbe director del partit hauria d'assumir-la, fins en casos en què la lluita fóra baixa i apassionada, i això portaria la conseqüència del desacatament a l'autoritat episcopal pels adeptes del bàndol oposat. Algun cop, el bisbe que ha d'ésser pare de tots, esdevindria cap d'una facció.

La independència raonable dels mateixos partits exclou també la dependència directa de l'autoritat eclesiàstica, puix han de preocupar-se de moltes qüestions nacionals i internacionals en les quals és lícita una honesta divergència. Al bé comú temporal pot hom arribar per diversos camins: la qualitat de bisbe o Papa no són penyores segures d'èxit, puix en aquestes matèries no hi ha promesa l'assistència de l'Esperit Sant. I si alguns clergues s'han manifestat excel·lents estadistes, com Mr. Seipel i el Rvd. Brauns, ministre del treball alemany, també entre els seglars hi ha molts i bells exemples de discreció i experiència de govern.

Aquesta independència, l'han vindicada els partits moltes vegades. El Centre alemany ni *confessional* vol anomenar-se. Un ministre belga, del partit catòlic, digué en un discurs després de sotmetre's a l'Església en quant a catòlic: "En política només ens obeïm a nosaltres mateixos; no demanem permís a ningú per a interpretar les nostres obligacions cíviques, com les volem: als Estats Units som demòcrates; a Suïssa, republicans; a Anglaterra, liberals parlamentaris; a

Polònia, patriotes i màrtirs; aquí som constitucionals belgues." (*Annales parlementaires*, 8 juin, 1864.)

El bé general de la Religió estaria en perill, especialment en les circumstàncies actuals, si l'enredéssim en els possibles fracassos dels partits, o en una parcialitat que discutís una qüestió personal exaltadament. La Religió, més que mirar els interessos de la terra, vol aixecar l'home sobre d'ells i ensenyar-li els perdurables.

De més, la pràctica demostra la dificultat d'unir tots els catòlics en un sol grup polític. A Txecoslovàquia els divideix el nacionalisme i el regionalisme; a Alemanya, l'unitarisme i el federalisme; a França formen bàndols oposats extremament de monàrquics i republicans.

Alguna vegada, no ja la direcció immediata, sinó suposats acords han ocasionat greus disgustos. A aquest motiu obeeix la circular *reservada* de la Secretaria d'Estat pontificia, adreçada als Bisbes d'Itàlia el 2 d'octubre de 1922 abans de les primeres eleccions feixistes, en la qual s'afirma que la Santa Seu "havia romàs i volia romandre estranya al Partit popular, i a qualsevol altre partit polític, però es reserva el poder de reprovar-lo o censurar-lo, així com els altres partits sempre que fos posat en contradicció amb els principis de la religió i la moral".

La independència, doncs, no és absoluta. "Si la política s'acosta a l'altar—ha dit més d'un cop Pius XI—, la Religió, l'Església i el Pontífex que la representa, té el dret i fins el deure de donar indicacions i normes, que les ànimes catòliques tenen el dret de demanar i l'obligació de seguir." D'aquest dret usà el Sant Pare en aprovar la censura del Cardenal Andrieu contra alguns directors de l'*Action Française*.

En les encícliques dels Pontífexs, es veu clar també que a l'Església no és indiferent que els catòlics, fonamentant-se en ço que una cosa és la religió i una altra la política, puguin elegir el partit capriciosament. Tot això sense confondre mai l'Església amb la mateixa política, ni com a ciència i art de govern, ni quant a l'actuació dels partits.

A LA LLUM DE LES IDEES, per J. Farran i Mayoral a *La Nova Revista*, núm. d'agost.

L'autor constata la influència que han exercit les idees de classicisme: a poc a poc s'han aclarit en les ments i en les consciències, i si ahir encara lluitaven contra la majoria, defensades per una rara selecció, avui ja el públic les viu i les reclama; veiem "al nostre entorn unes generacions transformades qui tornen ja exigència envers nosaltres allò que nosaltres altretemps d'elles exigíem i qui ens demanen allò que els hem ensenyat de necessitar. Ara ens cal ja, doncs, mirar el problema des de la banda d'ells i no solitàriament des de la banda nostra".

Després parla de com aquelles tendències classicistes han influït en la intel·lectualitat d'Europa, i enumera les coses caigudes o que estant caient en la lluita. Parla de la temor a l'Orient que alguns semblen tenir, la temor que ens envaeixi fins amb les seves religions; i l'autor comenta: "Després de segles i segles de racionalitzar la nostra religió, després de tantes i tantes experiències

qui ha mostrat com tota religió individualista, indisciplinada, ofereix enormes perills d'extravagància, de ridícul, amb les nostres ments ja irremeiablement fetes al raonament i a la ironia, ara temeriem les dites religions noves?" Seguidament parla del llibre d'Henri Massis *La Defensa d'Occident*, i li sembla un llibre de tendències estretees fet a favor de la mesquina divisió moral d'Europaropa en pobles qui s'odien, qui motivà la Gran Guerra. "Però hi ha la reacció sana contra el romanticisme i la Gran Guerra. Hi ha la que volem i tots havem ajudat a produir-se. Hi ha les noves generacions àvids d'esports, admiradores de la gran salut i la força física i l'agilitat muscular i la plena formosura humana. Hi ha aquestes joventuts, amigues joïoses del gran aire, de la gran terra, del gran sol, amb els sentits i els ulls i l'ànima cap enfora, cap a la conquesta heroica del món material, cap al domini i l'ordenació del món material; en llur culte del muscle, de la voluntat i l'energia tal volta, de moment exageren; però d'altres qualitats llurs ens fan esperar que tot s'anirà posant a la convenient mesura; els perills de l'exageració: caiguda en brutalitats, admiració excessiva per l'americanisme, duresa de sentiments, egoisme, amoralisme, manca de caritat envers el feble, culte exclusiu de la matèria, sensualitat—no cal retreure'ls massa. Ens plau de veure els homes i les coses, no com el migrat col·leccionador de fets i anècdotes acostuma, sinó en llur sovint inconscient aspiració a una perfecció ideal, en llur Idea. Aleshores tot judici pejoratiu és fora de lloc; el que cal fer és ajudar els homes, a prendre consciència d'aquest ideal, guiar-los i ajudar-los a la seva realització.

Vegem-les, doncs, en llur Idea, aquestes generacions tan nostres, en llurs tendències i orientacions i vegem-les en llur afany de cultura, responsabilitat i disciplina en tots els ordres, en llur consciència creixent de la vida política i social. I tinguem plena confiança en aquest retorn de l'ànima humana a l'objectivitat, a l'exterioritat; quants de falsos problemes i quantes de fantasmes s'esvaeixen només de mirar enfora; i mirem que no manqui potser tot fonament a la temença que aquest *mirar actiu*, enfora dugui al sensualisme i al materialisme. No; els sensuais, són els solitaris, els desocupats i massa ocupats d'ells mateixos, els somiatruïtes; ningú més sensual que la gent romàntica del segle XIX (penseu, escriptors, artistes, músics, poetes). La gran tragèdia de l'acció del món exterior és potser la cosa del món més moralitzadora."

"...I mireu també que aqueixa conquesta del món exterior, aqueixa participació inevitable ja a la possessió equitativa del món material per tots, s'encamina també inevitablement a l'espirtualització del món per l'home. La matèria deixada estar fora i entorn nostre, actuant fatalment sobre nosaltres, sí, és perillosa. Mestrejada, ja no. I si tots hi ajudem, i aquesta, intel·lectuals, és la missió nostra, l'esperit penetrarà, amararà cada cop més la matèria. Perquè com més ens girem cap enfora, ara ja ho sabem, després dels mals ensomnis de la metafísica romàntica, més ens adonem que a fora, no hi ha solament això que en diuen la matèria; és a fora de nosaltres (cada contacte, cada xoc amb les coses i amb els homes ens dóna d'això nova fermança), és a fora de nosaltres que hi ha les normes morals, i a fora de nosaltres les idees de perfecció de tota cosa, i els grans ideals civils i ciutadans—i a fora també, hi ha Déu!

"Això vol dir, com el pensador, l'escriptor, l'artista, sentiran cada cop més aquesta exigència d'exterioritat, d'objectivitat, o llurs productes seran cada cop més rebutjats i romandran inactuals. Així, les filosofies de la voluntat han ro-

màs ja força endarrerides, malgrat que llur acció estimulante hagi estat una gran preparadora de les belles tendències d'avui; la filosofia actual, amb l'empenta que li ha donat el renaixement del tomisme, prou mostra que la voluntat no pot trobar en ella mateixa les seves motivacions, sinó en les constatacions i les guies de la intel·ligència. No hi ha filosofies *personals*, sinó un treball filosòfic-científic, al qual molts han de col·laborar. No hi ha morals individuals; no hi ha religions individuals, als sentiments religiosos substitueixen ja els coneixements, les disciplines morals, els coneixements, les disciplines religioses; a la voluntat de creure, substitueixen, (salvant-la assumptes de fe, de Gràcia) els motius de creure.

"Com podria ja fonamentar-se en el sentiment cap acció moral? Els grans motors de la consciència moral i religiosa són fora de la consciència, entren si de cas a la consciència. Ja sabem el que donen d'ells els sentiments en aquestes coses, llurs fluctuacions, llurs vacil·lacions, llurs claudicacions. Normes eternals, motores de les grans *virtuts* afirmatives; no inspiracions *laïques*, sinó les eternals guies de la Bondat, de la Generositat, de l'Honestat, de la Justícia, de la Dignitat humana, de la Solidaritat, de l'Ordre moral instituit per Déu, damunt de nosaltres, vivificador, justificador, afermantador de la nostra Llibertat espiritual.

"I amb tot i això, mirem l'exemple més pròxim, el nostre: quin afany de l'ègirs, de saber, d'explorar en el món i en la cultura, en tots sentits; i com cal satisfer-lo i orientar-lo curiosament!

"Sembla que en el món de la cultura, l'època dels monstres especialitzats, dels homes útils i sapient en un sol sentit, mutilats espiritualment en tots els altres, passa definitivament. Les especialitzacions massa closes i exclusives eren, sens dubte, el resultat d'una orientació equivocada, però també en molts, la conseqüència d'una vida estreta i reclosa, d'una manca d'airejament i contacte múltiple amb la vida exterior; tots coneixem el tipus del savi limitadíssim a la seva *vitrina*, com diria France, qui ho ignora gairebé tot de la vida pràctica i quotidiana, i recordem aquells estudiants reclosos miserablement a la casa de dispenes i els professors antihigiènicament tancats tota la vida en llurs gabinets de treball. Basta obrir les finestres, sortir a fora, perquè el sentit de diversitat i de totalitat s'imposi. L'alta cultura, la filosofia, la ciència baixen al carrer i al periòdic; així en els temps de l'antiga Grècia l'art més sublim, l'especulació més alta, no es feien sinó vivint ensems.

"Tanta d'especialització com sigui necessària (això ens portaria lluny; insistirem), però el sentit de totalitat, d'universalitat, d'harmonia és abans que tot necessari.

"Ja no es comprèn l'educació, des de la més senzilla i primària, sense una bona base de cultura general, humanística. Però compte amb mutilar també les humanitats. Grecs i llatins; sí, conformes; els nostres esforços, les nostres prèdiques han obtingut ací bells resultats, superiors i tot al que esperàvem. Però, insistim, les literatures clàssiques són només una part, essencialíssima és cert, de les humanitats; grecs i llatins tots sols però, àdhuc serien peril·losos; aviat cauríem en unes ridícules pretensions de retorn al paganisme, i la ironia i la caricatura s'encarregarien de comprometre les belles orientacions—o bé tot el nostre esforç aniria a parar poc a poc vers el pur academisme i la pura erudició.

"No havem aconseguit, doncs, sinó una part dels nostres desitjos; havem d'exigir llur plena satisfacció; el que manca avui, sobretot, al nostre sentit de

les humanitats, és l'amor a la filosofia; sense filosofia no hi ha humanitats possibles; com no hi ha educació possible. Educació filosòfica, doncs; difusió vivent i apassionada de l'esperit filosòfic; traducció nombrosa i el més integral possible i el més independent dels clàssics de la filosofia. D'altres ramificacions importants de l'esperit humanístic caldrà parlar-ne. Havem volgut parlar d'aquesta essencial perquè es vegi com no cal simplificar massa les coses."

I després d'una al·lusió a la influència que tenen i cal que tinguin de més en més els principis clàssics en la política, l'autor exposa la que tenen en l'art i la literatura. "El subjectivisme *es portarà* menys cada dia. Contra l'estúpid solipsisme, vora l'individualisme petitet, limitat, qui pensa trobar un univers en el minso microcosmos personal, qui dóna una importància enorme a tota pensadeta, a qualsevol sancioneta, a qualsevol anecdoteta; a qui només el vidre d'augment del seu isolament pot donar ridícules il·lusions de grandesa, contra aquest art ple de pretensió i xineria, qui només dóna documents a la morbosa batxilleria psicològica, el gran art impersonal, èpic, homèric. Epicisme contra subjectivisme; heus ací la fórmula salvadora."

"...Ja sabem com les teories sentimentals, emocionals de l'art han rebut i reben cops definitius. Basti recordar com la música, l'art qui era considerat romànticament com el més subjectiu i més emocional, ens dóna avui, per l'exemple gloriós de Stravinsky, les més altes lliçons d'impersonalitat i d'epicisme.

"Mortes, en fi, definitivament les teories monstruoses de niciesia, de l'espontaneïtat de l'art; ara ja sabem que si el do és necessari, l'artista ha d'ésser un treballador amb totes les exigències del treball més minuciós i difícil aprenentatge, d'estudi, labor constant i obstinada. L'artista ja no és un ésser a part: és un treballador en la gran societat treballadora i per a la gran societat treballadora; i nostre serà només aquell qui en això vegi la seva grandesa veritable i la seva veritable llibertat."

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

FEIXISME I CATOLICISME.—El diari feixista *Il Popolo d'Italia* publicà un article establint un paral·lel entre l'ètica feixista i la moral catòlica, que fou comentat i aplaudit per un altre rotatiu feixista, *Il Corriere d'Italia*. La síntesi d'aquests treballs periodístics era que el feixisme és compatible amb la doctrina catòlica, i que les seves obres i els seus objectius polítics i socials concorden amb les exigències fonamentals de la civilització catòlica.

L'Osservatore Romano del dia 17 de juliol els contesta amb la següent nota oficiosa:

"En front de tot això, cal repetir que una cosa és reconèixer els beneficis particulars i pràctics que els homes, institucions i disciplina del règim actual han fet a la nació, àdhuc en l'ordre moral i satisfent aspiracions dels catòlics, i altra cosa és afirmar genèricament la convergència entre catolicisme i feixisme, i que les seves obres i objectius socials es confonen amb les exigències fonamentals de la civilització catòlica, això és, de la genuïna i íntegra ètica cristiana."

En l'esmentat article del *Corriere*, llegim declaracions doctrinals tan explícites com aquesta: "quant a la fe i a la moral, el feixisme ha trobat i acceptat en la més pura tradició italiana, la fe i la moral catòliques, segons l'ensenyament autoritzat i exclusiu de l'Església de Roma". I aquesta altra: "el concepte feixista de l'Estat és un concepte polític que res no té de comú amb les abstraccions metafísiques de les escoles filosòfiques errades. Però altres teoritzants del feixisme, que tenen una representació ben distinta en la interpretació doctrinal de l'escola i del partit, han proclamat i aclarit que el concepte feixista de l'Estat és diferent del catòlic quant a les relacions entre els individus, la família i l'Estat."

"Segons la doctrina catòlica, el bé dels individus i de les famílies és el fi de l'Estat, no un mitjà ni un instrument. En altres termes: segons la doctrina catòlica, per atènyer el perfeccionament propi al qual tendeixen, els individus formen la família i les famílies l'Estat, el qual per això té per fi el bé dels individus i de les famílies, i té cura dels béns comuns en l'ordre físic, moral i intel·lectual. Aquesta és la doctrina ensenyada per Lleó XIII en l'Encíclica *Immortale Dei*."

"N'hi ha prou amb això per comprendre en quins camins tan divergents es troben les conseqüències i les aplicacions morals, jurídiques i socials dels dos conceptes i premises, i per deixar sentat que, quant a

la fe i a la moral catòliques, tot el que fou trobat en la més pura tradició italiana, no pot dir-se encara acceptat doctrinalment pels teòrics del feixisme, ni pràcticament per tots els seus partidaris, segons l'ensenyament autoritzat i exclusiu de l'Església de Roma. I amb tanta més raó, que el feixisme, com ja han observat molts, ha esmerçat la seva activitat en manifestacions pràctiques i actuacions contingents, i fins ara no ha formulat completament i explícita un sistema doctrinal que permeti de plantejar la tesi en els termes emprats pels dos diaris, per veure les relacions entre l'ètica feixista i la moral catòlica."

"Diem tot això, no per ganes de discutir, sinó per fer un aclariment obligat, que tothom que vagi de bona fe judicarà rectament... La claredat de les idees i principis, mantinguda i defensada amb la caritat pròpia de l'apostolat cristià, respecte dels homes honrats i de bona intenció, contribueix eficaçment al bé i ofereix a tots la possibilitat de conèixer la veritat i la justícia vers la qual tendeixen, i de retre homenatge a la una i a l'altra."

Aquesta nota fou contestada per Camil Pellizzi en el *Popolo d'Italia* dient que és veritat que molts feixistes neguen tot dret a les famílies i als individus, si no és en funció de l'Estat, però que això no és la doctrina oficial del partit, sinó exageracions d'alguns escriptors que tenen el fi pedagògic de fer capir al poble els seus deures de disciplina envers l'Estat.

L'Osservatore Romano del 4 d'agost contesta mantenint els punts de vista de la nota anterior. "Abans, diu, de prendre en consideració la tesi cara a l'escriptor del *Popolo d'Italia* per al qual l'ètica feixista va concretant-se cada vegada més com un complement necessari de la moral catòlica, cal primer que, sense frases i circumlocucions imprecises, digui si està verament d'acord amb el que escriu *L'Osservatore Romano* del 17 de juliol, basat en la *Immortale Dei* i d'una faicó ben senzilla per a tothom."

EL CODI SOCIAL.—L'any 1920 fou creada a Malines, sota la presència efectiva del Cardenal Mercier, una entitat anomenada *Union Internationale d'Etudes Sociales*, que es proposava d'estudiar els problemes socials a la llum de la moral catòlica, comunicar al públic el fruit d'aquests estudis, i constituir un centre de consultes socials.

Aquesta entitat venia a ésser una continuació—si més no en l'esperit—de la famosa *Unió* de Friburg (Suïssa) fundada en 1884, que va durar fins a la gran guerra i que tanta part va tenir en la gestació de l'Encíclica *Rerum Novarum*, publicada per Lleó XIII a 15 de maig de 1891.

En 1924 el Cardenal Mercier va proposar d'elaborar una mena de *síntesi social* que pogués servir de guia a qui calgués formar-se un sòlid criteri social fundat en la filosofia cristiana i la moral catòlica. La proposta del gran Cardenal fou acceptada amb entusiasme per la *Union Internationale*, la qual va encomanar el treball a una ponència que l'any següent va presentar el primer esbós de l'obra. Mentre estaven discutint-se les esmenes i addicions a fer, morí el Cardenal Mercier (gener

de 1926) però això no va interrompre la tasca començada. El nou arquebisbe, Mgr. Van Roey, volent que no anés endarrera cap de les empreses del seu il·lustre predecessor, va acceptar la presidència de la Unió i va manifestar el seu ferm propòsit de portar a terme l'obra que efectivament restà acabada, potser abans de la data prevista pel Cardenal Mercier.

L'obra—editada per la casa *Editions Spes*, de París—es compon de 143 articles dividits en cinc capítols, precedits d'una introducció. En ella hom exposa en distints paràgrafs els principis generals referents a l'individu i la societat; l'economia i la moral; la societat i les societats. Els capítols tenen el títols següents: 1) La vida familiar; 2) La vida ciutadana; 3) La vida econòmica; 4) La vida internacional; 5) La vida sobrenatural.

No és propi d'aquest lloc de fer un examen de la doctrina continguda en aquesta obra importantíssima, però no volem acabar aquesta nota sense copiar els primers articles que tracten una qüestió de molta actualitat i sobre la qual convé de tenir un criteri segur i basat en la doctrina cristiana.

"1.—És l'home i cada home, creat a imatge i a semblança de Déu, qui és immortal, i no pas la societat. És l'home i cada home que Déu ha estimat i que Jesucrist ha redimit."

"Reconèixer que l'home té una personalitat, una fi individual, no és l'individualisme. Aquesta error perniciosa tendeix, sota el pretext de desenvolupament individual, a afançar l'home de tota dependència."

"2.—No és veritat que l'individu es basti a ell mateix. Per precieuses que siguin les seves facultats, sense la societat en la qual és cridat a viure, no pot conservar l'existència, ni assolir la perfecció de l'esperit i del cos."

"3.—Si de l'individualisme exagera els drets de l'individu, altres sistemes exageren els de la collectivitat. Mentre l'individualisme deïfica l'individu, el socialisme deïfica l'Estat, i el sociologisme positivista deïfica la societat."

"A igual distància de tals excessos, el pensador cristià sosté amb força els dos caps de la cadena, això és, l'eminent dignitat de la persona humana i la necessitat de la societat per al seu desenvolupament integral."

"4.—En l'ordre jurídic, individualisme es tradueix en un subjectivisme radical que atribueix a la persona humana una autonomia absoluta i als drets individuals una valor incondicionada. Més d'una vegada han caigut en aquest excés les constitucions dels segles XIX."

"5.—Recíprocament, el sociologisme positivista es tradueix, en l'ordre jurídic, per un objectivisme radical. Hom pretén que la societat és una realitat anterior i superior als seus membres, i per tant, que aquests no tenen altres drets que aquells l'exercici dels quals és exigit per la solidaritat social. Semblant objectivisme acaba per desconèixer la persona de l'home i els drets que es deriven de la natura humana. Fa de la societat el fi i de l'home un mitjà."

"Ben al contrari, l'home té un destí personal i, per tant, la socie-

tat és per a ell el mitjà necessari que l'ajuda a assolir el seu propi fi. Els seus drets es deriven de la natura, però sofreixen per part de la societat, certes limitacions que imposa la convivència. Per exemple: és un dret individual el de treballar, però aquest dret ha de subjectar-se a una reglamentació segons la mena de treball i l'ambient geogràfic."

Amb la mateixa claredat i concisió va desgranant aquest Catecisme social els principis de la filosofia cristiana sobre qüestions tan importants com la subjecció de l'Economia a la Moral, el fi de la societat civil, la família, les seves relacions amb l'escola, els drets dels pares i de l'Església en matèria d'ensenyament, la sindicació, la llibertat del treball, la usura, la inflació fiduciària, els salaris, el just preu de les coses, la nacionalització de les empreses, l'emigració, la proporcionalitat de l'impost, etc.

EL BALL I EL DESCANS DOMINICAL.—Al cantó de Zug (Suïssa) estan prohibits els balls públics els diumenges i els vespres del dissabte. Demanaren alguns que es concedís als Consells comunals facultats per autoritzar els balls segons les circumstàncies de cada lloc. Posada a votació la reforma ha estat refusada per 25.317 vots contra 2.132, i les normes relatives al respecte del diumenge han restat intactes i de competència cantonal com fins ara. No cal creure que la democràcia es declari sempre contra l'ordre i la moralitat.

CONGRÉS PER A LA UNIÓ DE LES ESSLÉSIES CISMÀTIQUES ORIENTALS AMB ROMA.—Els primers dies d'agost s'ha celebrat a Velehrad (Txecoslovàquia) el quint Congrés per a promoure la unió de les esglésies cismàtiques orientals amb Roma: hi han pres part uns 350 congressistes, entre ells 20 bisbes de diversos ritus.

Ha consistit el Congrés en actes religiosos i conferències d'estudi. Va començar amb una processó des de la capella de Sant Ciril a la Catedral, on els dies successius es va celebrar de Pontifical en els ritus rutè, caldeu i eslau; el darrer dia va fer-se una altra solemne processó de pregàries en la qual prengué part el poble cantant els vells himnes litúrgics en llengua eslava, invocant a Sant Ciril i Metodi, i demanant a Déu que porti a la veritable església tots els pobles dissidents.

En les conferències d'estudi va emprar-se la llengua llatina i es discutiren varis temes, uns de referents a la història de Sant Ciril i Sant Metodi, apòstols dels eslaus, i altres a qüestions dogmàtiques i orientacions pràctiques. Una de les conclusions adoptades és que l'obra de la Unió ha d'estar completament al marge de la política; ha d'ésser internacional i catòlica. També ha acordat que un dels mitjans més a propòsit per arribar a la Unió és conrear l'esperit de caritat cristiana envers els dissidents, com recomana el Sant Pare, i que, com que es tracta d'una obra sobrenatural, l'èxit s'ha d'esperar principalment de la divina gràcia, cosa per la qual no s'ha de perdre la confiança encara que hom no assoleixi resultats immediats de gaire importància.

PER L'EDUCACIÓ FÍSICA FEMENINA.—A l'objecte de regular, amb criteri uniforme i d'acord amb els principis cristians, l'activitat de les associacions femenines catòliques, que s'ocupen de l'educació física de les sòcies, s'és constituïda a Alemanya una "Federació nacional catòlica per a l'educació física femenina", amb residència a Munic. La Federació considera necessari, fins per a la joventut femenina, el desplegament racional de la robustesa física, especialment per a aquelles joves i dones que han de sostenir per compte propi la lluita per l'existència.

La Federació reconeix el valor higiènic i educatiu d'una sana gimnàstica, de la natació, del joc, de la marxa, i d'altres exercicis físics, que ajuden a la salut, reforcen la voluntat i ennobleixen l'esperit. Però també rebutja, la Federació, en aquest terreny, *la imitació cega de la gimnàstica masculina*, i vol que els exercicis físics femenins tinguin compte de la fisiologia femenina i de la reserva que tant s'adiu a la dona. En absolut exigeix que l'ensenyament de la gimnàstica sigui donat a les dones solament per dones, degudament instruïdes. Serà compte de la Federació fixar, a base dels suggeriments de mestres titulars en medicina i d'institutrius provectes de gimnàstica femenina, mètodes i normes de gimnàstica apropiada al sexe femení.

En tota la seva activitat, la Federació *observarà escrupolosament les avarreccions, per a l'educació física, donades per l'episcopat alemany*, i manté la ferma persuasió de defensar així, no solament les conviccions religioses de les sòcies, sinó també la llur salut física i moral.

Els grups locals faran cap a les direccions diocesanes, les quals, a llur torn, seran representades en la junta federal.

A l'agost i al setembre es tindran a Munic els primers cursos d'ensinistrament per a assistents i directores d'escoles gimnàstiques femenines. Altres cursos seran oberts en altres capitals. Durant l'hivern serà convocada una reunió d'estudi de persones expertes del ram, per tal de verificar les experiències fetes, i elaborar les regles fonamentals per a la gimnàstica femenina.

CULTURA GENERAL

CRISTÒFOR DE DOMENECH.—La mort d'aquest escriptor ha suscitat comentaris amables fins de la premsa que semblava que havia d'ésser-li adversa. I això ja era de sempre. El seu llibre *Carnet d'un heterodox*, atapeït de pensades extravagants, extremsos, falses, tendencioses fins a la injúria, no pogué protestes. És que els seus pensaments s'en-devinava que eren d'un home que vivia tan lluny de la realitat, que això els tornava inofensius. En Domènech era un home completament donat als llibres i s'havia dispersat excessivament en els estudis més diversos. Allunyat de la vida real, encisat de lectures contradictòries, havia arribat a una acumulació aclaparadora de problemes i a no creure en cap solució. Una anècdota que retreia En Melcior Font dona un concepte molt just de l'estat d'esperit del nostre amic, i que ni als moments de la mort no l'abandonà. Conta que En Domènech digué al doctor qui l'assistia, mostrant-li una cullereta:

—Aquesta cullereta, pensa?

—No, digué el doctor.

—Doncs sí, replicà el malalt.

—I si jo us hagués dit que sí—li digué el metge—què haurieu dit?

—Aleshores hauria dit que no.

En Domènech havia col·laborat al setmanari socialista *Justícia Social* i a *La Veu de Catalunya*. De seguida de la seva mort, el director d'aquest diari, senyor Joaquim Pellicena, li dedicà un article que és una semblança del pobre finat, comprensiva, generosa i d'una gran justesa.

"Cristòfor de Domènech, diu, que ens ha abandonat prematurament, tenia quelcom més que un llevat infantívol. Tot ell, interiorment, de cap a peus, era un nen. Com no confiar que la Infinita Misericòrdia li hagi aplanat el camí que mena a les portes del regne dels cels?

"Es creia un heterodox, un rebel, un inadaptat, un inconformista. En el fons, era un creient, un humil, un ciutadà, un home de tradició. Les seves dèries i els seus somnis eren enlairats i dignificats pel verb i l'esperit pairal. Contra la seva pròpia voluntat, no tenia enemics. Era humil i era creient, sense adonar-se'n, és a dir, tenia les més excelses qualitats infantívols. I quan, deseixit de les cabòries marginals, empenia seriosament el camí de l'anàlisi i de l'estudi, la mestrivola robustesa del seu pensament s'ensenyoria del tema més difícil i en donava una versió original i inèdita.

"L'originalitat era el seu desig i el seu propòsit. Però l'originalitat, no com a satisfacció d'una pruija exhibicionista, sinó com a compliment d'un determinisme ètnic. Volia la contribució típica de l'ideari propi a la cultura universal.

"Ha mort en la plenitud de la maturitat. La seva obra resta gairebé inèdita. El seu cor generós ha deixat de bategar. No és un tòpic afegir que encara podíem esperar molt del seu talent. Els seus somnis, però, i els seus estudis queden ja incorporats al nostre patrimoni espiritual. Els seus amics no l'oblidarem. La nostra terra, tampoc, no l'oblidarà. *La Veu de Catalunya*, per on han passat, una hora o altra, tots els escriptors de la nostra parla, serva, en la seva imprescindible col·lecció, alguns dels contes i els articles literàriament més interessants del plorat amic.

"Cristòfor de Domènech es deia socialista i s'anomenava heterodox. Sentia, però, una joia sincera i pura quan el nostre diari, tan allunyat de les que ell creia les seves idees, li publicava cordialment algun article. Quan fou editat el *Carnet d'un heterodox*, ell mateix s'espantava de la seva entremaliadura i em preguntava si podria seguir col·laborant al nostre diari. I, en rebre, amb goig inequívoc, la contesta afirmativa, un hom veia amb claredat nua tot el que era accident i tot el que era essència en el fons del seu esperit, en l'entrellat de la seva obra.

"Ara, una darrera consideració, que és també una darrera meditació, davant de la seva tomba, encara oberta, molt escaientment aixoplugada sota els braços amorosívols de la Creu. Si quan la nostra terra produeix heterodoxos i rebels, són de la contextura espiritual d'un Cristòfor de Domènech, això indica que no cal cercar la solució adequada als nostres problemes de cultura en l'heterodòxia i la rebeldia verbal, sinó en la superació dels nostres conceptes de l'ortodòxia i del seny. Per a dir-ho en mots més concrets, no en el romanticisme, sinó en el classicisme.

"Aquesta observació final és la lliçó més viva que devem a Cristòfor de Domènec. Ment privilegiada, que uns cops es creia en possessió de tots els secrets de la filosofia i altres voltes donava exemple d'una humilitat bàsicament cristiana, sentia la fretura d'una norma, d'una orientació, d'una disciplina. I, no trobant-les en les inquietuds caòtiques del seu esperit, les cercava en la bonesa franciscana del seu cor."

UN CINQUANTENARI EN BARRIADA.—El dia 24 d'agost es celebrava a Sans un cinquantenari, i no pas de qualque establiment fabril o industrial, en què és típica i forta aquella barriada, sinó d'un fet de lletres. Aquest fet de lletres són els Jocs Florals de Sans, que, instituits fa mig segle, llur festa s'esqueia per primera vegada tal dia mateix com el 24 d'agost, de l'any 1877.

I què, un cinquantenari en barriada? Doncs precisament per això recollim el fet en aquestes pàgines, per la vàlua especial del fet i pel que representa. Nosaltres creiem que ara és una hora en què cal especialment insistir i metre en relleu un acte d'aquesta mena, i més perquè s'ha esdevingut en aquell lloc, on semblen totes dominadores les puixances d'ordre material, i on les grans masses obreres industrials tenen sojorn. És molt hora d'insistir a subratllar l'alta valor d'això que podríem anomenar "valos inútils", per contrast a l'utilitarisme mecànic i comer-

cial. I és, encara, molt hora de dur als primers rengles de la vida ciutadana aquestes manifestacions "desinteressades", jocs de l'esperit, deport de l'ànima, quan tant de joc abunda del cos i tant d'esport físic. És necessaríssim, en mig de tant de brogit mecànic, i en mig de tanta de concurrència deportiva de tota mena, de servir la flama incorpòria que va de dret cel amunt; s'ha de mantenir aquest granet de sal: ell pot donar qualitat a tot l'altre; sense ell tot l'altre perilla de terrejar i de materialitzar, pitjor encara, de mecanitzar l'home.

Doncs és en mig de les eixordadores remors metàl·liques, i dels silencis pregons dels Jocs Florals, que els capdavaners de la construcció cultural i literària de Sans han celebrat la commemoració. Gràcies a una tasca ininterrompuda de mitja centúria, Sans forma, com tots els altres districtes, amb dret propi en la concordança del conjunt literari barceloní, avui. Però imaginem-nos el Sans de cinquanta anys enrera; aleshores volia pit d'arriscar-se a l'empresa d'una obra com els Jocs Florals. Bé ens ho deia un dels seus fundadors, En Jacint Laporta, que junt amb En Riera, forma la parella dels únics supervivents dels iniciadors.

Bona cosa és i encoratjadora de contemplar la perspectiva de la literatura en el curs d'aquests darrers cinquanta anys. Com féu N'Octavi Saltor en la festa cinquantenària que comentem. Hom veu el curs que ha fet i com s'ha enriquit d'aportacions i de matisos. I també una de les coses que més ressalta és el guany de la llengua. En Bertran i Pijoan, comentant en la mateixa festa aquest aspecte, es referí al següent vers satíric, expressiu document d'època, que delata la situació lingüística de per allà l'any 70. Vegeu:

A MA ESTIMADA

Com que aquells dels *Jochs Florals*
Ja han publicat lo *cartell*
A só de trompa i timbals,
Te vull dar consells formals,
Encara que no soch vell.

No fos cas que quant vegesses
Lo parlar, dels *Jochs* esprés,
Algun motet. n'aprenguesses,
Y després, nena, volguesses
Usarlo, ó que jo l'usés.

Sempre 't diré noya ó nena,
Los dels *Jochs* te dirán *nina*,
O altres noms de semblant mena;
Y crech jo que vals la pena
Per no tractart' de joguina.

No'm digas mai t'*aymador*,
Com jo no et diré m'*aymia*,

O aviat, nena del cor,
Lo llenguatge del amor
No entendrías ni entendria.

Nostres ulls donan miradas
Miradas ¿sents? res d'*esguarts*;
Deixa dir; no son usadas
Paraulas tan intrincadas
Que semblen de males arts.

Quan juntets podem estar
Estem junts, no estem *ensems*,
Ensems, no ho vullgas usar,
Que es un mot que pera anar,
Necessita trenta remes.

Los dels *Jochs* per dir "estrella"
Diuen *estel* ¿frasse sua!
Tu digan *estrella*, bella,
que si *estel* ne diuen d'ella,
Pot ser demà 'n diràn *grua*.

En fi, nena, per favor,
No 't deixis encaparrà
Per veus de *mantenidor*,
Que pera parlar d'amor
Ja parlem bé en català.

Pau Bunyegas

Amb documents així resta colpidorament manifest l'avanç lingüístic aconseguit. Ha calgut superar moltes incomprensions, encara més ha calgut superar moltes burles—l'enemic potser més perillós—per tirar camí endavant. Als qui desbrossaren les primeres passes d'aquest camí fem honor.

MOVIMENT INTERNACIONAL

LA PRESIDENCIA DELS ESTATS UNITS. - LA CANDIDATURA D'UN CATÒLIC.—És sabuda la decisió de l'actual president de Nordamèrica, mister Coolidge, de no presentar-se a la reelecció per a la suprema magistratura d'aquell país. El fet, és a dir, la declaració de Coolidge ha sollevat comentaris sens nombre, ha estat un "acte" d'aquells que en llenyutge tòpic es diuen sensacionals. Definitivament, sembla que Mister Coolidge no es presentarà en candidatura (per bé que encara n'hi ha de recalitrants que diuen que es tracta d'una "maniobra"). Sigui com sigui, els noms dels futurs concurrents han estat llançats ja al vol. La lluita, lentament, ja pren forma. Entre els candidats, consta el nom d'Smith, catòlic significat.

D'ençà que fou anunciada com a probable, si més no, la candidatura d'aquest Alfred Smith, governador de l'Estat de Nova York, i donada la personalitat d'aquest home públic, precisament per tractar-se d'un "catòlic", moltes coses se n'han dit. D'ací a les eleccions—que encara manquen molts mesos—, el projecte de la candidatura Smith es mantindrà o no, tant se val; pel nostre cas interessa de recollir algunes consideracions que al marge del "caràcter de catòlic" de Mister Alfred Smith en vistes a la presidència de la Federació nordamericana han estat fetes.

Republicans i àdhuc demòcrates—i com a demòcrata figura Smith—han pretès que no es podia ésser alhora catòlic, és a dir, sotmès a un sobirà estranger (el papa), i americà, allò que es diu un americà fet i tret. El senyor Charles C. Marshall, advocat de Nova York, ha fet un resum dels arguments contra un "president catòlic" en l'*Atlantic Monthly*. L'actitud dels catòlics, segons Marshall, és determinada per la doctrina política essencial de l'Església catòlica, que afirma d'ençà de quinze cents anys que Déu ha dividit tot poder humà entre l'Estat secular i l'Església. Partint d'aquesta afirmació, refermada, segons Marshall, per l'Encíclica "Constitució cristiana dels Estats", del Papa Lleó XIII, de l'any 1885, Marshall dedueix que "puix que tot poder sobre els afers humans no donat a l'Estat per Déu és reconegut de pertànyer a l'Església catòlica, cap altra església o organització no pot teòricament tenir cap poder directe de Déu i, manca de sancions divines directes, es troba sense dret natural a funcionar sobre les mateixes bases que l'Església romana en els afers religiosos i morals de l'Estat. "Del moment, diu, que en teoria la jurisdicció en els afers seculars és assignada a l'Estat i la jurisdicció en

matèries de fe i de moral és assignada a l'Església, són nombroses les qüestions que s'han de posar entre l'Església i l'Estat i pertocant a les quals serà impossible de decidir, satisfactòriament per a ambdues bandes, a quina jurisdicció hom ha de recórrer en definitiva".

La revista *Commonweal*, de Nova York, revista catòlica de tendències liberals, adreça una resposta a Marshall. Subratlla que no es pot prendre seriosament l'afirmació relativa a ço que pugui existir un conflicte entre la constitució americana i els dogmes de l'Església catòlica i diu que demanar al governador Smith o a quiscun que sigui candidat a la presidència de la República nordamericana què faria en el cas d'un conflicte hipotètic d'aquesta mena, és com preguntar a un home què ha decidit de fer si un cometa venia a topar amb la terra o si un cop de mar submergia tot el país. Teòricament, aquests esdeveniments poden produir-se, però pràcticament pocs homes hi haurà que no els deixi dormir l'eventualitat de l'una cosa o l'altra.

És probable—diu la revista esmentada—que els americans pràctics, en comptes d'esbalair-se davant l'ombra del Papa, es recordaran que milers i milers de catòlics americans han estat elegits i designats per a diferents càrrecs públics, començant pels de Cap de Justícia al Tribunal Suprem, membres del Gabinet o del Senat fins arribar als llocs més modestos de la política. Els han estat confiats alts comandaments en l'exèrcit i la marina. Han combatut en totes les guerres dels Estats Units.

Fins ara, no havia estat mai posada la qüestió de saber si un catòlic havia d'ésser interpellat i subjectar-se a enquestes permor de la seva probable designació o eventual a la candidatura de la presidència. Però cal repetir que la presidència no és l'instrument ni d'un suprem autòcrata, ni d'una oligarquia. Un president, així com un governador, un senador, un diputat, un jutge o qualsevol altre funcionari, fa jurament de fidelitat a la Constitució i de fer observar les lleis americanes. El president americà, tot sol, no pot fer passar una llei o esmenar la Constitució. És el Poder Executiu, ell. Ell, tot sol, no pot cloure un tractat amb una potència estrangera, amb el Vaticà o qualsevol altra: ell, tot sol, no pot declarar la guerra, ni al Mèxic. Encara més, si li passava pel cap, a un president, per una raó personal o religiosa, de cometre un acte de traïció o de transigir amb la Constitució, podria ésser, i fóra indubtablement obligat sense trigança a abandonar el lloc per un vot del Congrés.

Per la seva part, el mateix Alfred Smith, de qui és qüestió, ha publicat una lletra, ja esdevinguda famosa, en *Atlantic Monthly*, reproduïda per tota la premsa dels Estats Units, en la redacció de la qual, segons ell mateix fa saber, ha estat assistit pels consells del reverend Francis P. Duffy, capellà del 165 regiment durant la guerra. En aquesta lletra, el presumpte candidat a la presidència dels Estats Units, diu:

"Crec en Déu i adoro Déu segons la fe i la pràctica de la doctrina catòlica romana.

No reconec cap poder en les institucions de la meua Església que li

permeti d'intervenir en les operacions de la Constitució dels Estats Units o en el fet de posar en vigor la llei del país. Crec en una llibertat de consciència absoluta per a tots els homes i en la igualtat de totes les esglésies, sectes o creences davant la llei com una matèria de dret i no de favor.

Crec en la separació absoluta de l'Església i de l'Estat i en l'observança estricta de les clàusules de la Constitució que declaren que el Congrés no aprovarà cap llei, en qüestió d'establiments religiosos, que prohibeixi el lliure exercici de la religió. No crec que cap tribunal de cap església pugui fer decrets que tinguin la més mínima força davant la llei d'un país, si no és per fixar la situació dels seus propis fidels amb la seva pròpia església.

Crec en el foment i en la defensa de les escoles públiques com en una de les pedres angulars de la llibertat americana. Crec en el dret imprescriptible de tot pare a decidir si el seu fill ha de rebre la seva educació a l'escola pública o en una escola religiosa sostinguda pels de la seva religió.

Crec en el principi de no-intervenció d'aquest país (els Estats Units) en els afers interiors de les altres nacions i crec que ens hem d'oposar fermament a tota intervenció d'aquesta mena, sigui qui sigui qui ho proposi.

I crec en la fraternitat comuna dels homes sota la comuna paternitat de Déu.

En aquest esperit jo m'uneixo als meus compatriotes americans de tota creença en una fervent pregària a fi que mai de mai en el nostre país un servidor del poble no sigui atacat per raó de la fe en la qual fa la seva via, humilment, amb Déu."

Evidentment, la terminologia d'aquesta lletra no és ben bé la nostra; l'"americanisme" hi traspua, i pot xocar-nos aquesta llibertat de locució, la qual, veureu, però, que afecta, més que no el fons, la forma, diríem. Per altra banda, el seu contingut ha estat subratllat per tota la premsa. Com a mostra, un parell d'exemples només:

Diu el *New York World*:

"Amb la confessió de la seva fe, el governador Smith ha establert sense reserves i clarament que l'Església catòlica no ha pretès mai i, segons ell, no pot pretendre mai a cap poder temporal en els Estats Units: que, segons ell, els seus privilegis, els seus drets, la seva situació, la seva influència damunt les consciències són exactament els mateixos que els de qualsevol altra església sobre els seus fidels..."

I diu el *New York Times*:

"Quan un home té la simplicitat sense pretensions, el passat públic i els mètodes directes del governador Smith, no s'ha d'entretenir a res-

pondre a les escomeses que li mouen els seus adversaris. Amb el seu pensament dreturer com única armadura i amb la seva bona fe rutilant com única habilitat, està en condicions d'enfrontar-se a tots els dubtes, a totes les insinuacions que voldrien entelar la sinceritat del seu patriotisme..."

ENCARA NO ÉS ARRIBADA L'HORA DE DESARMAR-SE.—El món, que estava pendent dels resultats de la Conferència de Ginebra, ha sofert un cruel desencís. Les converses han arribat al punt final sense resultats. Millor dit, no hi ha hagut tal punt final, sinó un trencament, per bé que dissimulat sota polides formes.

El fracàs de la Conferència del desarmament marítim celebrada a Ginebra té més conseqüències que no ens imaginem—diu L. Dumont-Wilden a la *Revue bleu*.—Heu's aquí dues grans potències, les dues més grans del món, en marina de guerra, que anuncien solemnement que, amb el Japó, van a donar l'exemple de la reducció de l'armada naval. La premsa de llurs països engega indirectes i sarcasmes a la França i a la Itàlia, que s'abstenen de prendre part a la Conferència. Però després de moltes setmanes de negociacions, resulta que els Estats Units i l'Anglaterra no s'entenen ni en un sol punt. Quant al Japó, s'ha acontentat de romandre, bo i somrient com un enigma, en el paper de testimoni de presència.

Quina autoritat podran invocar les potències anglo-saxones per aconsellar el desarmament als Estats europeus? Quan dues grans nacions de la mateixa llengua, de la mateixa cultura, no es poden entendre per limitar llurs armaments, pot esperar-se que els Estats, les fronteres dels quals són continuament amenaçades, han de consentir a renunciar a preparar llur defensa, sota el cobert de la qual es dissimulen tantes d'ambicions nacionals?

"El fracàs de la Conferència de Ginebra no és més que un incident", diu el general Dawes, el vice-president dels Estats Units. Caldria, però, que incidents d'aquesta mena no es repetissin gaire sovint.

La Conferència Naval que al cap d'un mes i mig, aproximadament, de negociacions, ha acabat en el fracàs sorollós que tothom coneix, no és un fet isolat en la política contemporània, com una temptativa que no tingui precedents o que no tindrà represa; ve a dir René Pinon en la *Revue des deux Mondes*.

En el furor d'una lluita per la vida, en la qual tota arma semblava bona, els belligerants de la gran guerra infestaren la mar de defenses, restriccions, mines, torpedes, la infestaren de vaixells visibles i invisibles, de tal manera que els pobles neutrals es donaren compte que "la llibertat dels mars", que hom creia consagrada pel dret i pels costums, no era més que una il·lusió.

Finida la guerra, i obtinguda la victòria pels "aliats", els americans, en paga a llur concurs, varen demanar garanties per a la llibertat de la

navegació i el respecte dels drets dels neutrals. Aquest era un dels famosos "14 punts" de Wilson, l'únic potser que interessava directament els americans. Però, anorreada la flota alemanya, reduïdes les esquadres aliades, la marina britànica regnava sense concurrència sobre els oceans. Fóra una paraula buida "la llibertat dels mars", si l'Anglaterra no consentia a reconèixer una llei dels mars i certs drets inviolables dels neutrals. Heu's aquí com venia, d'uns quants anys a aquesta banda, plantejada la qüestió.

D'ençà de 1919, els Estats Units s'han vist arrossegats a despendre milers de milions en construccions navals a fi de contrabalancejar la puixança marina de l'Anglaterra i del Japó, que eren els qui, després de la guerra, es trobaven amb les armades úniques importants.

Els Americans, com totes les grans nacions productores i comerciants, han de menester de la mar, car les aigües ja no constitueixen una separació, ans un lligam de relació entre els pobles... I s'adonaren que si posseïen molts de dòlars i es pot dir tot l'or del món, restaven molt endarrerits pertocant a construccions marítimes, arsenals, bases navals, reclutament d'equips. Aleshores el president Harding es decidí a cursar invitacions per a la Conferència de Washington. Els resultats són sabuts: els acords de Washington de l'any 1922 estableixen la proporció de vaixells de línia (*capital ships*) que cada gran potència pot posar en servei, és a dir: 5 per a l'Anglaterra, 5 per als Estats Units, 3 per al Japó, 1,75 per a la Itàlia i la França. Doncs, per primera vegada, l'Anglaterra, que fins aleshores a penes se sentia segura amb el *two powers standard* (és a dir que la seva flota havia d'ésser superior al total de les dues flotes més importants després de la d'ella), consentia a trobar-se en condicions d'igualtat amb una altra potència marítima. Les coses arribades a aquest punt, el president Coolidge va invitar les potències signatàries dels acords de 1922 a una altra conferència per a la reducció dels armaments navals, que és la que s'ha celebrat a Ginebra, la qual s'inaugurava el dia 20 de juny d'enguany; només que la Itàlia i la França no s'hi associaren, i es limitaren a trametre-hi un delegat "informador", la missió del qual era d'assabentar els respectius governs del curs de les negociacions; per això, reduïdes les deliberacions a tres Estats, la Conferència es deia "tripartita".

Coolidge i els seus representants acaronaven la idea d'aconseguir una limitació per part de la Gran Bretanya en els vaixells anomenats lleugers, així com en la Conferència de Washington s'havia arribat a un acord pertocant a la limitació dels anomenats vaixells de línia (*capital ships*), i heu's aquí la cosa que no s'ha pogut aconseguir. Ara, ningú dels tres no vol que sigui dit que a ell es degui la culpa del fracàs; raons en pro i raons en contra són abundoses per una i altra part. La cosa certa és el fracàs de la Conferència.

Malauradament, l'atmosfera és encara feixuga, doncs. Les manifestacions de la Conferència Interparlamentària, les dimissions de Jouve-

nel i de Lord Cecil, les protestes per l'ocupació de la Renània pels contingents franco-anglo-belgues, a part de l'esmentada Conferència "tripartita" fracassada, demostren la inseguretat que posa brosses al beure de les nacions, per potents que siguin.

LA PUA QUE FA SANG.—Això és l'afer de la Renània. L'Alemanya i la França han pogut cloure un tractat comercial, i amb aquest motiu s'han canviat frases mútues de comprensió i d'afecte. Però l'ocupació del Rin, principalment per les tropes franceses, és la pua que fa que la bella companyonia dels dos països veïns no s'acompleixi. No—per dir-ho amb una expressió gràfica—; els alemanys no se l'empassen, l'ocupació del Rin. Les informacions telegràfiques de la premsa han sovintejat aquests darrers dies en notícies pertocant a aquest afer punxós. I és natural que no siguin sols els alemanys, qui reclamen el "Rin lliure", a parlar-ne; és clar, els francesos, sobretot, se n'ocupin també, tant en els cercles oficials i consells de ministres com en els òrgans autoritzats de la premsa.

Així, el mateix Henry de Jouvenel, actual senador i ministre d'Estat, publica en *L'Europe Nouvelle* un article, el preferent d'aquesta revista, on sota l'epígraf "L'ocupació renana i la pau", afirma que aquesta qüestió està lligada a les de la liquidació financiera i militar de la guerra i de l'organització de la pau. Afirmació rotunda i greu.

Seria una quimera—diu—de voler-la'n separar. Car o bé el Reich, és a dir l'Alemanya i els Aliats, poden entendre's sobre un programa polític i financer comú, o no s'hi poden entendre. Si poden, l'ocupació del Rin no té més raó d'ésser. Si no poden, no sols cal mantenir l'ocupació fins a l'any 1935, terme assenyalat, sinó que cal servir intacta la hipoteca inclosa en els articles 429 i 430 del tractat de Versalles, que preveuen el prolongament de l'ocupació i àdhuc la reocupació cas que l'Alemanya no hagués complert les clàusules del tractat.

La qüestió és posada així, ras i curt. El sistema dels "afluixaments" no és sinó un tràmit per anar tirant, però no resol de cop. Heu's aquí coincidents en això les apreciacions de Jouvenel amb les manifestacions recents d'arborats capítostos alemanys dient que no s'havien de deixar enganyar pel joc de mirallets de la reducció en uns quants homes més o menys dels contingents.

Més; ni l'opinió alemanya ni l'opinió francesa no es mostren satisfetes de les provatures d'alleujament realitzades. Els uns i els altres, francesos i alemanys, no hi veuen més que dilacions i combinacions, que poden aprofitar més o menys als diplomàtics de professió; els uns i els altres tenen la sensació que hom no fa més que giravoltar entorn del veritable moll; que hom no vol ni liquidar la guerra ni garantir la pau. Això és greu de dir, més greu és de callar-ho.

Briand podrà respondre, si voldrà, i dir que és que Mr. Jouvenel travessa una zona personal de pessimisme—o d'emmurriament, si voleu—agut.

De tota manera, les crues expressions de de Jouvenel colpeixen.

Aquest número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa

TIPOGRAFIA OCCITANIA :: MALLORCA, 410 :: TELEFON 675 G. :: BARCELONA